

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

7.SINIF
DERS KİTABI

YAZARLAR

Ayşe SAĞLAM

Beyhan HAYTA

Fatih DİLEKÇİ

Süleyman EMİROĞLU

DEVLET KİTAPLARI

....., 2025

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör

Prof. Dr. Adem APAK

Dil Uzmanı

Abdullah Metin KÜRÜMOĞLU

Mehmet ATEŞ

Ölçme ve Değerlendirme

Uzmanı

Hülya ERDUL

Sami KAYA

Turgay ÜNAL

Program Geliştirme Uzmanı

Sinan SEÇKİN

Talip AYDEMİR

Rehberlik Uzmanı

Mevlüt SELVİ

Görsel Tasarımcı

Aynur EFE

Bilge Nur YUMUKOĞLU

Gürol BAYDUR

Çoklu Ortam Tasarımcısı

Murat ÖZBEY

ISBN 978-975-11-7752-0

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 17/08/2023 tarih ve 35 sayılı Kurul kararı ile 2024-2025 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süre ile Ders Kitabı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

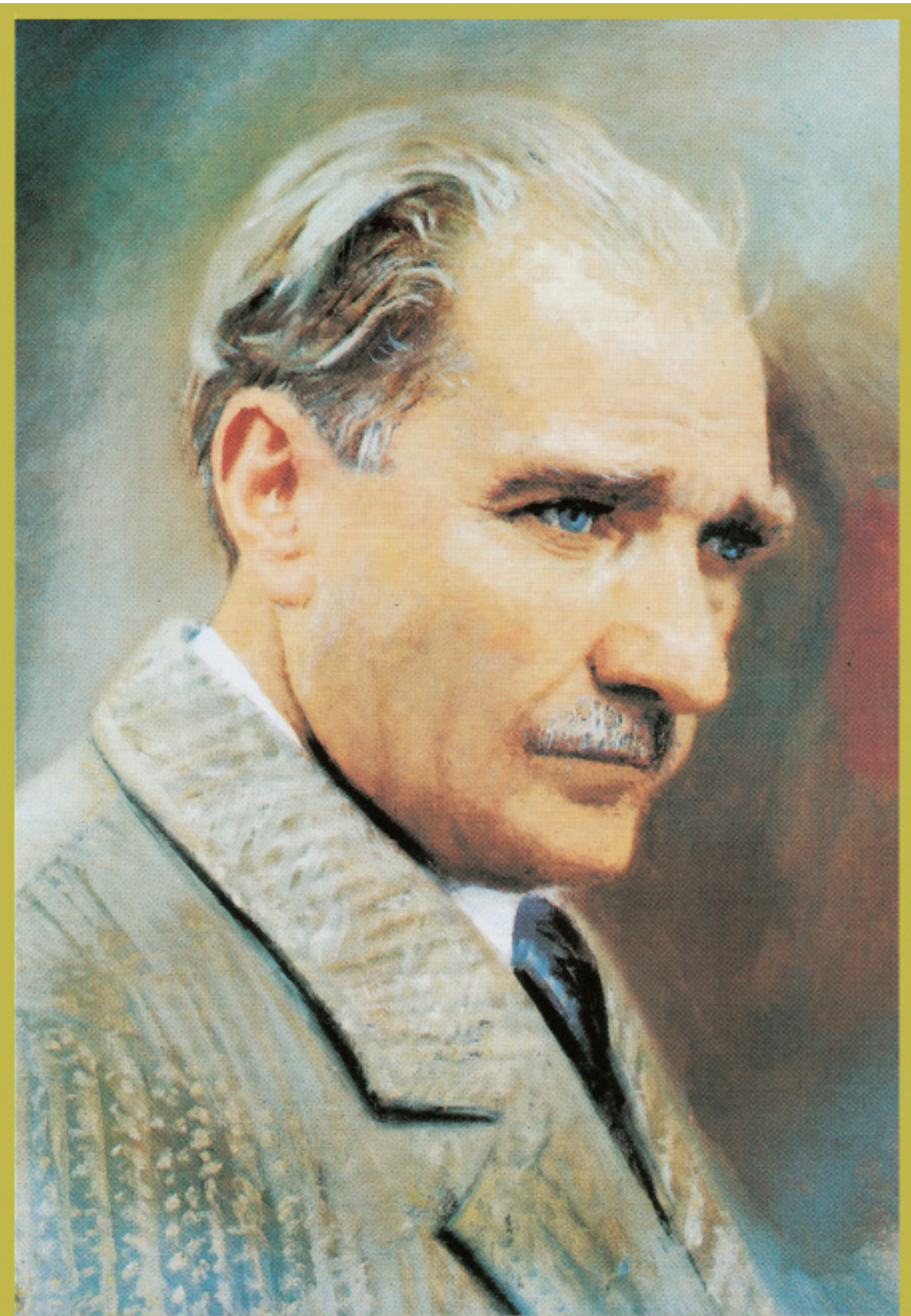
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

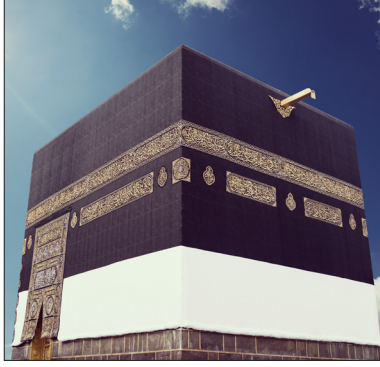
Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

ORGANİZASYON ŞEMASI	8
---------------------------	---

1. ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI

PEYGAMBERİMİZİN ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARI	14
PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI	18
İlk Vahiy	18
Davetin Başlaması ve İlk Müslümanlar	20
Davetin Yaygınlaşması ve Sonuçları	21
Taif'e Yolculuk	28
İsra ve Miraç	30
Yeni Yurt Arayışları ve Yesrib'e Hicret	31
PEYGAMBERİMİZİN MEDİNE YILLARI	35
BİR HADİS ÖĞRENİYORUM	40
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	42

2. ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİN EVRENSEL MESAJLARI

İNSANLARIN DOKUNULMAZLIKLARININ GÖZETİLMESİ	50
ADALETİN GÖZETİLMESİ	53
KUL HAKKININ GÖZETİLMESİ	55
EMANETİN GÖZETİLMESİ	59
BİR HADİS ÖĞRENİYORUM	64
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	66

3. ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE YAKIN ÇEVRESİ

PEYGAMBERİMİZİN EHLİBEYTİ	72
İdeal Bir Eş Olarak Peygamberimiz	73
Şefkatli Bir Baba Olarak Peygamberimiz	75
Vefalı Bir Akraba Olarak Peygamberimiz	77
Hayırlı Bir Komşu Olarak Peygamberimiz	80
BİR HADİS ÖĞRENİYORUM	84
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	86

4. ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ

PEYGAMBERİMİZİN İBADET HAYATI	92
PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA RAMAZAN VE ORUÇ	96
PEYGAMBERİMİZİN GİYİM KUŞAM ADABI	98
PEYGAMBERİMİZİN NEZAKETİ VE HİLMİ	100
BİR HADİS ÖĞRENİYORUM	103
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	106

5. ÜNİTE: SAHABEDEN ÖRNEK DAVRANIŞLAR

SAHABENİN CESARET VE SADAKATİ	112
SAHABENİN YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMASI	116
SAHABENİN AZMİ VE FEDAKÂRLIĞI	118
BİR HADİS ÖĞRENİYORUM	120
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	124

SÖZLÜK	126
CEVAP ANAHTARI	128
KAYNAKÇA	129
GÖRSEL, GENEL AĞ VE E-İÇERİK KAYNAKÇASI	131
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ	
KOMŞULARI HARİTASI	132
TÜRK DÜNYASI HARİTASI	133

ORGANİZASYON ŞEMASI

Ünite Numarası ve Adı

Ünitenin numarası ve adı
bu bölümde yer alır.

Ünite İçeriği

Ünitenin PDF'sine
bu karekod ile
ulaşılır.

Neler Öğreneceksiniz?

Ünitede yer alan konular
bu bölümde yer alır.

Ünite Özeti Karekodu

Ünite özetine bu karekod ile ulaşılır.

Kavramlar

Öğrencilerin konu içinde öğreneceği temel kavramlar bu bölümde yer alır.

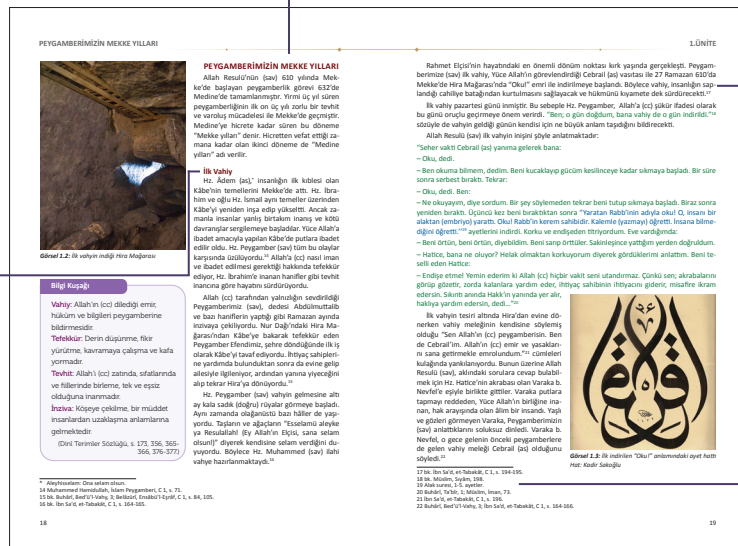

Hazırlık Çalışmaları

Öğrencilerin kazanımlarla ilgili hazırbulunuşluklarını ölçen sorular bu bölümde yer alır.

Ünite Ana Başlıkları

Ünite konularının ana başlığı
bu bölümde yer alır.

Ünite Alt Başlıkları

Ünite alt başlıkları
bu bölümde yer alır.

Konu Metni

Konunun anlatıldığı gövde metni bu bölümde yer alır.

Dipnot

Ana metninde kullanılan bilgilerin kaynakları bu bölümde yer alır.

ORGANİZASYON ŞEMASI

Konu Alt Başlıkları Konuların alt başlığı bu bölümde yer alır.

→ Etkinlik Kutusu

Ünite içindeki çeşitli etkinlikler bu bölümde yer alır.

→ Hadis

Konu metninde
vurgulanan hadisler bu
bölümde yer alır.

Ayet

Konu metninde vurgulanan ayetler bu bölümde yer alır.

Ölçme ve Değerlendirme

Konuyla ilgili öğrenilen bilgi ve kazanılan becerilerin ölçüldüğü çalışmalar bu bölümde yer alır.

E-İçerik Ölçme ve Değerlendirme

Üniteyle ilgili daha fazla soruya ölçme ve değerlendirme sonunda yer alan bu karekodlar üzerinden ulaşılır.

KİTAP GENELİNDE KULLANILAN ETKİNLİK İSİMLERİ

Paylaşım Kuşağı

Kişisel ve zihinsel aktivitelerin ardından birlikte yapılacak etkinliklerin yer aldığı bölüm.

Bilgi Kuşağı

Öğrenmeyi destekleyecek bilgilerin yer aldığı bölüm.

Sıralama Kuşağı

Öğrenilen konunun pekiştirilmesine katkı sağlayacak bölüm.

Yorum Kuşağı

Üst düzey zihinsel becerilerle ilgili çalışmaların yer aldığı bölüm.

Şiir Kuşağı

Öğrenme ortamını zenginleştirecek etkinliğin yer aldığı bölüm.

Okuma Kuşağı

Konuyu destekleyen ve öğrenmeye katkı sağlayacak bilgilerin yer aldığı bölüm.

Bulmaca Kuşağı

Konuyu pekiştirecek bulmacaların yer aldığı bölüm.

Araştırma Kuşağı

İşlenen konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacak kişisel ve zihinsel çalışmaların yer aldığı bölüm.

KİTAP GENELİNDE KULLANILAN ETKİNLİK İSİMLERİ

Ayet Kuşağı

Konuyu destekleyecek ayetlerin yer aldığı bölüm.

Hadis Kuşağı

Konuyu destekleyecek hadislerin yer aldığı bölüm.

Yazım Kuşağı

Öğrencilerin konuyla ilgili düşüncelerini yazdığı bölüm.

KISALTMALAR

as	Aleyhisselam	Hz.	Hazreti
b.	Bin (Oğul)	MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
bnt.	Binti (Kız evlat)	ra	Radıyallahü anh (erkekler için)/ Radıyallahü anhâ (kadınlar için)
bk.	Bakınız	s.	Sayfa
C	Cilt	sav	Sallallahu aleyhi ve sellem
cc	Celle Celâlühü	TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
çev.	Çeviren	TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi	ts.	Tarihsiz
E.S.	Erişim saati	TSM	Topkapı Sarayı Müzesi
E.T.	Erişim tarihi	tah.	Tahkik eden

- Kitap genelinde;
 - İsimlerin yazımında tek tazim ifadesi,
 - Kısaltmalarda Türk Dil Kurumunun Kısaltmalar Dizini,
 - Başlık ve kavramların kullanımında MEB Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı,
 - Ayetlerde Diyanet İşleri Başkanlığının meal ve tefsirleri kullanılmıştır.
- E-içeriklere karekodu okutarak ya da karekodun üzerine tıklayarak ulaşabilirsiniz.

1. ÜNİTE

Bu karekodla
ünitenin PDF'sine
ulaşabilirsiniz.

PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI

KAVRAMLAR

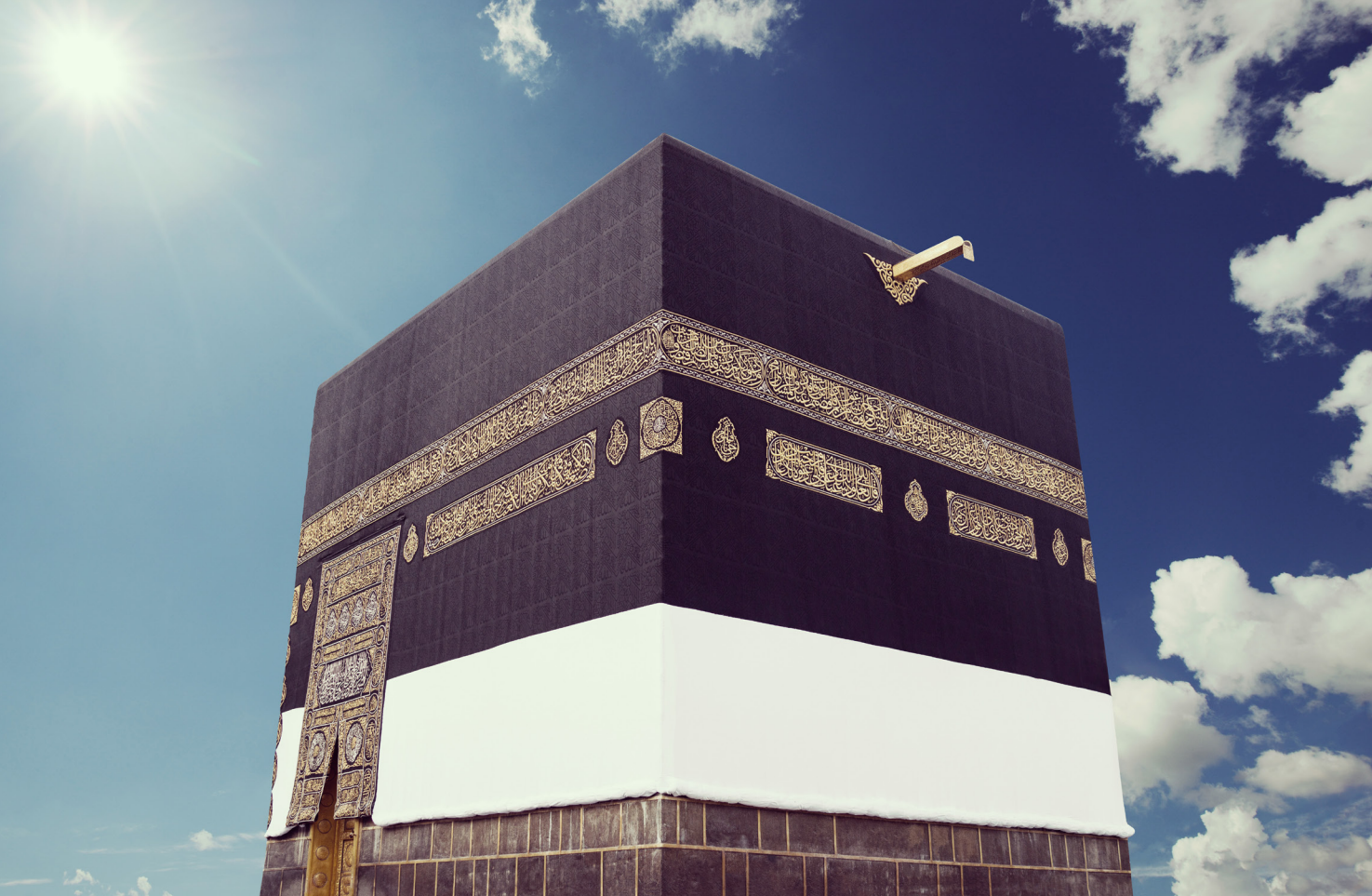
• Davet

• Hicret

• İsrâ

• Mirâç

• Biat

Bu karekodla
ünitenin özet
sunusuna
ulaşabilirsiniz.

Neler Öğreneceksiniz?

1. Nübüvvet öncesi Peygamberimizin hayatı
2. İlk vahyin gelişi ile Peygamberimizin yüklendiği sorumluluklar
3. Peygamberimizin İslam'a ilk davet süreci
4. Davetin yaygınlaşması, Peygamberimizin tebliğine karşı tepkiler ve tepkilerin sonuçları
5. Peygamberimizin Taif'e yolculuğunun sebep ve sonuçları
6. İsra ve miraç olayının Peygamberimiz ve Müslümanlar açısından önemi
7. Yeni yurt arayışları ve Hicret'in sebep ve sonuçları
8. Peygamberimizin Medine yılları
9. Peygamberimizin sabırla ilgili bir hadisi

Hazırlık Çalışmaları

1. Güvenebileceğiniz insanlarda hangi özelliklerin bulunmasına dikkat edersiniz?
2. Hayatınızda aldığınız en önemli sorumluluk nedir? Bu sorumluluğu yerine getirirken neler hissettiniz?
3. Peygamberimizin (sav) İslam'dan önceki kişisel özellikleri ile ilgili neler biliyorsunuz?
4. Peygamberimizin (sav) çocukluk ve gençlik yılları ile ilgili bildikleriniz nelerdir?
5. İnsanların yaşadıkları yerleri terk edip başka bölgelere göç etme sebepleri neler olabilir?

PEYGAMBERİMİZİN ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARI

Allah'ın (cc)* gönderdiği son peygamber Hz. Muhammed (sav)** 571 yılı Rebîülevvel ayının 12'sinde Pazartesi günü Mekke'de dünyaya gelmiştir. Peygamberimizin (sav) doğumundan yaklaşık iki ay önce "Fil Vakası" gerçekleştiği için bu yıla "Fil Yılı" denmiştir.¹

Görsel 1.1: Peygamberimizin doğduğu döneme ait Kâbe'den bir görünüm (temsili)

Bilgi Kuşağı

Hız. Âmine'ye rüyasında "övgüye değer, bütün güzellikleri ve iyilikleri kendinde toplayan kişi" anlamına gelen "Ahmed ve Muhammed" isimleri tavsiye edildi.

(M. Yaşar Kandemir, "Muhammed", DİA, C 30, s. 423; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 86-87.)

Sevgili Peygamberimizin babası Abdullah, Kureyş kabilesinin Haşimoğulları koluna mensup, Mekke'nin ileri gelenlerinden Abdülmuttalib'in oğludur. Annesi Hız. Âmine ise Kureyş kabilesinin Zühreoğulları kolundan Vehb'in kızıdır. Hız. Peygamber'in babaannesi Fâtıma, anneannesi ise Berre'dir. Abdülmuttalib, Mekkeli gençler arasında örnek ahlakı ile dikkat çeken oğlu Abdullah ile Kureyş'in iffet ve şeref yönünden önde gelen genç kızlarından Âmine'yi evlendirmiştir.

Peygamberimizin (sav) babası, eşi hamile iken ticaret için Şam'a gitmişti. Dönüşte hastalanarak vefat ettiğinden Allah Resulü (sav) henüz dünyaya gelmeden yetim kalmıştır. Babasının vefatından yaklaşık iki ay sonra dünyaya gelen Hız. Peygamber'e dedesi ve annesi "Muhammed" ismini vermiştir.²

Hız. Âmine ve Sütannesinin Şefkatli Kucağı

Mekke'de yeni doğan çocukların daha sağlıklı bir şekilde yetiştirmeleri ve Arapçayı daha güzel konuşmaları için şehir dışında havası ferah yerlerde yaşayan sütannelere verilmesi âdeti vardı. Bu âdet üzere Sadoğulları yurdundan gelen Halime, Abdülmuttalib'in kendisine sunduğu Peygamber Efendimize sütanne olma teklifini kabul etti. Halime ve eşi Hâris'in yuvası onun varlığı ile bereketlenip huzur buldu. Allah Resulü (sav) iki yıl Halime'nin yanında kaldı. Ailesine teslim edileceği zaman Mekke'de şiddetli bir veba salgını baş göstermişti. Bu sebeple dört yaşına gelene kadar süt kardeşleri Abdullah, Şeyma ve Üneyse ile birlikte büyüdü.³

* Celle celâlühü: O'nun şanı yücedir.

** Sallallahu aleyhi ve sellem: Allah'ın (cc) selamı onun üzerine olsun.

1 bk. Mustafa Fayda, "Fil Vak'ası", DİA, C 13, s. 70-71; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 81.

2 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 164-168.

3 bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 169-173.

Peygamberimiz (sav) sütannesinin yanından Mekke'ye getirildikten sonra annesiyle iki yıl yaşadı. Altı yaşına geldiğinde annesiyle birlikte Medine'deki yakınlarını ve babasının kabirini ziyaret etti. Dönüş yolunda Ebvâ köyüne geldiklerinde annesi Hz. Âmine rahatsızlanarak vefat etti. Dadısı Ümmü Eymen, yetimliğine öksüzlüğü de eklenen Peygamberimizi (sav) Mekke'ye getirerek dedesine teslim etti.⁴

Dedesi ve Amcasının Güvenli Himayesinde

Abdülmuttalib, sevgili torununa büyük bir şefkat gösterdi. Peygamberimiz (sav) sekiz yaşına geldiğinde dedesi oldukça yaşlanmış ve hasta düşmüştü. Vefat etmeden önce torununu oğlu Ebu Talib ve gelini Fâtıma bnt.* Esed'e emanet etti. Hz. Peygamber sekiz yaşından evleninceye kadar huzur bulacağı bu yuvada kaldı. Ebu Talib kırk yılı aşkın bir süre kardeşi ve babasından kalan bu eşsiz emanete büyük bir özen gösterdi. Yeğenini panayirlara ve ticari yolculuklara giderken bile yanından ayırmadı.⁵

Harita 1.1: Mekke-Benî Sa'd güzergâhı

Paylaşım Kuşağı

Allah Resulü (sav), amcaları ile Şam ve Yemen'e yaptığı yolculuklarda ticaret tecrübesi edindi. Yanında yetiştirdiği Ebu Talib'e sürülerine çobanlık ederek ve ticari işlerinde yardımcı olarak destek olmaya çalıştı.

Sevgili Peygamberimizin amcasına destek olmasının önemiyle ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Muhammedülemin

Cahiliye Dönemi'nde içki, kumar, hırsızlık gibi kötü alışkanlık ve davranışlar oldukça yaygındı. Resulullah (sav) cahiliyenin çirkin âdetlerinden uzak kalmayı başarmıştı. O, putperestlikten kaynaklanan törenlere katılmamış, hiçbir putun önünde eğilmemiş, onlar adına kesilen kurban etinden de yememiştir. Sosyal hayatta ise insanlara karşı samimi, doğru, adil, yumuşak huylu, sakin, yardımsever olmuş; ağırbaşlı, dürüst, şefkatli merhametli ve güler yüzlü davranmıştır.

* Binti: Kız evlat

4 bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 170-177.

5 bk. İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 97, 99.

Bilgi Kuşağı

Cahiliye: Arapların İslam'dan önceki inanç, tutum ve davranışlarını İslam'ın kabulünden sonraki dönemden ayırt etmek için kullanılan bir kavramdır.

(Mustafa Fayda, "Câhiliye", DİA, C 7, s. 17-19.)

Bu özelliklerinin yanı sıra Allah Resulü'nün (sav) sözünde durması ve hiçbir zaman yalan söylememesi Mekkelilerin ona olan güvenini artırmıştı. İnsanlar değerli eşyalarını ona emanet eder hâle gelmişti. Mekkelilerin Hz. Peygamber ile ilgili düşünceleri zamanla, "güvenilir" anlamına gelen "el-Emin" lakabı ile ifade bulmuştu.⁶

Erdemlilerin Yemini: Hilfülfudul

Dinî ve ticari bir merkez olan Mekke, farklı kabile ve milletlerden insanların buluşmalarını sağlayan bir şehirdi. Maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak için bu şehre gelenlerden bazıları zaman zaman haksızlığa uğruyordu. Nitekim Mekkelî Âs b. Vâil, alışveriş yaptığı Yemenli bir tüccarın mallarına el koymuştu. Bunun üzerine Yemenli tüccar, Mekkelilerden yardım istemiş ancak bu isteği karşılık bulmamıştı. Ertesi gün Kureyşlilerin de bulunduğu Kâbe'nin avlusunda tüccar, yardım çağrısını tekrarladı. Bunun üzerine Abdullah b. Cüd'an'ın daveti ile düzenlenen toplantıya Peygamberimiz (sav) ve amcası Zübeyr de katıldı. Bu toplantıya katılanlar haksızlıkları önleyeceklerine dair yemin ettiler.

Korkusuz ve vicdan sahibi insanların bu hareketine "Erdemliler Topluluğu" anlamına gelen "Hilfülfudul" adı verildi. Hilfülfudul üyeleri Yemenli tüccarın hakkını Âs b. Vâil'den geri aldılar. Peygamberimiz (sav) bu harekete katıldığında yirmi yaşındaydı. Hilfülfudul üyeleri mazlumların yanında yer alarak birçok haksızlığın önüne geçmişlerdi.⁷

Paylaşım Kuşağı

Hilfülfudul üyeleri: "Allah'a ant olsun ki Mekke şehrinde birisi zulüm ve haksızlığa uğradığı zaman hepimiz o kişiye hakkı verilinceye kadar tek bir el gibi hareket edeceğiz. Hira ile Sibir Dağları yerlerinde kaldığı sürece bu yemine aykırı davranmayacağız..." diyerek yemin ettiler.

(Süheylî, Ravdu'l-Ünf, C 2, s. 72-73.)

Bu parçaya göre haksızlıklar karşısındaki tutum ve davranışlarınız nasıl olmalıdır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Hatice ile Kesişen Yollar

Hz. Hatice; soyu, şerefi, güzelliği, zenginliği ve saygınlığıyla meşhur bir kadındı. Ticaretle meşgul olan Hz. Hatice, Suriye'ye göndereceği kervanını güvenilir birine emanet etmek istiyordu. Bunun için "Emin"liği herkesçe tasdik edilen ve aynı zamanda ticaretten de anlayan Hz. Muhammed (sav) en isabetli isimdi. Rahmet Elçisi kendisine yapılan iş teklifini kabul etti. Böylece Sevgili Peygamberimiz ile Hatice'nin (ra)** yolları ticaret vesilesi ile kesişmiş oldu.⁸

Rahmet Elçisi, Hz. Hatice'nin yardımcısı Meysere ile beraber kervanı Suriye'ye götürdü. Döndükten sonra Meysere'nin Resul-i Ekrem'in ahlakıyla ilgili övgü dolu sözleri, Peygamberimizin (sav) Hz. Hatice'nin gönlünde ayrı bir yer edinmesine vesile oldu. Resulullah (sav), Mekke toplumunda güzel ahlakı sebebiyle temiz anlamına gelen "Tâhire" lakabına sahip Hz. Hatice ile evlendi. Sevgi, saygı, güven ve şefkat temelinde kurulan ve yirmi beş yıl süren bu evlilikleri, o dönemden günümüze kadar tüm Müslümanlar için örnek olmuştur.⁹

* Bin: Oğlu

** Radiyallahü anh/radiyallahü anhâ: Allah (cc) ondan razı olsun.

6 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 194; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve, C 2, s. 30.

7 İbn Hâbib, Münemmak, s. 186-187.

8 İbn İshak, Sîre, s. 59; Taberî, Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk, C 2, s. 280.

9 M. Yaşar Kandemir, "Hatice", DİA, C 16, s. 465-466.

Peygamberimizin (sav) Hz. Hatice ile olan evliliğinden Kasım, Zeyneb, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma ve Abdullah adında altı çocuğu olmuştur.¹⁰ İlk doğan çocuğu nedeniyle kendisine Kasım'ın babası anlamına gelen "Ebülkasım" denmiştir.¹¹

Kasım, Abdullah ve Medine'de Mariye'den olan oğlu İbrahim'i küçük yaşta kaybeden Sevgili Peygamberimiz, Hz. Fâtıma hariç tüm kız çocuklarının vefatına da hüznü bir teslimiyetle tanıklık etmişti. Peygamberimizin (sav) vefatından altı ay sonra da kızı Hz. Fâtıma vefat etmiştir.¹²

Kâbe Hakemliği

Hız. Muhammed (sav) otuz beş yaşında iken Kureyşliler Kâbe'yi tamir etme kararı aldı. Allah Resulü (sav) ve amcası Abbas da bizzat taş taşıyarak Kâbe'nin yenilenmesinde görev almışlardı. Hız. İbrahim'in attığı temele kadar inilerek duvar örölüp bitirilmişti. Sıra, Hacerülesved'in yerleştirilmesine gelince bir tartışma başladı. Hiç kimse bu şerefli görevi bir başkasına bırakmak istemiyordu. Bu uğurda savaşmayı göze alanlar bile vardı. Bunun için Kâbe'ye ilk geleni hakem olarak belirlemeye karar verdiler. O sırada kapıdan Muhammedülemin'in geldiğini görünce bundan memnuniyet duydular. Sevinç ve coşkuyla "İşte el-Emin, işte Muhammed geldi!" diyerek onun alacağı kararın en adil karar olacağını ifade ettiler.

Resul-i Ekrem bir örtü getirip Hacerülesved'i üzerine koydu. Bütün kabile reislerinden örtünün kenarlarından tutarak onu kaldırmalarını istedi. Taşın konulacağı hizaya gelince de kendi elleriyle onu yerine yerleştirdi. Herkes bu çözümden memnun kalmıştı. Böylece Allah Resulü (sav) kabileler arasında çıkabilecek bir savaşı da önlemişti.¹³

Sıralama Kuşağı

Peygamberimizin (sav) hayatında gerçekleşen aşağıdaki olayları kronolojik olarak sıralayınız.

10 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 10, s. 18-19.

11 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 202.

12 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 10, s. 29.

13 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 204-210.

Görsel 1.2: İlk vahyin indiği Hira Mağarası

Bilgi Kuşağı

Vahiy: Allah'ın (cc) dilediği emir, hüküm ve bilgileri peygamberine bildirmesidir.

Tefekkür: Derin düşünme, fikir yürütme, kavramaya çalışma ve kafa yormadır.

Tevhit: Allah'ı (cc) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanmadır.

İnziva: Köşeye çekilme, bir müddet insanlardan uzaklaşma anlamlarına gelmektedir.

Hanif: Hz. İbrahim'in getirdiği dine mensup, Allah'ın (c.c.) birliğine inanan ve şirkten uzak olan kimselerdir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 121, 173, 356, 365-366, 376-377.)

PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI

Allah Resulü'nün (sav) 610 yılında Mekke'de başlayan peygamberlik görevi 632'de Medine'de tamamlanmıştır. Yirmi üç yıl süren peygamberliğinin ilk on üç yılı zorlu bir tevhit ve varoluş mücadelesi ile Mekke'de geçmiştir. Medine'ye hicrete kadar süren bu döneme "Mekke yılları" denir. Hicretten vefat ettiği zamana kadar olan ikinci döneme de "Medine yılları" adı verilir.

İlk Vahiy

Hiz. Âdem (as),* insanlığın ilk kıblesi olan Kâbe'nin temellerini Mekke'de attı. Hiz. İbrahim ve oğlu Hiz. İsmail aynı temeller üzerinden Kâbe'yi yeniden inşa edip yükseltti. Ancak zamanla insanlar yanlış birtakım inanış ve kötü davranışlar sergilemeye başladılar. Yüce Allah'a ibadet amacıyla yapılan Kâbe'de putlara ibadet edilir oldu. Hiz. Peygamber (sav) tüm bu olaylar karşısında üzülyordu.¹⁴ Allah'a (cc) nasıl iman ve ibadet edilmesi gerektiği hakkında tefekkür ediyor, Hiz. İbrahim'e inanan hanifler gibi tevhit inancına göre hayatını sürdürüyordu.

Allah (cc) tarafından yalnızlığın sevdirdiği Peygamberimiz (sav), dedesi Abdülmuttalib ve bazı haniflerin yaptığı gibi Ramazan ayında inzivaya çekiliyordu. Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'ndan Kâbe'ye bakarak tefekkür eden Peygamber Efendimiz, şehre döndüğünde ilk iş olarak Kâbe'yi tavaf ediyordu. İhtiyaç sahiplerine yardımda bulunduktan sonra da evine gelip ailesiyle ilgileniyor, ardından yanına yiyeceğini alıp tekrar Hira'ya dönüyordu.¹⁵

Hiz. Peygamber (sav) vahyin gelmesine altı ay kala sadık (doğru) rüyalar görmeye başladı. Aynı zamanda olağanüstü bazı hâller de yaşıyordu. Taşların ve ağaçların "Esselamü aleyke ya Resulallah! (Ey Allah'ın Elçisi, sana selam olsun!)" diyerek kendisine selam verdiğini duyuyordu. Böylece Hiz. Muhammed (sav) ilahi vahye hazırlanmaktaydı.¹⁶

* Aleyhisselam: Ona selam olsun.

14 Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 1, s. 71.

15 bk. Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 3; Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 84, 105.

16 bk. İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 164-165.

Rahmet Elçisi'nin hayatındaki en önemli dönüm noktası kırk yaşında gerçekleşti. Peygamberimize (sav) ilk vahiy, Yüce Allah'ın görevlendirdiği Cebrail (as) vasıtası ile 27 Ramazan 610'da Mekke'de Hira Mağarası'nda "Oku!" emri ile indirilmeye başlandı. Böylece vahiy, insanlığın saplandığı cahiliye batağından kurtulmasını sağlayacak ve hükmünü kıyamete dek sürdürecekti.¹⁷

İlk vahiy pazartesi günü inmiştir. Bu sebeple Hz. Peygamber, Allah'a (cc) şükür ifadesi olarak bu günü oruçlu geçirmeye önem verirdi. "Ben; o gün doğdum, bana vahiy de o gün indirildi."¹⁸ sözüyle de vahyin geldiği günün kendisi için ne büyük anlam taşıdığını bildirecekti.

Allah Resulü (sav) ilk vahyin inişini şöyle anlatmaktadır:

"Seher vakti Cebrail (as) yanıma gelerek bana:

– Oku, dedi.

– Ben okuma bilmem, dedim. Beni kucaklayıp gücüm kesilinceye kadar sıkmaya başladı. Bir süre sonra serbest bıraktı. Tekrar:

– Oku, dedi. Ben:

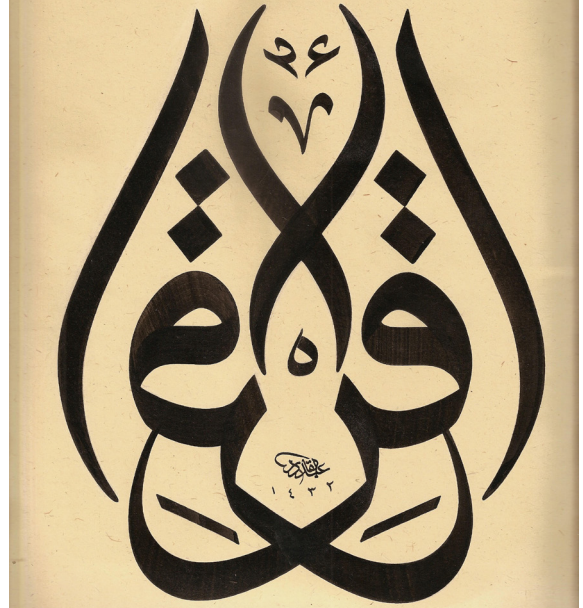
– Ne okuyayım, diye sordum. Bir şey söylemeden tekrar beni tutup sıkmaya başladı. Biraz sonra yeniden bıraktı. Üçüncü kez beni bıraktıktan sonra "Yaratan Rabb'inin adıyla oku! O, insanı bir alaktan (embriyo) yarattı. Oku! Rabb'in kerem sahibidir. Kalemle (yazmayı) öğretti. İnsana bilmediğini öğretti."¹⁹ ayetlerini indirdi. Korku ve endişeden titriyordum. Eve vardığımda:

– Beni örtün, beni örtün, diyebildim. Beni sarıp örttüler. Sakinleşince yattığım yerden doğruldum.

– Hatice, bana ne oluyor? Helak olmaktan korkuyorum diyerek gördüklerimi anlattım. Beni teselli eden Hatice:

– Endişe etme! Yemin ederim ki Allah (cc) hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen; akrabalarını görüp gözetir, zorda kalanlara yardım eder, ihtiyaç sahibinin ihtiyacını giderir, misafire ikram edersin. Sıkıntı anında Hakk'ın yanında yer alır, haklıya yardım edersin, dedi..."²⁰

İlk vahyin tesiri altında Hira'dan evine dönerken vahiy meleğinin kendisine söylemiş olduğu "Sen Allah'ın (cc) peygamberisin. Ben de Cebrail'im. Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını sana getirmekle emrolundum."²¹ cümleleri kulağında yankılanıyordu. Bunun üzerine Allah Resulü (sav), aklındaki sorulara cevap bulabilmek için Hz. Hatice'nin akrabası olan Varaka b. Nevfel'e eşikle birlikte gittiler. Varaka putlara tapmayı reddeden, Yüce Allah'ın birliğine inanan, hak arayışında olan âlim bir insandı. Yaşlı ve gözleri görmeyen Varaka, Peygamberimizin (sav) anlattıklarını soluksuz dinledi. Varaka b. Nevfel, o gece gelenin önceki peygamberlere de gelen vahiy meleği Cebrail (as) olduğunu söyledi.²²

Görsel 1.3: İlk indirilen "Oku!" anlamındaki ayet hattı
Hat: Kadir Sakoğlu

17 bk. İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 194-195.

18 bk. Müslim, Sıyâm, 198.

19 Alak suresi, 1-5. ayetler.

20 Buhârî, Ta'bîr, 1; Müslim, İman, 73.

21 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 196.

22 Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 3; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 164-166.

Yorum Kuşağı

Hiz. Muhammed'in (sav) vahyin gelmesiyle yaşıadığı korku ve endişeyi, üstlendiği sorumluluk açısından yorumlayınız.

Davetin Başlaması ve İlk Müslümanlar

Peygamberimiz (sav), Alak suresinin ilk beş ayetinin indirilişinden sonra Cebrail'i (as) yeniden görme ümidiyle Hira'da inzivaya çekilmeye devam ediyordu. Günler birbiri ardınca akıp gidiyor ancak Cebrail (as) gelmiyordu. Allah Resulü (sav) bu durumdan endişelenmeye başlamıştı.²³ Vahyin kesintiye uğradığı bu zamana "fetretülvahiy" denir.²⁴

Müddessir Suresi ve Gizli Davetin Başlaması

Hiz. Muhammed (sav) bir gün Hira'dan dönüşünde ilk vahiydeki gibi tüm heybeti ile vahiy meleşini gördü. Bir süredir bu anı beklemesine rağmen tekrar korkuya kapılıp heyecanla evine gelmiş ve titreyerek yatağına girmişti. Cebrail (as), "Ey örtüsüne bürünen, kalk ve (insanları) uyar. Rabb'ini büyük tanı. Elbiseni tertemiz tut. Kötü şeylerden uzak dur." ayetlerini kendisine bildirdi.²⁵ Allah'ın (cc) vahyini insanlara ulaştırmakla görevlendirdiği peygamberlerin son halkası Hiz. Muhammed (sav), böylece insanları İslam'a davet görevini almış oldu.

İslam dinini yayma ve Müslümanları dinî görevlerini yerine getirmeye çağrı anlamına gelen **davet**;²⁶ üç yıl gizli, yirmi yıl da açık olarak sürmüştür. Resul-i Ekrem, dünya ve ahiret mutluluğunun kaynağı olan ilahi emirleri insanlara tebliğ etmiştir.

İslam'ın Öncüleri

Müddessir suresinin ilk ayetlerinden sonra Peygamberimiz (sav) önce Hiz. Hatice'ye davette bulundu. Vahyin ilk gelişinden bu yana Resulullah'ın (sav) yanında onun en büyük destekçisi olan eşi Hiz. Hatice annemiz hiç tereddüt etmeden iman etti. Böylece Müslümanların ilki olma şerefine erişti. Peygamberimiz (sav), hayat arkadaşı Hiz. Hatice'ye Cebrail'in (as) gösterdiği gibi abdest almayı ve namaz kılmayı öğretti.²⁷ Anneleri gibi Hiz. Zeyneb, Rukiye, Ümmü Gülsüm de iman ettiler. Hiz. Fâtıma ise henüz çok küçüktü.

Resul-i Ekrem, amcası Ebu Talib'e destek olmak için amcasının oğlu Hiz. Ali'nin sorumluluğunu üstlenmişti. Yaklaşık on yaşında olan

Görsel 1.4: "... Rabb'ini büyük tanı..." anlamındaki Müddessir Suresi, 3. ayetin hattı
Hat: Aydın Kızılyar, Tezhip: Berna Karabulut

23 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 196.

24 Metin Yurdağür, "Fetret", DİA, C 12, s. 475.

25 Müddessir suresi, 1-5. ayetler; Buhârî, Tefsirü'l-Kur'an, 74.

26 Mustafa Çağrııcı, "Da'vet", DİA, C 9, s. 16.

27 Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 123.

Ali (ra) bir gün evde Peygamberimiz (sav) ile Hz. Hatice'yi namaz kılariken gördü ve yaptıkları hareketlerin anlamını öğrenmek istedi. Hz. Peygamber, Yüce Allah'ın insanlar için seçtiği dini anlatarak onu İslam'a davet etti ancak bu durumu da gizli tutmasını istedi. Hz. Ali ertesi gün Peygamberimizin (sav) yanına giderek İslam'ı kabul etti.

Paylaşım Kuşağı

Peygamberimizin (sav) üç yıl boyunca davetini gizli sürdürmesinin sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ebu Talib, Hz. Peygamber'in kendisini İslam'a davetini kabul etmedi ancak sevdiği yeğenini koruyup yanında olacağına dair ona söz verdi.²⁸ Yıllar önce Rahmet Elçisi tarafından evlat edinilen Zeyd b. Hârise ise kendisine yapılan İslam davetini hemen kabul etmişti.

Peygamberimiz (sav) ilk önce hanesine, sonra da dostlarına ve güvendiği insanlara tebliğde bulundu. Allah Resulü'ne (sav) ailesinden sonra ilk iman eden kişi yakın dostu Hz. Ebu Bekir oldu.

Ebu Bekir (ra), iman etmekle de kalmamış, yakın çevresini İslam'a davet ederek birçoğunun hidayete ermesine vesile olmuştur. Hz. Ebu Bekir; Hz. Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Zübeyr b. Avvam, Sa'd b. Ebi Vakkas, Talha b. Ubeydullah gibi ileride cennetle müjdelenecek sahabilere etkileyici üslubuyla İslam'ı anlattı. İslam'ı kabul eden bu sahabiler, Peygamberimizin (sav) yanına giderek Müslüman olduklarını bildirdiler ve ardından birlikte namaz kıldılar.²⁹

Ebu Bekir (ra), Müslüman olduktan sonra büyük baskılara maruz kalan köleleri hatırı sayılır bedeller karşılığında hürriyetlerine kavuşturmuştu. Rahmet Elçisi'nin ilk müezzini olma şerefine erişecek Bilal Habeşi ve annesi Hamâme onun bu fedakârlığı sayesinde özgür olmuşlardır.³⁰

Kutlu Davetin Gizli Sığınağı Dârülerkam

Erkam b. Ebi'l-Erkam henüz on yedi yaşındayken İslam'ı seçmişti. Safâ Tepesi'nin eteğinden Kâbe'yi gören evi; Kur'an'ın öğrenildiği bir okul, namazların kılındığı bir mescit, zulme uğramış Müslümanların sığınağı ve inananların buluşup görüştüğü bir mekân oldu. Bu özellikleri ile Dârülerkam, İslam'ın insanlara ulaştığı bir merkez hâlini aldı. Hz. Ömer de bu evde Müslüman olanların sonuncusu olmuştur.³¹

Hız. Ömer'in kız kardeşi Fâtma ile eşi Said b. Zeyd, Ebu Seleme ile eşi Ümmü Seleme, Hz. Ali'nin abisi Hz. Cafer ve eşi Esma b. Umeyy, Hz. Ebu Bekir'in kızları Hz. Aişe ile ablası Hz. Esma gizli davet döneminde Müslüman olmakla şereflendiler.³²

Davetin Yaygınlaşması ve Sonuçları

Peygamberimiz (sav), vahyin inişinin dördüncü yılında Allah'ın (cc) **"Ey Muhammed! Artık emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah'a ortak koşanlara aldırış etme."**³³ emriyle insanları İslam'a açıktan davet etmeye başladı. İnsanlara davetin açıktan gerçekleştirilebilmesi için akraba desteği önemliydi. Bu sebeple Hz. Peygamber **"En yakın akrabanı uyar."**³⁴ ayeti gereğince en yakın akrabaları olan Abdülmuttaliboğullarını yemeğe davet etti. Ancak amcası Ebu Leheb, Peygamberimizin (sav)

28 Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 125-126.

29 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 250; Taberî, Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk, C 1, s. 540.

30 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 339-340.

31 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 270; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 224.

32 Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 209-210.

33 Hicr suresi, 94. ayet.

34 Şuarâ suresi, 214. ayet.

konuşmasına izin vermedi. Onun bu tavrı akrabalarının dağılıp gitmesine neden oldu. Peygamberimiz (sav) bu duruma çok üzülse de ümitsizliğe kapılmadı ve ilerleyen günlerde bir davet daha tertip etti. Ebu Leheb bu toplantıda yine hiddetlenerek onun tebliğden vazgeçmesini istedi. Amcası Ebu Talib ve halası Safiye, Ebu Leheb'e karşı çıkarak Resul-i Ekrem'e destek sözü verdi.³⁵

Sevgili Peygamberimiz akrabalarından sonra tüm Mekkelileri İslam'a davet etmek için Safâ Tepesi'ne çıkarak onlara şöyle hitap etti:

Şiir Kuşağı

(...)

Biz dünyadan nereye

Göçelim yâ Muhammed?

Yeryüzünde riya, inkâr, hiyanet

Altın devrini yaşıyor...

Diller, sayfalar, satırlar

(Ebu Leheb öldü.) diyorlar:

Ebu Leheb ölmedi. yâ Muhâmmed;

Ebu Cehil, kıtalar dolaşıyor!

(...)

(Arif Nihat ASYA,
Duâlar ve Aminler, s. 65.)

* Metin, yazıldığı dönemin yazım, noktalama kurallarına sadık kalınarak ve kısaltılarak alınmıştır.

– Ey Kureyş topluluğu! Size şu dağın eteğinde bir süvari birliği var desem bana inanır mısınız, diye sorunca oradakiler:

– Evet, senin yalan söylediğini hiç görmedik, dediler. Resulullah (sav):

– Öyleyse ben büyük bir azaba uğrayacağınızı size haber veriyorum... Allah bana en yakın akrabamı uyarmamı emretti. Siz “Allah’tan başka ilah yoktur.” demedikçe benim size ne dünyada ne de ahirette bir faydam dokunur, uyarısını yaptı. Bunun üzerine Ebu Leheb oturduğu yerden doğrulup Allah Resulü’ne (sav) beddua ederek:

– Helak olasıca! Bizi buraya bunun için mi topladın, deyip insanların oradan ayrılmasına neden oldu.

Ebu Leheb ve karısı Ümmü Cemil, Peygamberimizi (sav) tebliğinden yıldırabilmek için insanlığa sığmayacak utanç verici davranışlar

sergilemişlerdi. Rahmet Elçisi’nin evinin kapısını pisliğe bulamış, gece vakti geçtiği yollara dikenler sererek ona eziyet etmişlerdi. Bu tutumları sebebiyle onlara ve onların nezdinde kıyamete kadar İslam’a karşı düşmanlık besleyen tüm kâfirlere karşı Tebbet suresi indirildi. Kendisinin ve karısının yaptığı eziyetlerin bedeli, daha dünyadayken ahiretteki sonlarını öğrenmek oldu.³⁶ Karı koca yaptıkları beddualara bir cevap olan bu sureden sonra da ölünceye kadar kötülüklerine devam ettiler.

Ayet Kuşağı

“Ebu Leheb’in elleri kurusun! Kurudu zaten. Ona ne malı fayda verdi ne de kazandığı başka şeyler. O, bir alevli ateşe girecektir. Dedikodu yapıp söz taşıyan karısı da. Boynunda da ipten bükülmüş bir halat bulunacak.”

(Tebbet suresi, 1-5. ayetler.)

Ebu Leheb ve karısı Ümmü Cemil’den başka Ebu Cehil, Velîd b. Muğîre, Âs b. Vâil, Nadr b. Hâris, Ebu Uhayha, Ukbe b. Ebi Muayt, Utbe b. Rebîa, Şeybe b. Rebîa, Ümeyye b. Halef ve Übey b. Halef, Mekkeliler arasında İslam’a düşmanlık edenlerin en azılıları olarak tarihe geçtiler.³⁷

35 Belâzürî, Ensâbü’l-Eşrâf, C 1, s. 135.

36 Buhârî, Tefsîru’l-Kur’ân, 290; İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 214-216.

37 Belâzürî, Ensâbü’l-Eşrâf, C 1, s. 140-141.

Mekkeli müşrikler, Allah Resulü'nün (sav) İslam'ı tebliğine ilk dönemlerde pek ses çıkarmamışlardı. Ancak kendi çıkarları ile çatışan ayetler inmeye başlayınca Peygamberimizi (sav) büyük bir tehlike olarak görmeye başladılar. İslam'ın hâkim olması, Mekkeli müşriklerin Arap kabilelerine karşı kurdukları dinî ve ticari üstünlüğün ellerinden gitmesi anlamına geliyordu. Putların yapım ve satımından sorumlu olan kabileler kazançlarından olacaktı. Müşrikler hem geçmişten devrildikleri inançlarını terk etmeyeceklerini söylüyor hem de ataları Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail'in getirmiş olduğu tevhit anlayışını reddedip çelişkiye düşüyorlardı. Ayrıcalıklarını kaybetmekten de korkmaktaydılar. Bunun en canlı ifadesi Ebu Leheb'in "Beni başkaları ile eşit kılan dine yazıklar olsun!" cümlesiydi.³⁸

Allah Resulü (sav), Mekke dışından Kâbe'yi ziyarete ve alışveriş için gelenlere tebliğde bulunmaya başlamıştı. Kimi kabile mensupları bu tebliğ faaliyetini atalarının dinine saygısızlık olarak görüp ona kaba davranırken kimileri de Resul-i Ekrem'i nezaketle dinliyordu. Böylece İslam, Mekke dışında da duyulup konuşulmaya başladı. Müşrikler, Hz. Peygamber'i uğradığı her kabileden, girdiği her çadırdan sonra takip ederek tebliğine engel olmaya çalışıyordu. Onlara Allah Resulü'nün (sav) insanları birbirine düşüren biri olduğunu iddia ederek onun sözlerine itibar edilmemesi gerektiğini söylüyorlardı. Ancak bütün bunlar Peygamberimizin (sav) tebliğini gerçekleştirmesine engel olamadı.³⁹

Allah Resulü (sav); kadın-erkek, zengin-fakir, genç-ihliyar, hür-köle ayrımı gözetmeden toplumun tüm kesimine İslam'ı anlattı. İman edenlerin büyük bir çoğunluğu toplumun en dinamik yapısı olan gençlerden oluşuyordu. Yönetimde söz sahibi olan liderlerin dışında önde gelen nüfuzlu ailelerden, zenginlerden, fakirlerden ve kölelerden oluşan Müslümanlar, Mekke'nin tüm kesimlerini temsil etmekteydiler.⁴⁰

Paylaşım Kuşağı

Mekkeli müşriklerin Peygamberimizin (sav) davetine ilk zamanlarda çok fazla tepki göstermeyip daha sonra şiddetle karşı çıkmalarının sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Müslümanların Uğradığı Baskılar

İlk Müslümanlar imanlarından dolayı büyük bedeller ödemişlerdi. Mekkeli müşriklerin baskılarına en fazla maruz kalanlar, kimsesi olmayanlar ve kölelerdi. Mekke'de demircilik yapan Habâb b. Eret de bu kölelerden biriydi. O, Müslüman olduğunun duyulması üzerine çeşitli zulümlere uğradı. Yıllar geçse de bunun izleri vücudundan silinmedi.⁴¹

Hz. Ebu Bekir'in davetiyle Müslüman olan Bilal Habeşi, Ümeyye b. Halef ve Mekkeli müşriklerin yoğun baskısı altında kaldı. İman etmiş ve edeceklere gözdağı vermek için Bilal (ra) boynundaki iple tüm Mekke sokaklarında dolaştırıldı. Çöl güneşinin altında göğsüne ağır, kızgın taşlar konuldu. Ancak nefesi kesilip bayılana kadar "Ehad, Ehad! (Allah birdir.)" diyerek onların putlarını ve tüm düzenlerini reddetti. Hz. Ebu Bekir, Allah Resulü'nün de (sav) teşviki ile Ümeyye'den Hz. Bilal'i özgürlüğüne kavuşturmak üzere satın aldı.⁴²

38 Taberî, Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân, C 24, s. 675.

39 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 288-289; Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 150-151.

40 İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 102.

41 Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 201-202; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 151-152.

42 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 266-279; Mustafa Fayda, "Bilâl-i Habeşî", DİA, C 16, s. 152.

Hız. Osman, İslam'ı kabul edince amcası Hakem b. Ebî'l-Âs ile annesinin baskılarına uğramış,⁴³ Sa'd b. Ebî Vakkas ise annesinin açlık orucuna başlaması ile imanından vazgeçmeye zorlanmıştı.⁴⁴ Zengin ve soylu bir ailenin oğlu olan Mus'ab b. Umeyr, Müslüman olması sebebiyle ailesi tarafından evlatlıktan reddedilmekle tehdit edilmişti. Bununla da yetinilmeyerek elindeki bütün maddi imkânları alınmış, hapsedilerek aç bırakılmıştı.⁴⁵ Ebu Zer el-Gıfârî, İslam'ı öğrenmek için Mekke'ye gelince müşriklerin hışmına uğramıştı. Müslüman olduğunu ilan ettiğinde ise Mekkeli müşrikler tarafından defalarca şiddete uğramıştı.⁴⁶ Mekke'nin zengin ve itibarlı kimselerinden olan Hız. Ebu Bekir'in bile namaz kılması engellenmiş, Kur'an okumasına da izin verilmemişti.⁴⁷

Okuma Kuşağı

Çöl Kucağından İrmaklar Akan Cennete: Şehadet Öncüleri

Yâsir (ra) ve ailesi Mekke'de herhangi bir kabileye mensup olmadıkları için Ebu Ce-hil'in yoğun baskı ve hakaretlerine uğradı. Yapılan eziyetler neticesinde İslam'ın ilk şehidi Sümeyye (ra) oldu. Hemen ardından kocası Yâsir (ra) ve oğlu Abdullah da (ra) şehit oldular. Yalnız kalan Ammar'a (ra) güneşin altında demirden bir zırh giydirildi. Müşrikler:

– Muhammed'e sövmedikçe, Lat ve Uzza Muhammed'in dininden daha hayırlıdır demedikçe seni asla bırakmayacağız, dediler.

Uyanıp kendisine gelince Sevgili Peygamberimizin huzuruna getirildi ve mahcubiyet içinde titrek bir sesle müşriklerin istediği sözleri söylediğini belirtti.

Bunun üzerine Rahmet Peygamberi:

– Dilin bunları söylerken kalbin nasıldı, diye sordu ve Ammar da (ra):

– İmanla dolu ve dinim konusunda kalbimi demirden daha sert buldum, dedi. Zulüm sebebi ile vücudunda yaralar bulunan Ammar b. Yâsir'in asıl kanayan yarası kalbiydi. Yaralı kalbinin şifası da Allah Resulü'nün (sav) şu sözleri ile geldi:

– Sana bu söylediklerinden dolayı sorumluluk yoktur. Onlar, sana yine aynısını yapacak olurlarsa sen de aynı şekilde davran.

(bk. Nahl suresi, 106. ayet; Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 181-182.)

İlk Hicret: Habeşistan

İnkârcıların maddi ve manevi işkenceleri karşısında can, mal, akıl, namus ve din emniyetlerini yitiren Müslümanların insanca bir hayat sürmek ve inançlarının gereğini yerine getirebilmek için yapmış oldukları göçe **hicret** denir.⁴⁸

Allah Resulü (sav) inançlarını yaşarken zulme maruz kalan sahabilere Habeşistan'a hicret (göç) etmelerini tavsiye etmişti. 615 yılında dördü kadın, on biri erkek olmak üzere on beş kişi İslam'ın ilk hicretini çetin bir deniz yolculuğu ile gerçekleştirdi. Aralarında Hız. Osman ve eşi Rukiye'nin de (ra) yer aldığı kabileyi müşriklerden bir ekip takip etmiş ancak onlara yetişememişlerdi. Bir yıl

43 İsmail Yiğit, "Osman", DİA, C 33, s. 438.

44 İbrahim Hatiboğlu, "Sa'd b. Ebû Vakkas", DİA, C 35, s. 372.

45 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 107-111; İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 257-279.

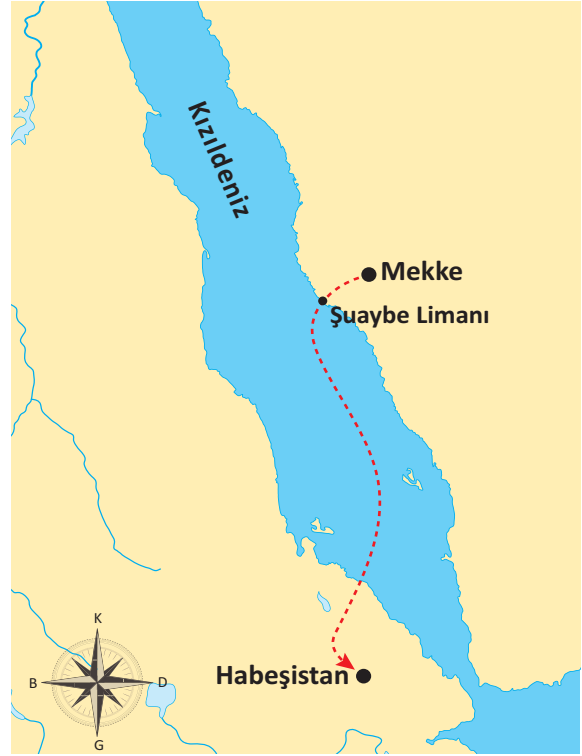
46 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 4, s. 205-211.

47 Mustafa Fayda, "Ebû Bekir", DİA, C 10, s. 102.

48 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 40.

sonra Cafer b. Ebi Talib'in başkanlığını yaptığı Müslüman bir grup daha Habeşistan'a hicret etmek zorunda kaldı. Bu ikinci göçte ise on sekiz kadın, seksen iki erkek vardı.⁴⁹

Mekkeli müşrikler Müslümanların Habeşistan'a sığınmasından dolayı komşu bölgelerdeki itibarlarını ve ticari menfaatlerini kaybetmekten korkuyorlardı. Bu nedenle gidenlere sığınma hakkı tanınmaması ve onların Habeşistan'dan çıkarılması için Amr b. Âs ve Abdullah b. Ebû Rebîa'yı arkalarından elçi olarak gönderdiler. Amr b. Âs gelecekte İslam'la şereflenecek ve Allah Resulü'nün (sav) görevlendirmesiyle İslam ordusuna kumandanlık edecekti.⁵⁰ Habeşistan hükümdarı (Necâşî) Ashame'ye hediyeler sunarak isteklerini dile getirdiler. Aralarındaki ticari dostluk sebebi ile Müslümanları iade edebileceğinden neredeyse emin oldukları hükümdar, öncelikle Müslümanların ifadesine başvurdu. Saray yetkilileri ve Hristiyan din adamları, Müslümanları temsilen yirmi beş yaşındaki Cafer b. Ebi Talib'i dinlediler. Necâşî'nin İslam hakkında sorular sorması üzerine Cafer (ra), Meryem suresini okudu. Dinlediği ayetlerden çok etkilenen Necâşî, müşriklerin hediyelerini iade ettiği gibi Müslümanları da teslim etmeyip onlara ülkesinde yaşam hakkı tanıdı.⁵¹

Harita 1.2: Günümüzde Etiyopya'nın bulunduğu Habeşistan'a hicret güzergâhı

Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman Oluşları

Peygamberimiz (sav) ile amcası Hz. Hamza arasında sadece birkaç yaş vardı. Süveybe Hatun ikisini de emzirdiği için süt kardeşi de olmuşlardı. Bu sebeple çocukluk ve gençlik yılları birlikte geçmişti. Hz. Hamza çölde ava çıkar, dönüşünde de evine varmadan Kâbe'yi tavaf ederdi. Güçlü ve cesur bir kişiydi. Ebu Cehil, bir gün Safâ Tepesi civarında Hz. Peygamber'e rastlayıp ağır ifadelerle kinini ortaya döktü. Allah Resulü (sav) buna çok üzülmesine rağmen ona cevap vermedi. Abdullah b. Cüd'an'ın cariyelerinden biri, olanlara şahit olmuştu. Avdan dönen Hz. Hamza'yı durdurup ona tüm gördüklerini anlattı. Duydukları karşısında öfkelenen Hz. Hamza, soluğu Kâbe avlusunda oturan Ebu Cehil'in yanında aldı. Elindeki yayı Ebu Cehil'in başına indirerek, ona yaptıklarının hesabını sorup yeğeninin dinine girdiğini söyledi.⁵² Bu durum Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara büyük bir sevinç yaşatmış, güç kazandırmış, müşrikleri ise hüsrana uğratmıştı.

Peygamberimizin (sav) **"Ey Rabb'im! Amr b. Hişâm (Ebu Cehil) ya da Ömer b. Hattâb'dan sana sevgili olan ile İslam'ı güçlendir."**⁵³ duasının gerçekleşme vakti yakındı. Müşrikler, Hz. Hamza'nın Müslüman olmasını ve Ebu Cehil'i yaralamasını hazmedemediler. Bu olaydan üç gün sonra toplantı yapıp Peygamberimizi (sav) öldürme planları yaptılar. Ancak buna kimsenin cesaret edemeyeceği düşünülürken kılıcının ve dilinin keskinliğinden en çok çekindikleri Ömer b. Hattâb bu işi yapabileceğini söyledi.

49 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 172-177.

50 bk. Ahmet Önkâl, "Amr b. Âs", DİA, C 3, s. 79-81.

51 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 356-365.

52 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 311-312.

53 Tirmizî, Menâkıb, 17.

Hz. Ömer, kılıcını kuşanarak Safâ Tepesi'ndeki Dârülerkam'a doğru yola koyuldu. Yolda Nuaym b. Abdullah ile karşılaşmış, ona Hz. Muhammed'i (sav) öldürmeye gittiğini söylemişti. Bunun üzerine Nuaym (ra) zaman kazanmak için Ömer b. Hattâb'a kız kardeşi ve eniştesinin de Müslüman olduğunu söyledi.

Görsel 1.6: Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in kılıçları, TSM

Fotoğraf: Mustafa Cambaz

Ömer b. Hattâb bir hışımla kardeşinin evine yöneldi. Kardeşi Fâtıma ve eniştesi Said b. Zeyd, Habbab'dan (ra) Tâhâ suresini öğreniyorlardı. Ömer b. Hattâb'ın kapıya gelişi ile Kur'an sayfalarını gizlediler. Ömer (ra) kapıda Kur'an sesini duyup hiddetle içeri girdi. Kız kardeşi ve eniştesiyle tartışarak ikisinin de üzerlerine geldi. Bu esnada yere düşen kız kardeşinin hâlini görünce yaptığına pişman oldu. Kız kardeşi, İslam'a girdiklerini ve ne pahasına olursa olsun inançlarından vazgeçmeyeceklerini söyledi.

Ömer b. Hattâb, onların okuduklarını öğrenmek istedi. Getirilen Tâhâ suresi sayfalarını okudukça içinin ferahladığını hissetti. Büyük bir hayranlık içinde "Bu ne güzel ve ne değerli söz!" cümlesi dilinden dökülüyordu. Hz. Ömer, Safâ Tepesi'ndeki Erkam'ın (ra) evine gitmek için tekrar yola koyuldu. Nuaym b. Abdullah'ın uyarısı üzerine Erkam'ın (ra) evindeki Müslümanlar, gereken tedbirleri almışlardı. Sevgili Peygamberimiz Hz. Ömer'e geliş amacını sorduğunda işittiği cevap onun dualarının bir karşılığıydı: "Ey Allah'ın Resulü! Ben Allah'a, O'nun elçisine ve Allah tarafından indirilenlere inanmak için geldim." Müslümanların sevinip güçlenmesini sağlayan bu olay vahyin altıncı yılında Habeşistan'a yapılan ilk hicretten sonra gerçekleşmiştir.⁵⁴

Hz. Ömer iman ettikten sonra ilk olarak Ebu Cehil'in evine gidip ona Müslüman olduğunu korkusuzca haber verdi. Ebu Cehil, Hz. Ömer'e beddua edip kapıyı onun yüzüne çarptı. Ömer (ra) daha sonra bir ulak göndererek Kâbe'nin kapısında Müslüman olduğunu ilan etti. Bu habere inanmak istemeyen müşriklerin karşısına çıkıp kelime-i şehadetî yüksek sesle okudu. Bu olaydan sonra tüm Müslümanlar ilk kez Kâbe'de cemaatle namaz kıldılar. Allah Resulü (sav), Hz. Ömer'in hak ile batılı birbirinden ayırdığı, müşrikler de susmak zorunda kaldığı için ona "Fâruk" lakabını verdi. O günden sonra "Ömerü'l-Fâruk" olarak anıldı.⁵⁵

Abdullah b. Mesud, Hz. Ömer hakkında şöyle demiştir: "Biz, o Müslüman oluncaya kadar Kâbe'nin yanında namaz kılamıyorduk. Müslüman olduğunda Kureyş'le savaştı, Kâbe'nin yanında namaz kıldı ve biz de onunla birlikte namaz kıldık."⁵⁶

Mekkeli müşrikler, Peygamberimizin (sav) İslam'a davetine engel olamayınca bir araya gelip onu amcası Ebu Talib'e şikâyet ettiler. Fakat Ebu Talib onları dikkate almadığı gibi yeğenini de yalnız bırakmadı.⁵⁷

Paylaşım Kuşağı

Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman olmasının İslam'a davete nasıl bir katkısı olmuştur? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

⁵⁴ İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 367-370.

⁵⁵ bk. İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 248-251; Mustafa Fayda, "Fârûk", DİA, C 12, s. 176-177.

⁵⁶ İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 366-367.

⁵⁷ Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 265-266.

Müşrikler, Ebu Talib’e yeğeni Hz. Muhammed’in (sav) yerine Velid b. Muğire’nin oğlu Umâre’yi verip Peygamberimizin (sav) öldürülmesini isteyecek kadar kendilerini kaybettiler. Ebu Talib, hırslarının etkisiyle sağlıklı düşünemeyen müşriklerin bu tekliflerini sert bir ifadeyle reddetti.⁵⁸

Müşrikler, Ebu Talib’den bir sonuç alamayınca bu sefer Hz. Peygamber’e bizzat giderek mal istiyorsa mal, yöneticilik istiyorsa makam verebileceklerini söylediler. Allah Resulü (sav), gayesinin yalnızca Rabb’inin verdiği görevi yapmak olduğunu ve bu uğurda her şeyi göze aldığını ifade etti.⁵⁹

Mekkeli müşrikler, “Bir yıl biz senin ibadet ettiğine ibadet edelim, bir yıl da sen bizim putlarımıza tap.” teklifinde bulunduklarında ise Kâfirûn suresi indirilerek vahiy ile ilgili müşriklerin tutumlarına en net cevap verilmiş oldu.⁶⁰

Paylaşım Kuşağı

Müşrikler yeğenini desteklemekten vazgeçmesini istediklerinde Ebu Talib bu durumu Hz. Peygamber’e aktardı, o ise şunları söyledi: “Ey Amcacığım! Vallahi şayet onlar bu işi terk etmem için Güneş’i sağ elime, Ay’ı da sol elime verseler ben yine de bu davadan vazgeçmem. Allah, İslam’ı galip kılincaya veya ben bu uğurda yok oluncaya kadar onu bırakmam.”

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 284-285.)

Sevgili Peygamberimizin, amcasına verdiği bu cevap ile ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Haşimoğullarına Ambargo

Mekkeli müşrikler, İslam’ın çığ gibi büyümesine engel olamamışlardı. Bunun üzerine son çare olarak Haşimoğullarını düşman ilan ettiler. Onlarla alışveriş yapmamak ve evlenmemek üzerine karar aldılar. Yemin edip imzaladıkları ambargo metnini Kâbe’nin duvarına astılar. Hz. Muhammed (sav) kendilerine verilinceye kadar boykotu devam ettireceklerini söylediler. Ebu Leheb’in ailesi haricinde Haşimoğullarına mensup insanlar birlik olup Ebu Talib’in yaşadığı mahalleye taşındılar. İnananlar dinlerine, inanmayanlar da kabilelerine bağlılıklarından aynı mahallede yaşamaya başladılar.⁶¹

Ambargo, peygamberliğin yedinci yılında başlayıp onuncu yılına kadar sürdü. Bu zorlu yıllar boyunca Hz. Hatice ve Ebu Talib tüm servetlerini insanlara destek olmak için harcadı. Ambargo ya uğrayanlar haram aylar olan recep, zilkade, zilhicce ve muharrem aylarında mahalle dışına çıkıp ihtiyaçlarını alabiliyorlardı. Çünkü Arap geleneklerine göre bu aylar dokunulmazlıkların olduğu zamanlardı. Müşrikler, bu aylarda Müslümanlara dokunamasalar da malları fahiş fiyatlarla satıyorlardı.

Haşimoğullarına evlilik bağı ile akraba olanlar kimi zaman onlara gıda yardımı yapıyorlardı. Buna rağmen hastalıklara ve bazı ölümlere engel olamıyorlardı. Bu durumdan en çok çocuklar ve yaşlılar etkilenmişti. O kadar zor durumdaydılar ki bulabildikleri ot, yaprak ve ağaç kabuklarını yemek zorunda kalıyorlardı. Bazı kuru kabuk parçalarını öğütüp, suya karıştırıp içiyorlardı.⁶²

58 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 284-286.

59 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 313-314.

60 bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, 388.

61 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 375-376; Belâzürî, Ensâbü’l-Esrâf, C 1, s. 265-268.

62 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 14-16; Belâzürî, Ensâbü’l-Esrâf, C 1, s. 270-273.

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın boykotla ilgili "Açlık çektiğim bir gece vakti dışarı çıktım. Ayağım bir şeye dokundu. Hemen onu ağızıma attım ve hâlâ onun ne olduğu hakkında bir fikrim yok."⁶³ sözleri çektikleri çilelerin büyüklüğünü göstermekteydi.

Araştırma Kuşağı

Günümüzde Müslümanların inançlarını yaşayabilmek için çekmekte olduğu sıkıntıları araştırınız. Bulgularınızı İslam'a davet sürecinde yaşanan sıkıntılarla karşılaştırarak değerlendirme sonuçlarını arkadaşlarınızla paylaşınız.

Üç yılın sonunda bazı Kureyşliler boykottan rahatsız oldular. Bu memnuniyetsizliklerini dile getirerek uygulamanın ortadan kaldırılması için harekete geçtiler. Nihayet bu anlaşmayı tanımadıklarını söylediler. Silahlarını kuşanarak Ebu Talib Mahallesi'ne gittiler ve Haşimoğullarını oradan çıkardılar. Böylece anlaşma bozularak hükümsüz kaldı. Üstelik müşriklerin baskısı Haşimoğullarını birbirine daha da kenetleyerek yakınlaştırmış oldu. Sonuçta Müslümanlar üç yıl süren bu zorluktan daha da güçlenerek çıktılar.⁶⁴

Hüzün Yılı

Üç yıl süren insanlık dışı boykot Ebu Talib'in yaşlı bünyesini oldukça yormuştu. Peygamberimizi (sav) kırk yılı aşkın bir süredir bir baba şefkatiyle bağrına basan Ebu Talib hastalanarak vefat etti. Tüm engel ve tehditlere rağmen yeğenini asla yalnız bırakmayan amcasının vefatı Peygamberimizi (sav) oldukça üzdü. Kendisine ilk inanan, maddi manevi desteğini ondan hiç esirgemen yirmi beş yıllık hayat arkadaşı Hz. Hatice de amcasının hemen ardından vefat etti. Değer verip sevdiği iki özel insanı kaybetmesinden dolayı bu yıla "Hüzün Yılı" denmiştir.⁶⁵

Taif'e Yolculuk

Allah Resulü'ne (sav) verilen peygamberlik görevi onuncu yılına yaklaşmıştı. Müslümanlar müşriklerin acımasızca uyguladıkları boykotun izlerinden kurtulmaya çalışıyorlardı. Yeğenini Mekkelilerin zorbalıklarına karşı koruyup kollayan Ebu Talib'in vefatı ise müşrikleri cesaretlendirmişti.

Müşrikler, Peygamberimize (sav) ve Müslümanlara karşı kötülüklerini daha kolay yapar hâle gelmişlerdi. Zulüm ve baskılar bir kat daha artmıştı. İslam'a davet için bir çıkış noktası arayan Resul-i Ekrem bir himaye ve destek bulmak istiyordu. Bu sebeple yanına Zeyd b. Hârise'yi de alarak Taif'e gitmeye karar verdi.

Hız. Peygamber, Taif'e ulaşınca şehrin ileri gelenleriyle görüşerek onları İslam'a davet etti ve kendisine destek olmalarını istedi. Taifliler Peygamberimizin (sav) teklifini çirkin bir tavırla karşıladılar. Hatta "Allah, peygamber olarak senden başkasını bulamadı mı?" şeklinde alay ederek şehri hemen terk etmesini istediler.

Allah Resulü (sav), kendisinin Taif'e gittiğini Mekkelilerin duyması hâlinde Müslümanlara karşı şiddeti daha da artıracaklarını düşünüyordu. Bu sebeple Taiflilerin olumsuz tavırlarını görünce en azından onlardan bu görüşmenin aralarında kalmasını rica etti. Taifliler, Peygamberimizi (sav) dinlemedikleri gibi daha da ileri gittiler. Kötü niyetli insanları kışkırtarak onu ve yol arkadaşını taşlattılar.⁶⁶

63 Süheylî, Ravdu'l-Ünf, C 3, s. 352.

64 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 14-16; Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 270-273.

65 Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 273; İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 57-60.

66 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 60-61; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 180-181.

Resul-i Ekrem ve Zeyd b. Hârise zorluk içerisinde Taif dışına çıkarak onlardan kurtulmaya çalıştı. Yaralı ve yorgun olarak bir bahçeye sığınabildiler. Bahçenin sahipleri Utbe ve Şeybe, misafirlerine köleleri Addas’la bir tabak üzüm ikram etti. Peygamberimizin (sav) besmele çekerek yemeye başlaması üzerine Hristiyan köle ilk defa duyduğu bu sözü merak etti. Allah Resulü (sav) kölenin aslen Ninovalı olduğunu öğrenince orada Hz. Yunus’un yaşadığından bahsetti. Sadece kendisinin bildiği Yunus’tan (as) bir başkasının haberdar oluşuna şaşıran Addas’ın merakı artmıştı. Resul-i Ekrem kendisinin de onun gibi bir peygamber olduğunu ifade etti. Kölenin İslam ile ilgili sorularına cevap verdi. Bu konuşmadan etkilenen Addas, Müslüman oldu. Çekilen zahmetlere rağmen bir kişinin de olsa doğru ve güzel yola yönelmesi Rahmet Elçisi için hoş bir teselli olmuştu.⁶⁷

Allah Resulü (sav) Taif dönüşünde biraz dinlendikten sonra iki rekât namaz kıldı. Yaşadığı sıkıntılarını Rabb’ine şöyle arz etti: “Allah’ım! Çaresizliğimi ve gücümün azlığını ancak sana arz ederim. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah’ım! Zulme uğrayanların, zayıfların Rabb’i sensin. Allah’ım! Eğer bana karşı gazaplı değilsen çektiğim sıkıntılara hiç aldırımam, katlanırım. Ama senin katından gelen bir koruma elbette daha güzeldir. Allah’ım! Bana gazabının inmesinden ve hoşnutsuzluğundan karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahiret işlerini yoluna koyan nuruna sığınırım. Benim yanımda olmanı, bana yardım etmeni dilerim. Sen hoşnut oluncaya kadar affını isterim. Her şey senin kuvvet ve kudretinle ayaktaadır.”⁶⁸

Görsel 1.7: Taif bahçelerinin günümüzden bir görünümü

Hız. Peygamber, Taiflilerden beklediği desteği bulamamıştı. İnsanların ilahi gerçeklerden yüz çevirmeleri onu üzmüştü. Mahzun bir şekilde Mekke’ye doğru yola koyuldu. Bu sırada Mekkeli müşrikler, Peygamber Efendimizin Taif’e gittiğini haber almış ve öfkeli bir şekilde dönüşünü bekliyorlardı. Bu şartlarda o dönemin yaygın olan adetlerine göre Resul-i Ekrem’in Mekke’ye girmesi mümkün değildi. Üstelik kendi kabilesinde müşriklere karşı can güvenliğini sağlayacak kimse de kalmamıştı. Hira’da bir süre konaklayarak onların koruyuculuğunu üstlenecek birkaç kişiyle görüştü. Nihayet onların himaye ve koruyuculuğunu üstlenen Mut’im b. Adiyy himayesinde Mekke’ye girdiler. Allah Resulü (sav) doğrudan Kâbe’ye giderek tavaf edip namaz kıldı.⁶⁹

Yorum Kuşağı

“Ey İnananlar! Sabır ve namazla Allah’tan yardım dileyin. Allah, muhakkak ki sabredenlerle beraberdir.”

(Bakara suresi, 153. ayet.)

Bu ayet zorluklarla baş edebilmemizde bize nasıl yol göstermektedir?

Yorumlayınız.

67 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 62-63.

68 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 60-63.

69 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 20-21.

Hz. Aişe, Peygamber Efendimize bir defasında Uhud'dan daha zorlu bir gün yaşayıp yaşamadığını sormuş, bunun üzerine Resul-i Ekrem şöyle anlatmıştı: "... Taif'e gittiğimde onlar isteklerimi kabul etmediler. Kederli bir şekilde Mekke'ye dönerken bir süre sonra başımı kaldırdığımda beni gölgeleyen bir bulut içinde Cebrail'i (as) gördüm. Cebrail (as) bana 'Allah şüphesiz ki kavminin söylediklerini işitti ve sana bir meleğini gönderdi. Kavmin hakkında sen ne yapmasını istersen o meleğe emredebilirsin.' dedi. Bunun üzerine melek bana selam verdi ve şöyle dedi: 'Ey Muhammed! Ne istersen yapmaya hazırım. Eğer şu iki yalçın dağı onların üzerine kapamamı dilerse bunu hemen yapayım.' Bunun üzerine 'Hayır, onlara bir şey olmasını istemem. Tam aksine Allah'ın (cc), onların soyundan yalnız Allah'a ibadet edecek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkarmasını ümit ederim.' dedim."⁷⁰ Nitekim Peygamberimizin (sav) bu duası kabul olmuş, Mekke'nin fethinden sonra Arap Yarımadası'nda akın akın İslam'a girenler çoğalmıştı.⁷¹

Paylaşım Kuşağı

Taiflilerin olumsuz tavırlarına karşın Allah Resulü'nün (sav) onlara dua etmesi ile ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İsra ve Miraç

Hicret'ten bir buçuk yıl önce recep ayında Hz. Peygamber yaşadığı derin üzüntülerin ardından gelişen olağanüstü bir olay ile teselli buldu. Allah Teâlâ dini tebliğ uğruna her fedakârlığı gösteren peygamberini, isra ve miraçla mükâfatlandırdı.

İsra, Allah Resulü'nün (sav) bir gece Kâbe'den Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya Allah'ın (cc) izniyle götürülmesi; **miraç** ise göklere yükseltilmesi demektir. Hz. Peygamber'in birçok mucizevi olaya şahit olduğu bu yolculuk Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır: "Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. O, gerçekten işitendir, görendir."⁷²

Görsel 1.8: Mescid-i Aksa Müslümanların ilk kiblesidir.

⁷⁰ Buhârî, Bed'ü'l-Halk, 7; Müslim, Cihâd ve Siyer, 111.

⁷¹ bk. Nasr suresi, 1-2. ayetler.

⁷² İsrâ suresi, 1. ayet.

Miraç Gecesi'nde Peygamberimize (sav) cennet, cehennem ve bu ikisine girenlerin durumları gösterildi. İçinde beş vakit namazın da olduğu bazı yeni hükümler vahyedildi. Müslümanların sıkıntılarının sona ereceği müjdesini taşıyan Bakara suresinin son iki ayeti nazil oldu. Bütün bunlar bir gece içinde, çok kısa bir zaman içinde gerçekleşti.⁷³

Ertesi gün Allah Resulü (sav) Kâbe'ye gittiğinde yaşadıklarını çevresindekilere anlattı. İsrâ ve miraç, Müslümanların peygamberlerine olan imanının sınındığı bir olaya dönüşmüştü. Müslümanlar imanlarında ne kadar samimi olduklarını göstermiş, müşrikler ise düşmanlıklarını artırmışlardı. Tebliğ sürecinde geçirdiği sıkıntılardan sonra yaşadığı bu hâl, Peygamberimiz (sav) için ilahi bir armağan hükmündeydi.

Hz. Peygamber'in miraç için Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya götürülmesi, Müslümanların ilk kıblesi olması ve Kur'an'da atıflarda bulunulmuş olması gibi sebeplerle Kudüs'ün İslam toplumlarında her zaman önemli bir yeri olmuştur. Nitekim Allah Resulü'nün (sav) dilinden düşmeyen şehirler arasında Kudüs de vardır. Hz. Peygamber, Müslümanlar için önemli olan üç şehrin mabedine şu şekilde dikkat çeker: **"Yeryüzünde ibadet için sadece üç mescidin yoluna düşülür: Kâbe, Mescid-i Nebvî ve Mescid-i Aksâ."**⁷⁴

Sıralama Kuşağı

Peygamberimizin (sav) hayatında gerçekleşen olayları boş bırakılan yerlere numaralandırarak, kronolojik olarak sıralayınız.

Habeşistan'a hicret

Taif ziyareti

Hz. Ömer'in Müslüman olması

İsrâ ve miraç

Hüzün Yılı

Yeni Yurt Arayışları ve Yesrib'e Hicret

Miraç olayından sonra Resul-i Ekrem, müşriklerin engellemelerine rağmen Mekke'ye gelen Arap kabileleri ile görüşmelerini artırdı.⁷⁵ Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik görevi on birinci yılına ulaşmıştı. Allah Resulü (sav) yine tebliğ için bulunduğu Akabe denilen yerde daha sonra Medine ismini alacak Yesrib şehriden altı kişilik bir grupta karşılaştı. Onlara İslam'ı anlattı. Peygamberimizin (sav) Kur'an'dan okuduğu ayetler onların kalplerini yumuşattı. Hazreç kabilesinden bu altı kişinin hepsi Müslüman oldu. Memleketlerine döndükleri zaman İslam'ı yaymaya başladılar. Bir sene sonra aynı yerde Allah Resulü (sav) ile görüştüklerinde on iki kişiye ulaşmış durumdaydılar. Rahmet Elçisi; onlardan Allah'a (cc) hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık ve iffetsizlik yapmamaları, iftira atmamaları, yalan söylememeleri, çocukları öldürmemeleri ve hiçbir hayırlı işte kendisine karşı çıkmamaları için söz aldı. Aralarındaki bu sözleşme Birinci Akabe Biatı olarak adlandırılmıştır.⁷⁶

Birinin söylediklerini kabul edip onun emirlerine itaat etme anlamına gelen **biat**, idare edenle idare edilenler arasındaki bağlılık sözleşmesini ifade eder.⁷⁷ Böyle bir bağlılık sözleşmesiyle Yesrib'e

73 bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 46; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 213; Müslim, İman, 279.

74 Buhârî, Fadlû's-Salât, 1; Casim Avcı, "Kudüs", DİA, C 26, s. 329.

75 Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 274.

76 Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 75; Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 276.

77 bk. Cengiz Kallek, "Biat", DİA, C 6, s. 124.

dönen Müslümanların yanında Hz. Peygamber'in görevlendirdiği ilk öğretmen Mus'ab b. Umeyr de bulunuyordu. O, Yesrib'de tebliğ ve eğitim faaliyetleriyle meşgul olup İslam esaslarını öğretecekti. Mus'ab'ın (ra) gayretleri sayesinde Müslümanların sayısı Yesrib'de hızla artmıştı. Bu genç sahabe, evine yerleştiği Esad b. Zürare'nin de desteğini alarak bazı kabile liderlerinin Müslüman olmasına vesile oldu.⁷⁸

Mus'ab'ın (ra) gayretleri meyvesini vermiş, Birinci Akabe Biatı'ndan bir yıl sonra ikisi kadın, yetmiş beş Medineli Müslüman'dan oluşan bir kabile Mekke'ye gelmişti. Müşriklerin tepkisini çekmemek için Hz. Peygamber ile geceleyin görüşmek üzere sözleşen Medineli grup konakladıkları yerden küçük gruplar hâlinde ayrılarak Akabe'de toplandı. Resulullah'ın (sav) yanında kabilesinin büyüğü olan amcası Abbas b. Abdülmuttalib bulunmaktaydı. Henüz Müslüman olmasa da onun varlığı Hz. Peygamber için büyük bir destek idi.

Yesribliiler Allah Resulü'nü (sav) memleketlerinde görmeyi istediklerini belirttiler. Kendi ailelerini korudukları gibi onu da koruyup kollayacaklarına dair biat ettiler. Böylece bir bakıma Medine'ye hicretin temeli atılmıştı. Yesribli Müslümanlar Peygamberimizi (sav) destekleyerek çevredeki kabilelerle ilişkilerinin bozulmasını göze almış oluyorlardı. Ancak İslam'ın hayatlarına getirdiği olumlu prensipler onlara farklı bir dünyanın kapısını açmıştı. Düşünce dünyaları ve davranışlarındaki gelişmeler, zorluklarla mücadele etmeyi değerli kılıyordu. Medine'deki Yahudilerin kendi içlerinden bir peygamber çıkmasına dair beklentilerinden haberdardılar. Kureys kabilesi başta olmak üzere karşılarına çıkacak düşmanlara karşı âlemlerin yaratıcısının ve Resul-i Ekrem'in yanlarında olduğunu bilmek onlara güç veriyordu.

Allah Resulü (sav) onlardan her hâl ve şartta kendisine itaat etmelerini, muhtaç olana da yardım elini uzatmalarını istedi. Ayrıca her ne olursa olsun iyiliği emredip kötülüğü önlemeye çalışacaklarına, bu konuda kimseden çekinmeyeceklerine dair kendilerinden söz aldı.⁷⁹

Görsel 1.9: Akabe Mescidi

Toplantı sonucunda Yesribliilerden on iki temsilci seçildi. Temsilciler Rahmet Elçisi hicret edinceye kadar Medine'de onun adına sorumlulukları yerine getireceklerdi.

Birinci Akabe Biatı'nda daha çok ahlaki ve bireysel sorumluluklar üzerinde durulurken İkinci Akabe Biatı'nda ise daha çok siyasi ve sosyal hedefler ön plana çıkmıştır. Birbirine düşman olan Evs ve Hazreç kabileleri İslam sayesinde barışmışlardır. İslam ahlakının kalplerde yeşermesi onları güçlü kılmıştı.

Akabe Biatları, Müslümanların Mekkeli müşriklerin zulümlerinden kurtulmalarına da imkân hazırlamıştır. Karşılaştıkları işkence ve zorluklardan sonra yeni bir vatanı baskı görmeden inançlarını yaşama fikri Mekkeli Müslümanlara oldukça cazip geliyordu. Aynı zamanda İslam'ın Mekke dışındaki toplumlara tebliğ edilebilmesinin yolu da açılmış oldu. Allah Resulü'yle (sav) şereflenme fırsatını Taif kaybetmiş, Yesrib kazanmıştı.

Müşriklerin gitgide artan baskıları Müslümanlar için Mekke'de hayatı çekilmez hâle getirmişti. Allah Resulü'nün (sav) tebliği, aradan geçen on iki yıla rağmen istediği düzeyde ilerleyememişti. Yesriblilerin İslam'ı benimsemeleri Müslümanlar için yeni bir umut oldu. Yesrib, daha önce hicret edilen Habeşistan'a nazaran Mekke'ye daha yakındı.

⁷⁸ İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 76, 79-80; Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 276-277.

⁷⁹ İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 81-84, 97.

Mekkeli Müslümanlar, Yesribliler tarafından kardeşçe karşılanacaklarına dair de söz aldıklarından, Yesrib'e hicret etme kararı aldılar. Hz. Peygamber hicret izni verince Müslümanlar Mekke'den ayrılmaya başladılar.⁸⁰

Hız. Peygamber'in ashabından ilk hicret eden Hz. Ebu Seleme'dir. Ailesiyle beraber Yesrib'e doğru yola çıkan Ebu Seleme (ra) müşriklerin engellemeleriyle karşılaşınca onları Mekke'de bırakıp tek başına hicret etmek zorunda kalmıştı.

Hasta, hapsedilmiş ve hicret edemeyecek kadar güçsüzler haricinde Müslümanların çoğu Yesrib'e hicret etti. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ali ve onların aileleri de Peygamberimizle (sav) Mekke'de kalanlardandı.⁸¹

Hız. Peygamber'in Hicreti

Mekkeli müşrikler, Müslümanların büyük bir fedakârlıkla evlerini ve mallarını terk etmelerini hem hayret hem endişeyle izliyorlardı. Allah Resulü de (sav) Medine'ye giderse tehlike büyüyecek, İslam'ın yayılışı engel olunamaz bir hâl alacaktı. Mekkeli müşriklerin ileri gelenleri toplanarak Hz. Peygamber'i öldürmek için karar aldılar. Tam bu planlamayı yaparken Resulullah'a (sav) Allah Teâlâ tarafından hicret emri verildi. Peygamberimizin (sav) beklediği izin gelmişti. Hemen yolculuk hazırlıklarına başlayan Resul-i Ekrem, Hz. Ebu Bekir ile görüşerek ona beraberce hicret edeceklerini söyledi. Ebu Bekir Sıddık bu habere çok sevindi. Nihayet yola çıkacaktı hem de en değer verdiği arkadaşı olan Allah Resulü (sav) ile beraber.⁸²

O gece eli silahlı müşrik gençler bir araya gelerek Hz. Peygamber'in evini kuşattılar ve uyumasını beklemeye başladılar. Peygamberimiz (sav) ise Hz. Ali'yi çağırarak, ondan kendi yatağına yatmasını istemişti. Ertesi gün Hz. Ali, önceden Peygamberimize (sav) verilmiş emanetleri sahiplerine dağıtacak sonra da onlara katılacaktı. Allah Resulü (sav) gece olunca Kur'an-ı Kerim'den ayetler⁸³ okuyarak kapısında bekleyenlerin arasından geçip gitti.⁸⁴

Hız. Peygamber ve Ebu Bekir (ra) kendilerini takip edecek müşrikleri yanıltmak için Yesrib'e doğru değil, aksi yöne doğru ilerlediler. Yol üzerindeki Sevr Mağarası'nda üç gün gizlendiler. Bu süre içinde Hz. Ebu Bekir'in oğlu Abdullah (ra), Mekke'de olup bitenlerin haberini taşıyor, kızı Esma (ra) ise hazırladığı yemekleri getiriyordu.⁸⁵

Bilgi Kuşağı

Ensar: Hz. Peygamber'e ve yanındakilere yardımcı olan Medineli Müslümanlara denir.

Muhacir: Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara denir.

(Dini Terimler Sözlüğü, s. 95, 307.)

Görsel 1.10: Sevr Mağarası'ndaki örümcek ağını temsil eden tezhip ile bezeli "Resul (sav)" hattı
Hat: Kasım Kara, Tezhip: Sibel Öztürk

80 bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 112.

81 bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 112-118.

82 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 228-229.

83 bk. Yâsin suresi, 1-10. ayetler.

84 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 124-126.

85 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 130-131; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 194-196.

Hiz. Ebu Bekir'in k6lesi Amir b. F6heyre ise yakın bir yerde s6r6s6n6 otlatıp onlara s6t sağıyor ayrıca izlerin silinmesini sağlıyordu.

Allah Resul6'n6 (sav) 6ld6rme planını gerçekleştiremeyen m6şrikler, onu yakalamak için en iyi iz s6r6c6leri buldular. Hicret yolcularını arayan gruplardan biri izleri takip ede ede mağara- nın yakınına kadar geldi. Hiz. Ebu Bekir endişeyle "Ey Allah'ın Resul6! Yemin ederim kendim için değil, senin için korkuyorum. Az daha aőaęı eğilip baksalar bizi g6recekler!" deyince Hiz. Pey- gamber "Endiőelenme, Allah bizimledir. 66nc6leri Allah olan iki kiőeye ne yapabilirler."⁸⁶ dedi.

Harita 1.3: Peygamberimizin (sav) hicret g6zerg6hi

Kur'an-ı Kerim'de bu olay ő6yle anlatılır: "Eğer siz ona (Resulullah'a) yardım etmezseniz (bu 6nemli değil) ona Allah yardım etmiştir. Hani k6firler onu, iki kiőiden biri olarak (Ebu Bekir ile birlikte Mekke'den) ıkarmıőlardı. Hani onlar mağaradaydı. O, arkadaşına '6z6lme 6nk6 Al- lah bizimle beraberdir.' diyordu. Bunun 6zerine Allah ona (s6k6net sağlayan) emniyetini indirdi. Onu sizin g6rmediğiniz bir ordu ile destekledi ve k6fir olanların s6z6n6 alçalttı. Allah'ın s6z6 ise zaten y6cedir. 6nk6 Allah 6st6nd6r, hik- met sahibidir."⁸⁷

Allah Resul6 (sav) ve yol arkadaşı Hiz. Ebu Bekir, Abdullah b. Uraykıt isimli kılavuz ile yola ıktılar.⁸⁸ Peygamberimizin (sav) izini bir t6rl6 bulamayan Mekkeliler onların başına 6d6ller koydu. S6r6ka b. M6lik adında bir takipçi Hiz. Peygamber'e çok yaklaőtı fakat atı kumlara saplandı. S6r6ka takip ettiği insanın farklı biri olduğunu sezince peőindekileri yanlış taraflara y6nlendirmiő ve onların Peygamberimizi (sav) bulmalarına engel olmuştur.⁸⁹

Allah Resul6 (sav) ve yanındakiler sekiz g6nl6k bir yolculuktan sonra nihayet Yesrib yakınların- daki Kuba'ya ulaőtılar. Bir s6re misafir oldukları Kuba'da bir mescit inşa ettiler. Kur'an-ı Kerim'de bu mescitten, "... İlk g6nden takva 6zerine kurulan mescit (Kuba Mescidi) içinde namaz kılman elbette daha doğrudur. Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever."⁹⁰ şeklinde bahsedilir.

Hiz. Peygamber'in verdiği g6revi tamamlayıp yola çıkan Hiz. Ali de bu sırada onlara yetiőtı. Allah Resul6 (sav) ve beraberindekiler yeniden Yesrib'e doğru hareket ettiler. Resul-i Ekrem ilk cuma namazını yol 6zerindeki Ranuna Vadisi'nde kıldırđı. G6nlerdir yollarını g6zleyen m6minle- rin sevinç g6sterileri eőlięinde nihayet Yesrib'e ulaőtılar.

Peygamberimiz (sav) hiçbir zaman İslam'ı insanlara tebliğ etmek uğruna yaşadığı zorluk- lardan yılmamıőtır. Hicret yolculuğu boyunca yurdundan çıkarılmanın 6z6nt6s6n6 derinden hisseden Allah Resul6 (sav), Mekke'ye uzaktan bakarak oradan ayrılmanın h6zn6n6 açıkça ifade

86 Buh6r6, Fed6il6 Ash6bi'n-Nebi, 2.

87 Tevbe suresi, 40. ayet.

88 Buh6r6, İc6re, 3; Bel6z6r6, Ens6b6'l-Eőr6f, C 1, s. 306.

89 İbn Sa'd, et-Tabak6t, C 1, s. 199; İbn Hiç6m, es-S6re, C 2, s. 13; Buh6r6, Men6kib6'l-Ensar, 45.

90 Tevbe suresi, 108. ayet.

etmişti.⁹¹ Her türlü zorluğa göğüs gererek tebliğden vazgeçmesi için sunulan teklifleri geri çevirdi ve inandığı davadan asla dönmedi. Hz. Peygamber'in amacı Müslümanlar için inançlarını huzur içinde yaşayacakları bir ortam oluşturmak, Mekke'de imkânsız hâle gelen İslam davetini daha geniş kesimlere ulaştırmaktı.

Okuma Kuşağı

Suheyb b. Sinan, Yesrib'e hicret etmeye karar verdi. Suheyb (ra) oldukça zengindi. Hatta Mekkeli müşriklerden alacakları da vardı. Fakat onlar, ona borçlarını ödemedikleri gibi mallarını götürmesine izin vermeyeceklerini de söylediler. Gidebilmek için malından vazgeçmekten başka çaresi yoktu. Mekkelilere "Malımı bırakırsam bana yolu açar mısınız?" deyince onlar "Elbette, o zaman sana engel olmayacağız." dediler. Mekkeliler, kendilerini kazançlı hissediyorlardı. Suheyb b. Sinan bütün malını mülkünü bırakarak fakir bir şekilde hicret etti. Hz. Peygamber bu olayı duyduğu zaman "Suheyb kazandı, Suheyb kazandı." diyerek onu takdir etti. Bakara suresi, 207. ayet "İnsanlardan öyleleri de var ki Allah'ın rızasını almak için kendini ve malını feda eder. Allah da kullarına şefkatlidir." Suheyb'in (ra) bu davranışı üzerine nazil olmuştur. Allah Teâlâ ve Resulü'nün (sav) övgüsü Suheyb (ra) için her şeyden daha değerli idi.

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 209; Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 1, s. 304-305.)

PEYGAMBERİMİZİN MEDİNE YILLARI

Peygamberimiz (sav) ile yanındakileri büyük bir sevinç ve coşkuyla karşılayan Yesrib halkı, onu evlerinde misafir etmek için âdeta birbirleriyle yarışıyordu. Allah Resulü (sav) kimseyi kırmak istemiyordu. Bu nedenle devesinin çöktüğü boş arsanın en yakınındaki eve misafir oldu. Burası, şu anda kabri İstanbul'da olan Ebu Eyyüb el-Ensârî'nin eviydi.⁹²

Sevgili Peygamberimizin gelişiyile Yesrib "Medinetü'l-Münevvere" ismiyle anılmaya başlanmıştır. Allah Resulü (sav) devesinin çöktüğü bu arsaya bir mescit inşa edilmesine karar verdi. Yedi ay kadar süren mescidin yapımında bizzat kendisi de çalıştı. Bu mescidin bitişiğine Sevgili Peygamberimizin evi yapıldı. Zaman zaman genişletilen ve tamir edilen yapı bugün Mescid-i Nebi olarak anılmaktadır.⁹³

Görsel 1.11: Mescid-i Nebi

91 bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 4, s. 305.

92 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 204.

93 Nebi Bozkurt, Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Mescid-i Nebevî", DİA, C 29, s. 286-290.

İman Kardeşliği

Allah Resulü (sav) her şeyden önce inançlarını yaşayabilmek uğruna mal, mülk ve yurtlarından vazgeçen muhacirlerin yeni duruma uyum sağlamalarını kolaylaştırmak için bir adım attı. Ensar

Araştırma Kuşağı

Çevrenizde çeşitli sebeplerle yurtlarından göç eden insanların (muhacir) yaşadığı zorluklar hakkında araştırma yapınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

ve muhacir arasında birlik ve beraberlik ruhunu pekiştirmek adına Enes b. Mâlik'in evinde bir Mekkeli Müslüman'ı, bir Medineli Müslüman'la kardeş ilan etti. Buna göre kardeşler birlikte çalışıp kazançlarını bölüşeceklerdi. Ensar daha da ileri giderek arazilerinin yarısını kardeşine verecek kadar cömert davranmıştır. Muhacirler ise bunu kötüye kullanmayıp daha çok çalışmışlardır. Hiçbir menfaate dayanmadan yapılan böyle bir dayanışmaya başka bir yerde rastlanmamıştır.⁹⁴

Yorum Kuşağı

Hiz. Ömer'in ensardan kardeşi İtban b. Mâlik olmuştu. Hurma bahçeleri olan İtban (ra) ticaretle de uğraşıyordu ve buna Hiz. Ömer'i de ortak etmişti. Hem buradaki işlerin aksamaması hem Peygamberimizin (sav) sohbetinden mahrum kalmamak için Hiz. Ömer ve İtban (ra) onun yanına sırayla gelip gitmeye başladılar. Akşam olduğunda kim Hiz. Peygamber'in huzurunda bulunmuşsa diğerinin yanına giderek hem öğrendiklerini aktarıyor hem de bilgilerini pekiştirmiş oluyordu.

(Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 1, s. 116.)

Bu metne göre İslam'ın öğrenilmesi ve hayata aktarılmasında ensarın ve muhacirin gösterdiği gayreti yorumlayınız.

Medine Sözleşmesi

Hiz. Peygamber, şehirdeki tüm müşrik ve Yahudilerle birlik sağlayan bir sözleşme imzaladı. Hukukî, malî, askerî vb. alanlarda düzenlemeler içeren bu sözleşmeyle sosyal dayanışma sağlanarak Allah (cc) ve Resulü'nün (sav) hükmü geçerli hâle gelmiştir. Böylece Peygamberimiz (sav) devlet başkanı olarak kabul edilmiş oldu.⁹⁵

İlk Ezan ve Kiblenin Değişmesi

Sahabilerin çoğu ticaret ya da tarımla uğraştığı için namaz vakti aynı anda mescitte hazır bulunmaları zor oluyordu. Hiz. Peygamber ashabıyla bir araya gelerek bu problemi çözmek istedi. Vakitlerin duyurulması için çan çalmak, boru üflemek, ateş yakmak gibi çeşitli teklifler sunuldu. Fakat bunlar Hristiyan, Yahudi ve Mecûsîlerin âdetleri olduğu için, Peygamberimiz (sav) hiçbirini uygun görmedi. O sıralarda rüyasında kendisine ezan öğretilen Abdullah b. Zeyd bunu Allah Resulü'ne (sav) haber verdi. Aynı rüyayı Hiz. Ömer de görmüştü. Rüyanın sahil olduğuna hükmeden Peygamberimiz (sav) ezanın sözlerinin, sesi güzel olan Bilal Habeşî'ye öğretilmesini buyurdu. Böylece Bilal (ra) Hiz. Peygamber'in ilk müezzini oldu.

94 bk. Enfâl suresi, 72. ayet; Haşr suresi, 9. ayet.

95 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 147-150.

Allah Resulü (sav), Selemeoğulları Mescidi'nde öğle namazını kıldığı sırada kendisine gelen bir vahiy ile Mescid-i Aksa'ya yönelerek başladığı namazı Kâbe'ye doğru dönerek tamamlamıştır. Böylece o günden itibaren kıblenin Kâbe olarak değiştiği Bakara suresi, 144. ayetle şöyle bildirilmiştir: “Biz senin, yüzünü göğe doğru çevirdiğini elbette görüyoruz. İşte şimdi kesin olarak seni memnun olacağın kıbleye döndürüyoruz. Artık yüzünü Mescid-i Harâm tarafına çevir; nerede olursanız olun yüzünüzü o yöne çevirin...” Günümüzde Selemeoğulları Mescidi bu nedenle iki kıbleli mescit anlamına gelen Mescid-i Kibleteyn olarak anılmaktadır.⁹⁶

Görsel 1.12: Kibleteyn Mescidi

Peygamberimizin Seriyeler ve Gazveleri

Görevi insanları hikmet ve güzel öğütle İslam'a davet olan Hz. Peygamber, savaşı asla bir amaç olarak görmemiştir. Dini tebliğ etmede savaş, son çare idi. Bir defasında Allah Resulü'ne (sav) “Savaşanlardan kimler Allah yolundadır?” diye sorulunca “Sadece Allah'ın adını yüceltmeye çalışanlar.” cevabını vermişti.⁹⁷

Hz. Peygamber müşriklerin saldırgan tutumlarından dolayı zaman zaman onlara seferler düzenlemek zorunda kaldı. Resulullah'ın (sav) bizzat ordunun başında yer aldığı bu seferlere “gazve”, sahabe arasından komutan tayin ettiklerine ise “seriye” adı verilmiştir.⁹⁸

Seferlerin ilki Bedir, ikincisi Uhud Savaşı'dır. Hendek Gazvesi'nde Allah Resulü (sav) ashabıyla görüş alışverişinde bulunarak Medine'yi savunmayı tercih etmiştir.

Hicretin altıncı yılında Mekke'yi ziyaret etmek isteyen Müslümanlara müşrikler izin vermemiş, yapılan görüşmeler sonrasında bir antlaşma imzalanmıştı. Hudeybiye Antlaşması olarak isimlendirilen bu antlaşmanın maddeleri Müslümanların aleyhine gibi görünse de zamanla avantaj hâline gelmiştir. Buna göre taraflar arasında on yıl boyunca savaş yapılmayacaktı.

Görsel 1.13: Peygamberimizin (sav) yayı ve kılıçları, TSM
Fotoğraf: Mustafa Cambaz

⁹⁶ İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 208.

⁹⁷ Buhârî, İlim, 45; Ebu Dâvûd, Cihâd, 24; Nesâî, Cihâd, 21.

⁹⁸ Dinî Terimler Sözlüğü, s. 106, 328.

Müslümanlar ancak gelecek sene Mekke'ye ziyaret için gidebileceklerdi. Hudeybiye Antlaşmasıyla müşrikler İslam devletini resmen kabul etmiş oluyordu.

Hicret'in yedinci yılında Resul-i Ekrem ve Müslümanlar yurtlarına olan özlemlerini dindirdiler. Bilal Habeşi'nin Kâbe'de okuduğu ezanı, Müslümanların yaptığı umre ibadetini Mekkeliler hayranlıkla izlediler. İslam'a yeni katılanların olması, Müslümanların kısa bir süre de olsa doğdukları toprakları ziyaret etmeleri, Mekke'den hicret etmek zorunda kalan Müslümanları mutlu etmişti.⁹⁹ Hicret'in dokuzuncu yılında ise Peygamberimiz (sav) İslam'ı daha geniş kitlelere ulaştırmak için çevredeki devlet başkanlarına ve kabile reislerine davet mektupları gönderdi.¹⁰⁰

Mekke'nin Fethi

Müşrikler Hudeybiye Antlaşması'nı kendileri oluşturmalarına rağmen maddelerini yine kendileri ihlal etmişlerdi. Müşrikler, yapılan bütün uyarılara rağmen tutumlarını değiştirmeyince Allah Resulü (sav) Mekke'nin fethine karar verdi. Buna engel olabilecek Hayber tehlikesi bertaraf edildikten sonra Mekke, 630 yılı Ramazan ayında kimse zarar görmeden Müslümanlar tarafından fethedildi. Hz. Peygamber büyük bir alçak gönüllülikle Mekke'ye girip sahabilerle Kâbe'yi tavaf etti. Kâbe'yi putlardan temizledikten sonra tüm Mekkeliler için genel af ilan etti. Saldırıları karşı tedbiri de ihmal etmeyen Resul-i Ekrem; Huneyn'de zafer kazanmış, Taif ve Tebüke'ye gazve düzenlemiştir. İslam daha geniş bir coğrafyaya yayılmış, insanların ona yönelişi artmıştır.¹⁰¹

Hadis Kuşağı

“Övgü (Mekke'nin fethine dair), vaadini yerine getiren, kuluna (Peygamberine) yardım eden ve düşman topluluklarını tek başına yenilgiye uğratan Allah'a mahsustur.”

(İbn Mâce, Diyât, 5.)

Peygamberimizin Vefatı

Hicret'in dokuzuncu yılında müminlere bazı şartlar dâhilinde hac emri gelmişti. Bir sonraki yılda (632) Hz. Peygamber on binlerce Müslüman ile ilk ve son olarak hac görevini yerine getirdi. Bu hac sırasında Arafat'ta yapmış olduğu

insan haklarının temel özelliklerini taşıyan tarihî konuşmaları, o günden sonra Veda Hutbesi olarak anılmaya başlanmıştır. Aynı gün dinin tamamlandığına dair nazil olan ayetler Sevgili Peygamberimizin artık görevinin sonuna geldiğine işaret etmekteydi.¹⁰²

Resul-i Ekrem Medine'ye dönüşte hastalandı. On üç gün süren hastalığı sonucunda Rahmet-i Rahman'a kavuşan Hz. Peygamber'in vefatı onu kendi canından çok seven Müslümanları üzüntüye boğmuştu. Hz. Ebu Bekir, Resulullah'ın (sav) ölüm haberiyle sarsılan müminlere şu tarihi konuşmayı yapmıştı: “Bilin ki

Görsel 1.14: Eyüp Sultan Camisi'nde bulunan sakal-ı şerifler ve Hz. Peygamber'in Mısır meliki Mukavkis'a gönderdiği mektubun mahfazası

Fotoğraf: Mustafa Cambaz

99 İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 12-14; Vâkıdî, Meğâzî, C 2, s. 572-600; Buhârî, Meğâzî, 43.

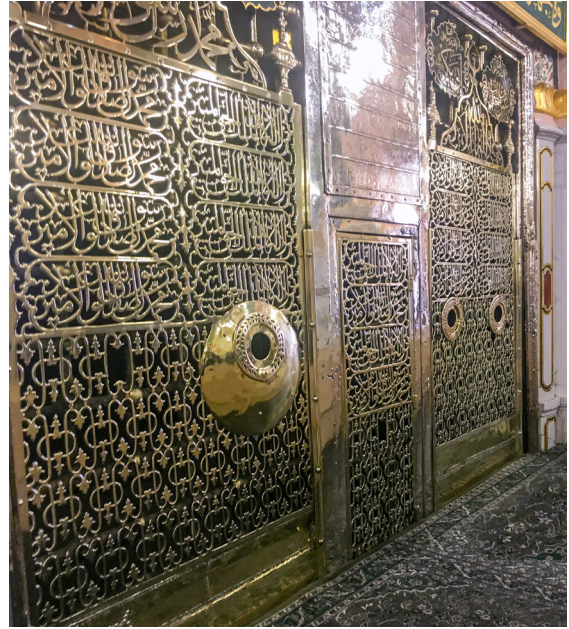
100 İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 359.

101 bk. İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 5-55; İsmail Yiğit, “Tebük Gazvesi” DİA, C 40, s. 229.

102 bk. Mâide suresi, 3. ayet.

aranızdan kim Muhammed'e kulluk ediyorsa o ölmüştür. Ama kim de Allah'a kulluk ediyorsa Allah diridir asla ölmez.”¹⁰³ Hz. Ebu Bekir bu sözlerinin ardından şu ayetleri hatırlatmıştır: “Muhammed, ancak bir peygamberdir. On-
dan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim geriye dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır.”¹⁰⁴ Hz. Peygamber vefat ettiği mekâna defnedildi.

Hz. Peygamber'in Ravza-i Mutahhara olarak adlandırılan kabrinin bulunduğu yer bugün eklemelerle genişletilen Mescid-i Nebi'nin içinde kalmıştır. Peygamberimiz (sav) **"Evimle minberimin arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir..."**¹⁰⁵ buyurarak Ravza-i Mutahhara'nın önemine dikkat çekmiştir.

Görsel 1.15: Peygamberimizin (sav) kabr-i şerifi

Bulmaca Kuşağı

Bulmacada verilen soruların cevaplarını ilgili kutucuklara yazınız.

	1	Göğe yükselme	2	A görselindeki mescidin adı		3	Gece yürüyüşü			A
4	B görselindeki ilk vahyin geldiği yer		5	C görselindeki mescidin bulunduğu şehir						
						6	Bir yerden bir yere göçme		7	Söz verme amacıyla el sıkma
									8	Medine'nin eski ismi
9	İslam dinine çağrı				10	Hicaz'da bulunan üç şehirden biri	11	Hızret Peygamber'in ilk eşi		
	B									C

103 Buhârî, Meğâzî, 84.

104 Âl-i İmrân suresi, 144. ayet.

105 Müslim, Hac, 92.

BİR HADİS ÖĞRENIYORUM

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرِ، فَقَالَ: «اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي» قَالَتْ:
إِلَيْكَ عَنِّي، فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبِّ بِمُصِيبَتِي، وَلَمْ تَعْرِفْهُ. فَقِيلَ لَهَا:
إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَائِينَ. فَقَالَتْ: لَمْ أَعْرِفْكَ. فَقَالَ:
«إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى.»

Resulullah (sav) bir kabrin başında feryat ederek ağlayan bir kadına rastladı. Ona, "Allah'tan sakın ve sabret!" dedi. Kederinden onun Peygamber olduğunu fark edemeyerek, "Bana ilişme! Benim başıma gelen senin başına gelmedi!" deyiverdi. Kadına, konuştuğu kişinin Allah'ın Resulü (sav) olduğu söylendi. Kadın (özür dilemek için) Hz. Peygamber'in kapısına geldi. Burada herhangi bir görevli de yoktu. (Yaptığına pişman olan kadın), "Seni tanımadım." dedi. Bunun üzerine Resulullah (sav) ona "Sabır, musibet başa ilk geldiğinde gösterilendir." cevabını verdi..

(bk. Buhârî, Cenâiz, 31; Müslim, Cenâiz, 15.)

Sabır, insanın başına gelen üzücü olaylara tahammül etmesi ve zorluklara dayanmasıdır. Hayat bir imtihandır. İnsan sevinçle başladığı bir günü hüznle bitirebilir. Canı, malı ya da evladiyla ilgili kayıp ve korkuları ile sinanabilir. Her şeyin Allah Teâlâ'nın takdiriyle olduğuna inanan kimse, bu sıkıntılı zamanlarını hayatın doğal akışı olarak karşılar. Allah (cc) tarafından imanının sınındığını bilir. Metanetle onlara katlanır, sabredenlere mükâfatlarının verileceği müjdesini hak etmek için elinden geleni yapar.

Yazım Kuşağı

“Olumsuz bir olay karşısında sabırsızca hareket edildiğinde karşılaşılabilecek durumlar nelerdir?” konusuyla ilgili kompozisyon yazınız.

Sabır çok geniş kapsamlı bir kavramdır. En önemlisi ise çeşitli musibetlere karşı sabredebilmektir. Ancak insan bunu yapmakta zorlanır. Alışkanlıklar ve isteklerini erteleme zor olduğu zamanlar yaşayabilir. Fakat bunu başarması elbette mümkündür. İnsanın Cenab-ı Hakk’a sığınarak isyan etmeden hâlini arz etmesi, ona niyazda bulunması ümitsizlik değil aksine Allah’tan (cc) yardım dilemektir. Çünkü Allah Teâlâ kaldıramayacağı hiçbir yükü kuluna yüklememiştir.¹⁰⁶

Sabırlı kimse peygamber ahlakından bir parça taşır. Yüce Allah Kur’an’da ümmetinin yaptıklarına sabırla katlanan peygamberlerini övmüştür. Sabır, musibetle karşılaşılan ilk anda değerlidir. İnsan, yaşadığı zorluklara tahammül edip zorlukları aşma azmi gösterdiğinde insanın, çıkış yolları bulması mümkündür. Bu nedenle kişi; zorluk anında kendine hâkim olmaya çalışmalı, Allah’a (cc) sığınmalı, ondan bu musibetten daha hayırlı olanı dilemelidir. Böylece Allah Teâlâ, onun kalbini iman ve güvenle dolduracaktır.

Paylaşım Kuşağı

“Ant olsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınayacağız. Sabredenleri müjdele!”

(Bakara suresi, 155. ayet.)

Bu ayete göre insanların karşılaşılabileceği benzer imtihanlar neler olabilir?
Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.16: Sabır, zorluklar karşısında yılmadan yoluna devam etmektir.

106 bk. Bakara suresi, 286. ayet.

1.ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri yay ayraç içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanı ile tamamlayınız.

(Akabe, Habbab b. Eret, Haşimoğulları, İsrâ, Medine, miraç, Mus'ab b. Umeyr, Taliboğulları)

1. Peygamberimizin (sav) babası Abdullah, Kureyş kabilesinin koluna mensuptur.
2. Allah Resulü'nün (sav) bir gece Kudüs'teki Mescid-i Aksa'dan göklere yükseltilmesine denir.
3. Hz. Peygamber Yesrib'den gelen bir grupla Mekke'nin mevkisinde iki önemli anlaşma yapmıştır.
4. İslam'ı tebliğ etmesi ve öğretmesi için Hz. Peygamber tarafından Medine'de görevlendirilmiştir.

Aşağıda verilen ifadeleri ilgili olduğu kavramın harfini yay ayraç içinde bırakılan boşluğa yazarak eşleştiriniz.

İfadeler		Kavramlar
5.	() İslam dinini yayma ve Müslümanları dinî görevlerini yerine getirmeye çağırma.	a. Biat
6.	() Söz verme amacıyla el sıkma, başkasının söylediklerini kabul edip onun emirlerine itaat etme.	b. Davet
7.	() Hz. Peygamber'in ve sahabilerinin İslam'ı gereği gibi yaşamak, diğer insanlara duyurmak ve müşriklerin işkencelerinden kurtulmak amacıyla Mekke'den Medine'ye yapmış oldukları göç.	c. Ensar
8.	() Vahyin kesintiye uğradığı zaman.	ç. Fetretülvahiy
9.	() Hz. Peygamber'e ve muhacirlere yardımcı olan Medineli Müslümanlar.	d. Hicret
		e. İnziva
		f. İsrâ

Aşağıdaki kutucuklarda Hz. Peygamber'in Mekke ve Medine yıllarına ait davet süreci ile ilgili kesitlere yer verilmiştir. Kutucuklardaki numaraları kullanarak soruları cevaplayınız. Aynı kutucuğu birden fazla soru için kullanabilirsiniz.

1	Mescid-i Nebi'nin İnşası	2	Taif Ziyareti	3	Ambargo
4	Habeşistan Hicreti	5	İsrâ ve Miraç	6	Hudeybiye Sözleşmesi
7	Kiblenin Değişmesi	8	Mekke'nin Fethi	9	Hüzün Yılı

10. Mekke'de gerçekleşen olay ve durumlar hangi kutucuklarda verilmiştir? Kronolojik olarak yazınız.

11. Medine'de gerçekleşen olay ve durumlar hangi kutucuklarda verilmiştir? Kronolojik olarak yazınız.

Aşağıdaki soruların cevabını altlarındaki boşluklara yazınız.

12. Peygamberimizin (sav) uzlaştırıcı yönü ile ilgili bir örnek veriniz.

13. Peygamberimizin (sav) Hilfülfudul topluluğunda yer alması, onun hangi ahlaki özelliklerinden kaynaklanmaktadır?

14. Allah Resulü'nün (sav) ilk vahiyle birlikte aldığı sorumluluklar nelerdir?

15. Müslümanların Habeşistan'a Hicret Etmelerinin Sebepleri

- Mekkeli müşriklerin Müslümanlara yoğun bir baskı ve şiddet uygulamaları
- Müslümanların inançlarını özgürce yaşayamamaları
- İslam'ı farklı insanlara ulaştırma isteği

Müslümanların Habeşistan'a Hicret Etmelerinin Sonuçları

- Habeşistan hükümdarı Necâşî, Müslümanları müşriklere teslim etmedi.
- Necâşî, ülkesinde Müslümanlara özgürce yaşama hakkı tanıdı.
- Afrika'da, İslam'ın yayılmasının ilk temelleri atılmış oldu.

Müslümanların Habeşistan'a hicret etmelerinin sebep ve sonuçlarını, İslam dininin yayılması açısından yorumlayınız.

16. Resulullah'ın (sav), peygamberliğinin ilk yıllarında tebliğini gizli yapmasının sebepleri neler olabilir?

1.ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

17. Müşriklerin İslam'a karşı çıkmalarının sebepleri nelerdir?

18. Taif yolculuğunun sebep ve sonuçlarını açıklayınız.

19. İsrâ ve mirâç olayının Müslümanlar açısından önemi nedir?

20. Birinci Akabe Biati'nda Alınan Sözler

- Allah'a (cc) ortak koşmamak
- Hırsızlık, iftira gibi kötü davranışlardan sakınmak
- Çocuklarını öldürmemek
- Resulullah'ın (sav) emirlerine uymak

İkinci Akabe Biati'nda Alınan Sözler

- Hicret ettiği takdirde kendisini ve Mekkeli bütün Müslümanları kendi canlarını, çocuklarını, kadınlarını ve mallarını korudukları gibi korumak
- Resulullah'ın (sav) emirlerine uymak
- Bollukta da darlıkta da mali yardımda bulunmak
- İyiliği emredip kötülüğe engel olmak, kimseden çekinmemek

Peygamberimizin (sav) Birinci Akabe Biati'nda aldığı sözler ile İkinci Akabe Biati'nda aldığı sözler arasındaki farkların sebepleri nelerdir?

21. Allah Resulü (sav) hicret esnasında birtakım tedbirler almıştır. Bunun gerekçeleri nelerdir?

22. Peygamberimizin (sav) Medine yıllarını kısaca açıklayınız.

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

23. Aşağıdakilerden hangisi İslam'ın ilk yıllarında zulüm ve baskılara uğrayan Müslümanlardan değildir?

- A) Ammar b. Yâsir
- B) Bilal Habeşi
- C) Habbab b. Eret
- D) Hz. Abbas

24. “İnsanlardan öyleleri de var ki Allah'ın rızasını almak için kendini ve malını feda eder. Allah da kullarına şefkatlidir.”

(Bakara suresi, 207. ayet.)

Bu ayet, aşağıdaki hangi sahabi hakkında nazil olmuştur?

- A) Erkâm b. Ebi'l-Erkâm
- B) Mus'ab b. Umeyr
- C) Sa'd b. Ebi Vakkas
- D) Suheyb b. Sinan

25. Gizli davet dönemi ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Bu dönem, Hz. Ömer'in Müslüman olmasına kadar sürmüştür.
- B) Peygamberimizin (sav) amcası Hz. Abbas bu dönemde İslam'a girmiştir.
- C) Hz. Peygamber yalnızca güvendiği kişileri ve yakın çevresini İslam'a davet etmiştir.
- D) Tebbet suresi bu dönemde indirilmiştir.

26. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimize (sav) Miraç Gecesi'nde verilenler arasında değildir?

- A) Bakara suresinin son iki ayetinin vahyedilmesi
- B) Mekke'nin fethinin müjdenmesi
- C) Hz. Peygamber'e cennet ve cehennemin gösterilmesi
- D) Beş vakit namazın farz kılınması

1.ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

27. Aşağıdakilerden hangisi müşriklerin İslam’a davete karşı tepkileri arasında yer almaz?

- A) İşkence etmek
- B) Boykot kararı almak
- C) Alay ve iftira etmek
- D) Müslümanlarla Akabe’de savaşmak

- 28.**
- I. İslam’ın insanlar arasında yayılmasını engelleyememeleri
 - II. Ebu Talib’i, yeğenini himaye etmekten vazgeçirememiş olmaları
 - III. Mekke’ye gelen hacılara güç gösterisi yapmak istemeleri
 - IV. Müslümanların mallarını kervanla götürüp Şam ve Yemen’de satmak istemeleri

Verilen bilgilerden hangileri müşriklerin Resulullah’a (sav) ve Müslümanlara uyguladıkları boykotun sebeplerindendir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV

29. Peygamberimizin (sav) Mekke ve Medine yıllarında gerçekleşen

- I. Hüzün Yılı
- II. Veda Haccı
- III. Gizli Davet
- IV. Akabe Biatları
- V. İlk Vahyin Gelişi

olaylarının kronolojik sıralanışı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) III, V, I, IV, II
- B) III, V, IV, I, II
- C) V, III, I, IV, II
- D) V, IV, III, II, I

30. Sabırla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) İnsanın bir sıkıntı anında gösterdiği ilk tepki onun sabrını gösterir.
- B) Sabırlı olmak peygamberlerin ahlaki özelliklerinden biridir.
- C) Sabrın başı kolay ancak sonrası zordur.
- D) Yüce Allah, namaz ve sabırla yardım dileyenlerin yanındadır.

31 ve 32. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğretmen sınıfa:

– Muhacir kime denir, sorusunu yöneltti.

Ayşe Meriç hemen söz alarak:

– Tabii ki bize denir öğretmenim! Biz Balkan muhaciriyiz, dedi.

Arkadaşları ona:

– Öğretmen sizi kastetmiyor, o başka muhacir, diyerek Ayşe Meriç’e cevabının yanlış olduğunu söylediler.

Öğretmen, diğer öğrencilere Ayşe Meriç’in cevabının neden yanlış olduğunu sorunca Yağız söz alarak:

– Öğretmenim, Ayşe Meriç Balkan muhaciri, siz Mekkeli Müslüman muhacirleri sormuyor musunuz, dedi.

Öğretmen, Yağız’ın sorusunu yanıtlamadan sınıfa:

– Yağız’ın söylemiş olduğu Mekkeli Müslümanlara neden muhacir diyoruz, diye sordu.

Bu sefer Eymen söz alarak:

– Muhacirler, Mekke’de artık inançlarını huzur içinde yaşayamaz hâle geldiklerinde Medine’ye göç etmekten başka çareleri kalmamıştı. “Göç edenler” anlamına gelen muhacir kelimesini Mekke’den Medine’ye göç eden Müslümanlar için kullanıyoruz, dedi.

Bunun üzerine Ayşe Meriç tekrar söz alarak:

– Öğretmenim böyle düşünmemiştim doğrusu. Biz Mekke’den göç etmedik. Yıllar önce ben daha doğmadan dedemler Balkanlardan göç etmiş, dedi.

Öğretmeni, Ayşe Meriç’e:

– Peki, neden göç etmiş dedenler, bunu biliyor musun, diye sorduğunda Ayşe Meriç:

– Dedem hep üzülerek “Bizi inancımızdan, köklerimizden koparmak istediler yavrum. Biz Müslüman Türkler, topraklarımızı bırakıp gelmek zorunda kaldık.” diye söylerdi.

Ayşe Meriç bunları söylerken sınıftan çıt çıkmıyordu. Öğretmen, Ayşe Meriç’in anlattıklarından etkilenen öğrencilerine dönerek:

– Arkadaşlar, şimdi sizce Ayşe Meriç’in muhacirliği ile İslam tarihinde yaşanan muhacirlik arasında bir bağ var mı, yok mu? Ne dersiniz, diye sordu.

31. Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Ayşe Meriç’in Balkan muhaciri olduğuna
- B) Ayşe Meriç’in dedesinin Balkanlara geri döndüğüne
- C) Mekke’de inancını yaşayamayan Müslümanların Medine’ye göç etmelerine
- D) Balkanlarda yaşayan Müslüman Türklere türlü türlü baskılar yapıldığına

32. Bu metne göre

- I. Muhacir kelimesi “göç edenler” anlamına gelir.
- II. Yalnızca Mekke’den Medine’ye göç eden Müslümanlara muhacir denir.
- III. Ayşe Meriç’in ailesi ile Mekkeli Müslümanların göç etme nedenleri benzerdir.
- IV. Türkler çeşitli nedenlerle tarih boyunca sürekli göç etmiştir.

ifadelerinden hangileri doğrudur?

A) I ve III

B) II ve IV

C) I, II ve III

D) II, III ve IV

E-İçerik 1:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

E-İçerik 2:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. ÜNİTE

Bu karekodla
ünitenin PDF'sine
ulaşabilirsiniz.

PEYGAMBERİMİZİN EVRENSEL MESAJLARI

KAVRAMLAR

• Adalet • Emanet • Takva • Sıdk • Teklif • Hukuk

Bu karekodla
ünitenin özet
sunusuna
ulaşabilirsiniz.

Neler Öğreneceksiniz?

1. Peygamberimizin can, din, namus, akıl ve mal güvenliği ile ilgili mesajları
2. Adaletin İslam'ın temel ilkelerinden biri olduğu
3. Peygamberimizin kul hakkı ile ilgili mesajları
4. Peygamberimizin emanetin korunmasına verdiği değer
5. Peygamberimizin evrensel mesajlarına riayet etmenin önemi
6. İnsanların yaratılıştta eşit olduğu ile ilgili bir hadis

Hazırlık Çalışmaları

1. İnsanların birbirine güvenmelerinin sosyal hayata katkıları neler olabilir?
2. “Her hak sahibine hakkını ver.” (Buhârî, Ezan, 18.) hadisi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
3. “Önce Allah’a (cc) sonra sana emanet.” sözüyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?
4. Bir Müslüman’da olması gereken özellikler sizce nelerdir?
5. Sizce “İslam’da adalet hayatın her alanında vardır.” sözüyle anlatılmak istenen nedir?

İNSANLARIN DOKUNULMAZLIKLARININ GÖZETİLMESİ

Peygamberler, gönderildikleri toplumları Allah'ın (cc) birliğine ve hesap gününe inanmaya, ahlaki değerleri benimseyip uygulamaya davet etmişlerdir. Asırlarca toplumlar değişse de insan, yaratılış ve ihtiyaçları itibarıyla her devirde aynı özelliklere sahiptir. Peygamberimiz de (sav) insanların hayat tarzı, alışkanlıkları ve âdetlerinde İslam'a aykırı olanları Kur'an'ın önderliğinde düzeltmek, gerekiyorsa değiştirmek için büyük gayret sarf etmiştir.

Görsel 2.1: Allah Resulü'nün (sav) mesajları tüm insanlığa yöneliktir.

İnsan, kâinatta yaratılmış varlıklar arasında özel bir yere sahiptir. Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette buna işaret edilir.¹ Risaletin son dönemlerinde Peygamberimize (sav) indirilen, "... Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım, sizin için din olarak İslam'ı beğendim..."² ayeti ile Allah (cc) katında geçerli dinin İslam olduğu bildirilmiştir. Allah Resulü (sav) önceki peygamberlerin sadece kendi kavimlerine, kendisinin ise tüm insanlığa gönderildiğini ifade ederek İslam'ın evrenselliğine dikkat çekmiştir.³ Bilhassa son hutbelerinde "Ey insanlar!" hitabını daha çok kullanarak bahsettiği konuların sadece Müslümanları değil, tüm insanları ilgilendirdiğini vurgulamıştı.⁴

İslam'dan önce insanların büyük bir çoğunluğu ilahi mesaja aykırı bir hayat yaşıyordu. Öyle ki kuvvetliler zayıfların temel hak ve özgürlüğüne dair birçok unsuru kolaylıkla çiğneyebiliyordu. Bu sebeple Hz. Peygamber, her insanın Allah (cc) katında biricik ve özel olduğunu vurgulayarak insan onurunu korumanın önemi üzerinde durmuştur.

Canın Korunması

İslam'da her insan; din, dil, ırk, cinsiyet farkı gözetilmeksizin yaşama hakkına sahiptir. Yüce Allah'ın en mükemmel şekilde yarattığı, yeryüzündeki her şeyi kendisine hizmetkâr kıldığı ve çeşitli sorumluluklar yüklediği insan saygıya layık bir varlıktır. Nitekim Allah Resulü (sav) Veda Haccı'nda, "Kanlarınız, mallarınız, şeref ve namusunuz tıpkı bu beldenin, bu ayın ve bugünlerin mukaddes oluşu gibi dokunulmazdır."⁵ diyerek mümini diğer insanların canı, malı hususunda emin olduğu kimse olarak tanımlamıştı. Son Peygamber, toplumda yaygın olan kan davalarını Veda Haccı'nda kaldırdığını belirtmiş, ilk olarak da akrabası Âmir b. Rebîa b. Hâris'in davasından başladığını ilan etmiştir.⁶

1 bk. Bakara suresi, 29-30. ayetler; Mü'min suresi, 64. ayet; İsrâ suresi, 70. ayet.

2 Mâide suresi, 3. ayet.

3 Müslim, Mesâcid, 3.

4 İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 250-252.

5 Buhârî, İlim, 9; Müslim, Kasâme, 9.

6 bk. Tirmizî, İman, 12; Buhârî, Vesâyâ, 23.

Ayet Kuşağı

...فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا...

“... Kim; bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa sanki bütün insanları yaşatmıştır...”

(Mâide suresi, 32. ayet.)

Dinin Korunması

İslam’da inanç hürriyeti esastır. Allah Teâlâ “Dinde zorlama yoktur...”⁷ ayetiyle herkesi dinini seçmekte özgür bırakmıştır. Peygamber Efendimiz de Medine Sözleşmesi’ni farklı dinlere mensup insanlarla yapmıştır. Bu maddelerden biri Yahudi ve Müslümanların kendi dinlerini özgürce yaşayabilmesiydi. Böylece karşılıklı haklar korunmuş, kimsenin zarar görmeyeceği ilkesi ortaya koyularak uygulanmıştır.⁸

Hz. Peygamber ashâbı ile namaz kılmak üzere mescitteyken Hristiyanlık dinine mensup Necran heyeti içeri girmiş ve ibadete hazırlanmışlardı. Allah Resulü (sav), onların ibadetine mâni olunmamasını istemiş, farklı dinden de olsa başkasının inancına saygılı olma hususunda çevresindekileri uyarmıştır. Peygamberimiz (sav) böylelikle bizlere farklılıkları koruyarak bir arada ve saygı çerçevesinde yaşanabileceğini göstermiştir.⁹ İslam toplumundaki farklı dinlere mensup olanlar, Allah Resulü’nün (sav) şu uyarısıyla koruma altına alınmıştır: “Kim bir zimmiye haksızlık eder, gücünün üzerinde şeyler yükler veya ondan rızası olmadan bir şey alırsa kıyamet gününde o kişi beni karşısında bulacaktır.”¹⁰

Namusun Korunması

İffetli olmak, kendine ait olmayana göz dikmemektir. İslam; evleri gözetlemeyi, kadına iftira atmayı ve bunun gibi haysiyeti rencide edecek davranışlarda bulunmayı yasaklamıştır. Bunlar insanı kul hakkı açısından da sorumlu tutacak ve ahirette hüsrana uğratacak davranışlardır.

Peygamber Efendimiz yardımı en çok layık olanların iffet ve namusunu koruyan yoksullar olduğunu belirterek onların elinden tutulmasını teşvik etmiştir.¹¹

Dinimizde mahremiyetin çiğnenmesine izin verilmemiştir. Allah Teâlâ önceki toplumların bozulmalarına ve helak olmalarına yol açan sebepleri bildirerek bu konularda bizleri uyarmıştır. Kur’an’da hem erkeğe hem kadına hitap eden “... Gözlerini haramdan sakınsınlar!...”¹² emriyle toplumun en temel yapısı olan ailenin ve beraberinde neslin korunması amaçlanmıştır.

Hadis Kuşağı

“Cennete ilk girecek üç grup bana gösterildi: Şehit, iffetli ve kanaatkâr kimse...”

(Tirmizî, Fedâilü’l-Cihâd, 11.)

7 Bakara suresi, 256. ayet.

8 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 147-150.

9 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 356-359.

10 Ebu Dâvûd, imâre, 31-33.

11 Müslim, Zekât, 2.

12 bk. Nûr suresi, 30-31. ayetler.

Görsel 2.2: Kişi, akıl nimetini korumakla sorumludur.

Akılın Korunması

İnsana verilen en büyük nimet akıldır. Kur'an-ı Kerim'de sık sık akla ve düşünmeye vurgu yapılır. Akıl sağlıklı çalışmasını engelleyen uyuşturucu, içki, kumar gibi maddi; kin, haset gibi manevi kötülüklerden uzak durulması emredilir.¹³ Resul-i Ekrem'in faydasız söz ve davranışların terk edilmesiyle ilgili tavsiyeleri aklın korunmasına yönelik uyarılardır.¹⁴

Malın Korunması

İslam, toplumdaki güven ve huzur ortamını bozacak her türlü haksız kazanca engel olmuştur.

Kişinin helal yoldan kazandığı mal kendine aittir ve rızası dışında ona dokunulması da mümkün değildir. Dinimizde ailenin geçimi için çalışmak, sadaka derecesinde ibadet sayılmıştır.¹⁵ Savaşlarda mal ve can emniyetinin tamamen göz ardı edilmesi İslam sayesinde geride kalmıştır.

Gençliğinde Hilfülfudul'a katılan Allah Resulü (sav), hayatı boyunca hırsızlık, hile, gasp benzeri haksızlıkları önlemeye çalışmıştır. Kendisi bir kimsenin alışverişi sürerken üçüncü bir kişinin pazarlığı kendi menfaati için bozmamasını emretmiştir. Sahibinin izni olmaksızın arazisine yapılan binanın yıktırılacağı, haksız alınan bir karış yerin bile hesap gününde kişinin boynuna dolaacağı konusunda ashabını uyarmıştır.¹⁶ Buna göre Müslüman sadece malını kazanırken değil, harcarken de sorumluluklarını yerine getirmelidir. Bu sebeple İslam'da zekât ve sadaka önemli ibadetler arasında sayılmıştır.

Okuma Kuşağı

Peygamberimize (sav) birisi geldi ve:

- Ey Allah'ın Resulü, malımı zorla almak isteyen birine karşı ne yapabilirim, diye sordu. Resul-i Ekrem:
 - Ona Allah'ı (cc) hatırlat, diye cevapladı. Adam tekrar:
 - Ya buna aldırılmazsa, diye sordu. Peygamberimiz (sav):
 - Yakınındaki Müslümanlardan yardım iste, dedi. Adam:
 - Ya çevremde kimse yoksa, deyince Allah Resulü (sav):
 - Ona karşı görevlilerden yardım iste, dedi. Adam:
 - Peki görevlilerin ilgilenmesi mümkün değilse, diye sorunca
- Peygamberimiz (sav) şöyle cevap verdi:
- O zaman malını korumak için gayret et ya malını kurtarırsın ya da şehit olursun.

(Nesâî, Muhârebe, 21.)

13 bk. Bakara suresi, 44-164. ayetler; Mâide suresi, 90-91. ayetler; Nisâ suresi, 32. ayet.

14 bk. Buhârî, Edeb, 31-85.

15 bk. Tirmizî, Birr, 42.

16 bk. Müslim, Büyü, 11; Ebu Dâvûd, Kadâ (Akdiye), 31; Müslim, Müsâkât, 140.

ADALETİN GÖZETİLMESİ

Bireysel ve toplumsal hayatta dirlik ve düzenliği, hakkaniyet ve eşitlik ilkelerine uygun yaşamayı sağlayan ahlaki erdeme **adalet** denir.¹⁷ Herkes; ırk, renk, dil, din, sosyal sınıf gibi özelliklerine bakılmaksızın eşittir. Bu sebeple Allah Resulü'nün (sav) hayatı adaletli bir düzen kurmakla geçmiştir. Peygamberimiz (sav), kendisini başkalarından üstün gören ve her alanda ayrımcılık yapan zihniyeti de ortadan kaldırmıştır.

İslam'da bütün insanlar tarağın dişleri gibi birbirine eşit kabul edilmiştir. Hicret'ten sonra iki sahabe birbiriyle tartışırken öfkeyle biri diğerini siyahî renginden dolayı hakir görmüştü. Peygamberimiz (sav) bu durumdan haberdar olunca sözün sahibine sitem etmiş ve bunu bir cahiliye davranışı olarak yorumlamıştı. Hatasından dolayı çok pişman olan sahabe, arkadaşının kırıncılığını giderinceye kadar ondan af dilemişti.¹⁸

Kureyşli müşriklerin ileri gelenleri Peygamberimizin (sav) yanına geldikleri zaman fakir Müslümanlarla bir arada bulunmak istememişlerdi. Allah Resulü (sav) için hiç tanımadığı insanların bile hakkını savunmak esas iken bu durum kabul edilebilir değildi. Onların bu talepleri Allah Teâlâ tarafından da büyük bir haksızlık olarak nitelendirilmiştir.¹⁹

Hadis Kuşağı

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى، وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى.

"Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği isterim."

(Müslim, Zikir, 72.)

İnsanların farklı dil ve renklerde yaratılmaları Allah Teâlâ'nın yüceliğine bir delildir. Kur'an-ı Kerim'de onların birbiriyle tanışıp kaynaşması için kavim ve kabilelere ayrıldığı ifade edilmiştir.²⁰

Kişinin diğerinden üstünlüğü **takva** ile ifade edilen "Allah'ın (cc) emirlerini hakkıyla yerine getirmeye, günahlardan ve şüpheli şeylerden titizlikle sakınmaya"²¹ bağlıdır.

İnsanın sorumluluklarını hakkıyla yerine getirme çabası Allah Teâlâ tarafından ahiret için en hayırlı rızık olarak nitelendirilmiştir.²²

Hz. Muhammed (sav), "Allah sizin bedenlerinize, biçimlerinize bakmaz ancak kalplerinize ve amellerinize bakar."²³ sözleriyle takvanın önemine işaret etmişti.

Görsel 2.3: "Şüphesiz Allah, adaleti, iyiliği, yakınlarla yardım etmeyi emreder..." anlamındaki Nahl Suresi, 90. ayetin hattı

Hat: Mithat Topaç,

Tezhip: Ayten Tiryaki, Reyhan Şeyda Gönen

17 Mustafa Çağrı, "Adalet", DİA, C 1, s. 341.

18 bk. Buhârî, İman, 22.

19 bk. En'âm suresi, 52. ayet.

20 bk. Hucurât suresi, 13. ayet.

21 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 436.

22 bk. Bakara suresi, 197. ayet.

23 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 285, 539; Müslim, Birr, 34.

Görsel 2.4: Adalet, kâinatı dengede tutan en temel değerdir.

Adalet çok yönlü bir kavramdır. Buna göre insan öncelikle kendine karşı adaletli davranmalı, yaptığı ibadetlerde bile ölçüyü kaçırmamalıdır. Resul-i Ekrem bazı sahabilerin durup dinlenmeksizin ibadet etmeye çalıştıklarını işitince onlara, kendilerine ve yakınlarına karşı sorumluluklarını hatırlatmıştı.

Peygamberimiz (sav), anne ve babaları çocuklarına karşı adil davranmaya davet etmiştir. İslam dini, kardeşlerin eşit haklara sahip olmalarını ve ebeveynleri tarafından korunup gözetilmelerini emreder. Anne babanın hakkı da çocuğundan saygı ve iyilik görmektir. Nitekim Hz. Peygamber, malının bir kısmını tek çocuğuna bağışlayan ve Allah Resulü'nün (sav) bu duruma şahit olmasını isteyen sahabeye başka çocuğu olup olmadığını sormuştu. Başka çocukları olduğunu fakat onlara aynı şekilde davranmadığını öğrenince **“Ben adaletsizliğe şahit olamam.”**²⁴ demiş, bu hususta Allah'tan (cc) korkulmasının gerekliliğini vurgulayarak bunu kabul etmemiştir.

Toplumda adalet anlayışının yerleşmesinde en önemli görev şüphesiz devlet yöneticilerine düşmektedir. Nitekim Hz. Peygamber, Allah Teâlâ'nın himayesinden başka bir korumanın olmadığı mahşer gününde cennete girecek ilk grubun adil idareciler olacağını söylemiştir. Allah'ın (cc) en kızdığı kişilerin ise zalim idareciler olduğunu ve cenneti onlara haram kıldığını belirtmiştir. Bu nedenle Peygamberimiz (sav), ashabına sık sık yönetimi altında bulunanların haklarını korumalarını tavsiye etmiştir.²⁵

Toplum düzenini sağlamak amacıyla devletin yetkili organları tarafından konulan ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların tümüne **hukuk** denir.²⁶ Barış ve güven ortamı da hukuk kurallarının adaletli bir şekilde uygulanmasıyla oluşur.

Peygamber Efendimiz hâkimin hükmünde tarafsız olmasını ve şahidin doğruları söylemesini tavsiye etmiş, verdiği kararlarla da ashabına örnek olmuştur.

Paylaşım Kuşağı

“Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletsizliğe itmesin. Adaletli olun! Bu, takvaya daha çok yakışan bir davranıştır. Allah'a isyandan sakının. Allah yaptıklarınızı hakkıyla bilir.”

(Mâide suresi, 8. ayet.)

Bu ayete göre takva sahibi olmada hangi tutum ve davranışların önemli olduğuyla ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

²⁴ Müslim, Hibe, 14; Ebu Dâvûd, Büyû, 83.

²⁵ bk. Buhârî, Ezan, 36; Ebu Dâvûd, Kadâ (Akdiye), 6.

²⁶ Ötüken Türkçe Sözlük, “hukuk”, C 2, s. 2002.

Mahzumoğulları kabilesinin soylu ailelerinden birine mensup Fâtıma adındaki bir kadın hırsızlık yapmıştı. Kabile mensupları kadının cezadan kurtulması için Üsâme b. Zeyd'i aracılık yapması için Peygamberimize (sav) gönderdiler. Bu olaya hem kızan hem de üzülen Rahmet Elçisi, benzeri bir durumun bir daha yaşanmaması için “Sizden önceki milletlerin helak olma sebebi şudur: İçlerinden ileri gelen birisi hata yaptığında onu serbest bırakıyor, zayıf ve fakir bir kimse yaptığında ise onu cezalandırıyorlardı. Allah’a yemin ederim ki Muhammed’in kızı Fâtıma suç işlemiş olsaydı onun da cezasını verirdim.”²⁷ sözleriyle adaletli davranmada ne kadar kararlı olduğunu göstermişti.

Yorum Kuşağı

“... Ölçü ve tartıyı adaletle yapın. Biz herkese ancak gücünün yettiği kadarını yükleriz. Söz söylediğiniz zaman, yakınlarınız bile olsa adaletli olun, Allah’a verdiğiniz sözü tutun. İşte Allah size iyice düşünesiniz diye bunları emretti.”

(En’âm suresi, 152. ayet.)

Bu ayetten yararlanarak İslam’da adalet anlayışını yorumlayınız.

İnsanın sağlıklı yaşaması için nasıl her organ vazgeçilmezse bireyin huzurlu bir şekilde hayatını devam ettirebilmesi için de adalet aynı derecede önemlidir. Adalet; akrabalık ilişkilerinden komşuluk haklarına, devlet idaresinden hayvanların yaşama alanlarının ve çevre dengesinin muhafazasına kadar çok geniş bir kapsama sahiptir. Peygamberimizin (sav), “Evinizin duvarlarını yüksek tutmayınız ki komşunuz hava, rüzgârdan (ve güneşten) mahrum kalsın.”²⁸ tavsiyesi İslam’ın bu konudaki hassasiyetini anlatır.

Allah Teâlâ Kur’an-ı Kerim’de “Muhakkak ki Allah; adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder; çirkin işleri (yalan, iftira gibi kötü söz ve fiilleri), fenalık ve azgınlığı da (zulmü) yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”²⁹ buyurmuştur.

KUL HAKKININ GÖZETİLMESİ

Hak; söz veya davranışın şartlara göre yerine getirilmesi, emeğin maddi ve manevi karşılığı demektir. Kur’an’da Allah’ın (cc) adı olarak da geçen hak; adalet, bir iş karşılığında verilen şey, hisse gibi anlamlara da gelir.³⁰

Sosyal bir varlık olan insan genellikle hayatını toplum içinde sürdürmeyi tercih eder. Ancak bir arada yaşamak karşılıklı bazı sorumlulukları da yüklenmeyi gerektirir.

Huzur içinde yaşamak ve sorunların çıkmasını önlemek için herkesin uyması gereken bazı kurallar vardır. Bu kurallar bir başkasının hakkını yememeyi şart koşar.

Görsel 2.5: Dünya kaynaklarının dengeli kullanımı gelecek nesillerin üzerimizdeki haklarındandır.

27 Buhârî, Enbiyâ, 54.

28 Taberânî, Mu’cemü’l-Kebîr, C 19, s. 419.

29 Nahl suresi, 90. ayet.

30 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 114-115.

Paylaşım Kuşağı

Allah Resulü (sav) bir gün ashabıyla beraber otururken onlara “Sizce müflis kime denir?” diye bir soru sordu. Sahabeden birisi “Malı mülkü olmayan, iflas etmiş kimsedir.” cevabını verdi. Bunun üzerine Resul-i Ekrem şunları söyledi: “Şüphesiz ki asıl müflis; kıyamet gününe kıldığı namaz, tuttuğu oruç ve verdiği zekâtla gelir. (Fakat o; dünyadayken can, mal ve haysiyet konusunda birçok insanın hakkına girmiştir.) ... İhlal ettiği hakların yerine kendi iyiliklerinden alınıp mağdur ettiklerine dağıtılır. Eğer üzerindeki kul hakları ödenip bitmeden önce sevapları biterse hak sahiplerinden günahları alınıp kendisine yüklenir, sonra da cehenneme atılır.”

(Müslim, Birr, 59.)

Bu hadise göre kul hakkına uymayan insanların ahirette karşılaşılabilecek durumlar nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 2.6: Lafzatullah yazılı akkase ebru çalışması.
Hat: Emin Barın, Ebru: Tuba Ruhengiz Azaklı

İnsanın en önemli sorumluluğu kendisini yaratan Rabb'ine karşıdır. Hz. Peygamber “Allah’ın kulları üzerindeki hakkı, ona ortak koşmamaları ve ona ibadet etmeleridir. Kulların Allah üzerindeki hakkı ise ona ortak koşmayan kimselere azap etmemesi, onları cennetine koymasıdır.”³¹ sözleriyle bunu açık bir şekilde ifade etmiştir. Kişinin diğer sorumluluğu ise muhatap olduğu bütün varlıklara karşıdır. Bunların başında insan gelir. Bireyin anne babasına, eşine, komşusuna, akrabasına, iş hayatında çalışma arkadaşlarına karşı hak ve sorumlulukları vardır. Lakap takma, dedikodu, iftira, baskı, hırsızlık, kusurları araştırmak gibi insan onurunu rencide eden söz ve hareketler kul hakkına girer. Bu olumsuz davranışları yapmadığı hâlde bunların ortaya çıkmasına sebep olan kimse de aynı derecede din kardeşinin hakkını çiğnemiştir.

Peygamberimiz (sav) her haksızlığın muhakkak hak sahibine iade edileceğini hatırlatarak kul haklarının özellikle ölmeden önce bu dünyada telafi edilmesini istemiştir. Aksi takdirde hiçbir maddi kıymetin geçerli olmadığı hesap gününde salih amellerinin sahibinden alınarak hakkı çiğnenmiş olanlara verileceği ikazında bulunmuştu. Çünkü orası ilahi adaletin muhakkak gerçekleşeceği, kişinin hem Rabbi’yle hem de diğer insanlarla yüzleşeceği yerdir.

31 Müslim, İman, 49; Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 5, s. 239.

Sorumlu olan kişi önce hak sahibini razı etmeli sonra da tövbe edip hatasını tekrarlamamaya özen göstermelidir. Başkasının kendisine nasıl davranmasını istiyorsa karşısındakine öyle davranmalıdır.³²

Yüce Allah samimiyetle af dilendiği takdirde kendisine karşı işlenen günahları bağışlar-ken kul hakkını bunun dışında bırakmıştır. Bu hakkı affedecek olan, haksızlığa uğrayan kişidir. Hatta Allah (cc) yolunda şehit olanın bütün günahlarının affedildiği müjdelenmiş fakat kul hakkına giren borçlanmanın bunun dışında tutulduğu bildirilmiştir.³³

Resulullah (sav), “Allah’a ve ahiret gününe iman eden kişi, akrabalarıyla ilgiyi kesmesin ve komşusuna eziyet etmesin.”³⁴ diyerek yakın çevremizdeki insanlara karşı yükümlülüklerimizi hatırlatmıştır.

Ticaret ve alışverişteki hak ihlalleri, Yüce Allah tarafından çok sert bir şekilde eleştirilmiştir: “Eksik ölçüp tartanların vay hâline! Onlar insanlardan bir şey ölçüp aldıkları zaman, tam ölçerler. Fakat kendileri başkalarına vermek için ölçüp tarttıklarında ise haksızlık ederler (eksik tartarlar). Onlar, o büyük günde diriltileceklerini akıllarına getirmiyorlar mı?”³⁵ Allah Resülü (sav) bu uyarılara rağmen halkı aldatarak haksız kazanç elde etmeye çalışanlara “Bizi aldatan, bizden değildir!”³⁶ diyerek imanlarını sorgulamasını istemişti.

Ortak kullanılan mekân, araç gereç ve doğal kaynaklar titizlikle korunmalıdır. Bunların inşa edilmesi, bakım masrafları herkesin birikiminden karşılandığı için herhangi bir kamu malına zarar verilmesi o memlekette yaşayan bütün insanların hakkına girilmesi anlamına gelir. Bu nedenle dikkatli olunması gerekir.

Görsel 2.7: İnsan, kul hakkına girdiklerinin yükünü taşır.

Hadis Kuşağı

لَتُؤَدَّنَ الْحُقُوقَ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ
الْجَلْبَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ

“Kıyamet gününde haklar mutlaka sahiplerine verilecektir. Hatta boynuzsuz koyun, boynuzlu koyundan hakkını alacaktır.”

(Müslim, Birr, 60.)

32 Müslim, İmâre, 46.

33 bk. Müslim, İmâre, 117, 120.

34 Buhârî, Edeb, 15, 85.

35 Muttâfî'nin suresi, 1-6. ayetler.

36 Müslim, İman, 164.

Paylaşım Kuşağı

Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: “Ey insanlar! Allah’tan hakkıyla sakının ve rızkınızı güzel yoldan isteyin. Hiç kimse (Allah’ın kendisine takdir ettiği) rızkı elde etmeden ölmeyecektir. Öyleyse Allah’tan sakının ve rızkınızı güzel yoldan isteyin, helal olanı alın, haramdan sakının.”

(İbn Mâce, Ticâret, 2.)

Bu hadise göre aşağıdaki soruları cevaplayınız. Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İnsanın rızkı belli olduğuna göre kazanç noktasında Resul-i Ekrem’in güzel yol önerileri nelerdir?
2. İnsanın geçimini temin ederken kul hakkına girebilecek davranışları helal ve haram bağlamında yorumlayınız.

Hizmet Peygamber, Muaz b. Cebel’i Yemen’e görevli olarak göndermişti. Muaz (ra) yola çıktıktan hemen sonra peşinden birini yollayıp onu geri çağırması ve kendisinin izni olmadan bir şey alması için sıkı sıkı tembihlemişti. Eğer alırsa kamu malına ihanet etmiş olacağını ve kıyamet günü onunla hesap yerine geleceğini belirterek bu hususta dikkatli olmasını istemişti.³⁷

Görsel 2.8: Emaneti korumak bir insanlık görevidir.
Ebru: Tuba Ruhengiz Azaklı

Hayber Seferi dönüşünde Vâdî'l-Kura denilen yerde bir sahabe eşyaları deveden indirdiği sırada vurulmuştu. Oradakiler şehit olduğunu düşünerek gıpta ile onun hakkında güzel sözler söylemeye başladılar. Sözleri duyan Resul-i Ekrem onlara itiraz ederek “Hayır, nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki Hayber’de haksız olarak aldığı bir elbise şimdi üzerinde ateş olarak onu yakmaktadır.” dedi. Orada bulunanlar durumun ciddiyetini anlayarak kendilerini yokladılar. O dönemde ganimet, devlet malı olarak kabul ediliyor; yetim, yolda kalmış ve muhtaç kimse-lere dağıtılıyordu. İçlerinden birisi utana sıkıla ganimetten aldığı iki ayakkabı bağını Hz. Peygamber’e teslim etti. Allah Resulü (sav) “İşte ateşten iki ayakkabı bağı!” dedi.³⁸ Kıyamet günü şiddetli bir ceza olarak karşımıza çıkacak şeylerin dünyada da sahibine hayır getirmesi beklenmemelidir.

Rahmet Elçisi ashabına bitki ve hayvanlara merhametle davranmalarını, onları aç ya da susuz bırakmamalarını ve yuvalarını bozmamalarını öğütlerdi.³⁹

37 M. Yaşar Kandemir, “Mu’az b. Cebel”, DİA, C 30, s. 338; Tirmizî, Ahkâm, 8.

38 Buhârî, Eymân ve Nüzûr, 33.

39 bk. Buhârî Bed’ü'l-Halk, 16; Müslim, Birr, 79; Ebu Dâvûd, Cihâd, 44, 55, 112; Edeb, 58; Abdürrezzâk, Musannef, C 5, s. 201.

Hız. Peygamber, üzerinde hiç kimsenin hakkı olmadan Rabb'ine kavuşmak için dua ederdi. Vefatına yakın "... Kimin alacağı varsa işte malım, gelsin alsın."⁴⁰ diyerek herkesten helallik istemişti.

Bugün yeryüzündeki çoğu huzursuzluğun arkasında insanların pek de önemsemediği kul haklarının ihlali vardır. Bireyler arasındaki haksızlıkların artması toplumda kargaşaya sebep olur ve denge bozulur. Allah Teâlâ insanların yeryüzünde yaptıkları kötülüklerin karşılığının bir kısmını dünyada göreceklərini ifade etmiştir. O hâlde günah işlemekten korunmuş olmasına rağmen yine de helallik almaktan çekinmeyen Allah Resulü'nü (sav) takip etmeli ve örnek almalıyız.⁴¹

EMANETİN GÖZETİLMESİ

Birine geçici olarak verilen ve teslim alan tarafından korunması istenen şeye **emanet** denir. Kur'an-ı Kerim'de ise insana geçici olarak verilmiş ruhi, bedenî, mali imkânlarla iman, ibadet gibi sorumluluklar anlamında kullanılır.⁴²

Yüce Allah "Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten, (sorumluluğundan) çekindiler. Onu insan yüklendi..."⁴³ ayetiyle ilahi emaneti taşıma görevini insanın yüklendiğini bildirmektedir. Allah'ın (cc), peygamberleri aracılığıyla göndermiş olduğu bu dinî hükümlerle insanoğlunu sorumlu tutmasına **teklif** denir. Bunlardan sorumlu olan kişiye ise mükellef adı verilir.⁴⁴

İnsan, kendisine verilen akıl ve irade nimetini kullanarak kulluk vazifesini en güzel şekilde yerine getirebilir. Kişinin öncelikle teklif edileni anlayıp kavrayabilmesi, yapabilecek güçte olması ve kendi iradesiyle gerçekleştirmesi gerekir. Allah (cc), kuluna gücünün yetmediği hiçbir şeyi yüklememiştir.⁴⁵

Görsel 2.9: İnsana verilen emanetlerden biri olan adaleti vurgulayan "...insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmedin..." anlamındaki Nisâ Suresi, 58. ayetin hattı
Hat: Nazif Bey

Peygamberimiz (sav) dünyada insana verilen her emanetin hesabının ahirette sorulacağına dikkat çekmiştir. İnsan; ömrünü nasıl yaşadığının, malını nerede kazanıp nereye harcadığının, bedenini nasıl kullandığının ve bildiğiyle amel edip etmediğinin hesabını muhakkak verecektir. Kişi kendisine verilen geçici emanetleri sonsuz kazanç yolunda mı kullanmıştır yoksa kıymetini bilememiş midir? Bu soruların cevabını vermeden hiç kimse Allah'ın (cc) huzurundan ayrılamayacaktır. Çünkü insan ancak çalıştığının karşılığını alacak, çabalarının sonucunu muhakkak görecektir.⁴⁶

40 Ebu Dâvûd, icâre, 49.

41 bk. Rûm suresi, 41. ayet.

42 Ali Toksarı, "Emanet", DİA, C 11, s. 81-83.

43 Ahzâb suresi, 72. ayet.

44 Mustafa Sinanoğlu, "Teklif", DİA, C 40, s. 386-387.

45 bk. Bakara suresi, 286. ayet.

46 bk. Necm suresi, 39. ayet; Tirmizî, Sıfatü'l-Kiyâme, 1.

Paylaşım Kuşağı

Resulullah (sav), “Münafığın alameti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, kendisine bir şey emanet edildiğinde ihanet eder, söz verdiği zaman sözünde durmaz.” buyurmuştur.

(Buhârî, Vesâyâ, 8.)

Emanete ihanet edenlerin, yalan söyleyenler ve sözünde durmayanlarla beraber zikredilmesinin nedeni ne olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Can, insana emanet olarak verilmiştir. Hayatı veren de alacak olan da Allah Teâlâ’dır. İnsana hayat nimeti dünya ve ahiret sınavını kazanmasına vesile olması için verilmiş bir ikramdır. İnsan hem beden hem ruh sağlığını korumakla yükümlüdür. Resulullah (sav) buna şöyle işaret eder: “Müminin hâli ne hoştur. Bütün işleri hayırlıdır. Bir nimete kavuştuğunda şükreder, bu onun için hayırlı olur. Darlık ve sıkıntıya düştüğünde sabreder, bu da onun için hayırlıdır.”⁴⁷

Yüce Allah her Müslüman’a kendini ve ailesini ateşten korumasını emretmiştir.⁴⁸ Aile bireyleri birbirleri arasında sevgi ve saygı bağı kurduğu takdirde “sizin en hayırlınız” müjdesine erişirler. Hz. Peygamber, “Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi kişiye günah olarak yeter.”⁴⁹ sözleriyle Müslümanları uyarmıştır.

Görsel 2.10: Aile bireyleri birbirinden sorumludur.

Resulullah (sav) Veda Haccı’nda eşlerin bir-biri üzerindeki haklarından da bahsetmiştir. Bu konuşmasında cahiliye toplumunda hor görülen kadınların Allah’ın (cc) emaneti olduğu ve onlara iyi davranılması gerektiği ikazında bulunmuştur.⁵⁰

Hz. Peygamber öksüz ve yetimlere sahip çıkılmasını, malları varsa onlar büyüyünceye kadar bu malların korunmasını istemiştir. En hayırlı evin, yetime iyi davranılan ev olduğunu belirten Allah Resulü (sav), yetimi gözetkenle kendisinin cennette yan yana olacağını ifade etmiştir.⁵¹

Resulullah (sav) faizle haksız bir şekilde kazanılmış olan malın kendi sahibine iade edilmesini emretmiş ve veda hutbelerinden birinde ilk kaldırdığı faizin amcası Abbas b. Abdül-

muttalib’inki olduğunu ilan etmiştir. Sahip olunan malların bir emanet olduğu bilinmeli, bunlar ne israf edilmeli ne de haksız bir şekilde kullanılmalıdır.⁵²

Allah Resulü (sav) toplum düzeni ve huzuru açısından idari işlerde taraf tutup kişileri kolamaz, görevi en çok hak eden kişiye verirdi. Hz. Peygamber kıyametin ne zaman kopacağını

47 Müslim, Zühd, 64.

48 bk. Tahrîm suresi, 6. ayet.

49 Ebu Dâvûd, Zekât, 45.

50 Muhammed Hamidullah, el-Vesâiku’s-Siyâsiyye, s. 360-368.

51 bk. Mâlik b. Enes, Muvatta, Zekât, 6.

52 Müslim, Hac, 147; Ebu Dâvûd, Büyû, 5; Nesâî, Zekât, 66.

soran bir bedeviye “Emanet zayi edildiği zaman.” cevabını vermişti. Bedevi “O nasıl olacak?” diye sorunca “İş ehli olmayana verildiği zaman.” cevabını verdi.⁵³ Toplumun idaresinde yer almak oldukça ağır, herkesin başaramayacağı bir görevdir. Bu nedenle Hz. Peygamber böyle bir göreve talip olan Ebu Zer’in (ra) durumunu iyi bildiğinden “Bu bir emanettir, hakkını veremeyen için kıyamette utanç ve pişmanlıktır.”⁵⁴ diyerek onu geri çevirmişti.

Paylaşım Kuşağı

Allah Teâlâ insanı onurlu olarak yaratmıştır. İslam, insanın bu onurunu zedeleyecek, onu aşağılayacak her türlü tutum ve davranışı yasaklamıştır. Allah Resulü’nün (sav) vefatından kısa bir süre önce gerçekleştirdiği Veda Hutbesi, İslam’ın insan haklarına yönelik getirdiği evrensel ilkeleri içeren önemli bir belgedir.

İslam’ın insanlık onurunu korumaya yönelik ilkeleri nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Resulullah (sav) fertler arasında güven sorunu olduğu müddetçe toplumun sağlam bir yapıya sahip olamayacağını biliyordu. Bu sebeple onların doğruluktan ayrılmamalarını dile getirerek şöyle buyurmuştu: “Çünkü doğruluk, iyiliğe; iyilik de cennete götürür. Kişi, daima doğruyu söyler ve doğruluktan ayrılmazsa Allah katında doğru olarak yazılır. Yalandan sakının! Çünkü yalan insanı kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi daima yalan söyler, yalan peşinde koşarsa Allah katında yalancı olarak yazılır.”⁵⁵ Diğer yandan da Peygamberimiz (sav) sohbette konuşulan bir sözün emanet olduğunu vurgulamak için gereksiz tartışma, kırıncı şekilde şakalaşma ve tutamayacağı sözü verme gibi tutumlardan uzak durulmasını istemişti.⁵⁶

Hz. Peygamber için çevre, korunması gereken bir emanet hükmündeydi. Bu nedenle bir nehirden abdest alınsa bile suyun israf edilmesini tavsiye etmiştir. Tabiat kaynaklarının sonraki nesillere zarar görmeden aktarılması için gayret gösteren Rahmet Elçisi, Medine’yi harem bölgesi (korunan yer) ilan etmiş, burada avlanmayı ve ağaç kesmeyi yasaklamıştı.⁵⁷ Çevrenin ve su kaynaklarının temizliğine dikkat edilmesini isteyen Resul-i Ekrem “Her canlıya iyilik için ecir vardır.” diyerek hayvanlara da merhametle davranılmasını istemiştir.⁵⁸ İnsanlara Yüce Allah’ın “Göğü Allah yükseltti ve mizanı (dengeyi) O koydu, sakın dengeyi bozmayın.”⁵⁹ ayetini hatırlatıp çeşitli tedbirler almayı da ihmal etmemiştir.

Görsel 2.11: Tabiat, bize emanettir.

53 Buhârî, Rikak, 35.

54 Müslim, İmâre, 16.

55 Müslim, Birr, 103-105; Buhârî, Edeb, 6.

56 bk. Ebu Dâvûd, Edeb, 32; Tirmizî, Birr, 58.

57 İbn Mâce, Tahâret, 48; Müslim, Hac, 458.

58 Buhârî, Mezâlim, 23.

59 Rahmân suresi, 7-8. ayetler.

Hadis Kuşağı

مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَغْنِيهِ.

“Faydasız söz ve lüzumsuz işleri terk etmesi kişinin iyi Müslüman oluşundandır.”

(Tirmizi, Zühd, 11.)

Görsel 2.12: Emanet edilen işi dürüstçe yapması Müslüman'ın özelliklerindendir.

Kişinin söz ve davranışlarında dürüst ve güvenilir olmasına **sıdk** denir.⁶⁰ Müslüman olan kişi, Allah'ın (cc) emir ve yasaklarına uygun olan bir yol izler ve insanların haklarını gözetir. Allah Teâlâ “Onlar emanetlerine ve verdikleri sözlere dikkat ederler.”⁶¹ ayetiyle bir Müslüman'da olması gereken iki önemli özelliği beraber zikretmiştir. Hz. Peygamber'e verilen lakaplardan birisi de “Emin”di. Müşrikler onun inancına katılmasalar bile saklanacak kıymetli eşyalarını ona emanet etmekten geri durmamışlardır.

Yüce Allah'ın ona verdiği emanete sadık olmaya gayret eden Müslüman, helal-haram sınırlarına dikkat eder. Diğer insanlarla ilişkilerini de Allah'ın (cc) istediği şekilde düzenler. Sadık Müslüman; şirkten ve inkârdan uzak, çevresini koruyup kollayan, iyiliği emredip kötülükten sakındıran biridir. Resul-i Ekrem öğüt isteyen bir sahabiye Allah'a (cc) inanmasını sonra dosdoğru olmasını tavsiye etmişti. Ticaretle uğraşan dürüst tüccarın ise kıyamet günü peygamberler, salihler ve şehitlerle beraber olacağını müjdeleyerek onlara işlerinde doğrulukla hareket etmeyi öğütlemiştir.⁶²

Yorum Kuşağı

“Bana kendi adınıza altı şeyin güvencesini verin, ben de size cennetin güvencesini vereyim: Konuştuğunuzda doğru söyleyin, söz verdiğinizde sözünüzü tutun, size (bir şey) emanet edildiğinde ona riayet edin, iffetinizi koruyun, gözlerinizi (bakılması yasak olandan) sakının ve ellerinizi (haramdan) çekin.”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 5, s. 323.)

Bu hadisten yararlanarak Peygamberimizin (sav) evrensel mesajlarını yorumlayınız.

60 Mustafa Çağrı, “Sıdk”, DİA, C 37, s. 98-100.

61 Mü'minûn suresi, 8. ayet.

62 İbn Mâce, Ticâret, 3.

Bulmaca Kuşığı

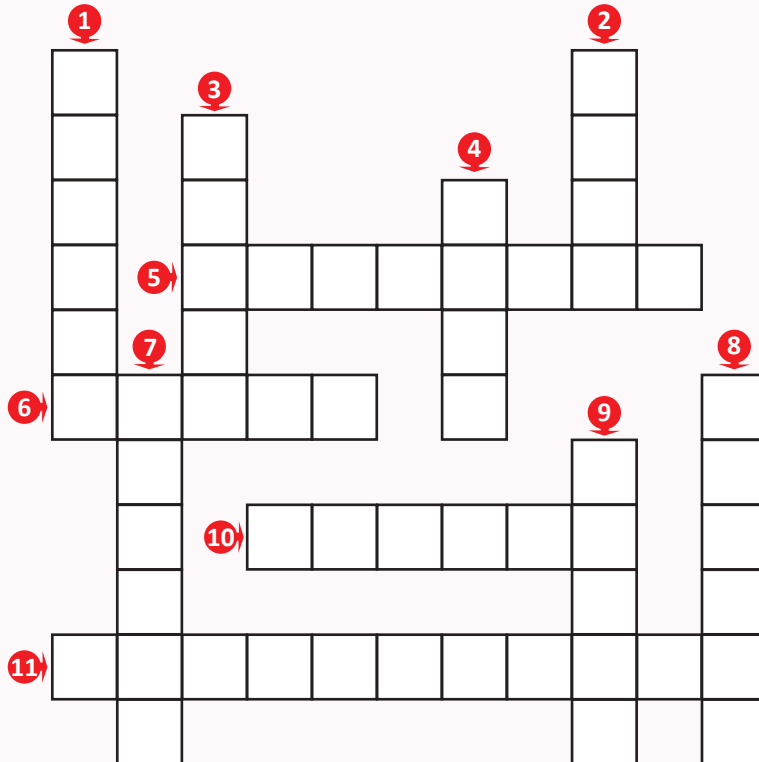
Aşağıdaki soruların cevaplarını tablodaki numaraların bulunduğu karelere yazınız.

SOLDAN SAĞA

5. İnsanların birbirine geçen hakları.
6. Dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterilen titizlik.
10. Allah'ın (cc), kulunu bir işi yapma veya yapmama hususunda yükümlü tutması.
11. Hz. Peygamber'in Veda Haccı'nda okuduğu hutbeler.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Korunması için güvenilen birine veya bir yere bırakılan eşya.
2. Peygamberlerin sıfatlarından biri olan ve doğru kimseler olduklarını ifade eden terim.
3. Kişilerin birbirleriyle veya devletle olan ilişkilerini düzenleyen kurallar bütünü, bununla ilgili ilim veya sahip olunan haklar.
4. Ödünç verilen paraya karşılık alınan dinen haksız görülen kazanç.
7. Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk.
8. Dünyada elde etmiş olduğu sevap ve iyiliklerin ahiret günündeki hesaplaşma sonucunda, haksızlık yaptığı kimselere verilmesiyle kendisine hiçbir sevap kalmayan kişi.
9. Irz, edep, hayâ.

BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ

أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ وَإِنَّ أَبَاكُمْ وَاحِدٌ أَلَا لَفَضْلٍ لِعَرَبِيٍّ عَلَيَّ أَعْجَمِيٍّ

وَلَا لِعَجَمِيٍّ عَلَيَّ عَرَبِيٍّ وَلَا لِأَحْمَرَ

عَلَيَّ أَسْوَدَ وَلَا أَسْوَدَ عَلَيَّ أَحْمَرَ إِلَّا بِالتَّقْوَى

Resulullah (sav) şöyle buyurdu: “Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki Rabb’iniz bir, atanız birdir. Arap’ın Arap olmayana, beyazın siyaha, siyahın beyaza takva dışında bir üstünlüğü yoktur...”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 5, s. 411.)

Veryüzünde yaşayan bütün insanlar Hz. Âdem’in (as) soyundan gelmiştir. Allah Teâlâ, Hz. Âdem’i (as) topraktan yaratmıştır. Bu yönüyle tüm insanlık esas olarak topraktandır ve ihtiyaçları itibarıyla da benzer özellikler taşır. Ancak insanlar yine Allah’ın (cc) hikmetiyle renk, ırk ve cinsiyet yönünden ayrılmıştır. Daha huzurlu bir dünya için farklılıkların bir zenginlik olduğunu bilmek gerekir. Elinde olmayan şeyler için üstünlük yarışına girmek, insanın yaratılış gayesine uygun değildir. Nitekim üstünlüğe dayalı hayat biçimi, tarihin her döneminde savaşların çıkmasına ve milyonlarca insanın ölmesine neden olmuştur.

Paylaşım Kuşağı

Günümüzde, insanlar arasındaki eşitlik anlayışıyla ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Allah Resulü (sav), sesinin güzelliğine bakarak ezan okuma görevini Bilal Habeşi'ye vermiştir.⁶³ Sevgili Peygamberimiz bir dönem köle olan Zeyd b. Hârîse'yi herkesin takdirle baktığı Hz. Hamza ile kardeş ilan etmiştir.⁶⁴ Bu kardeşlik kendini Çanakkale'de de göstermişti. Orada savaşan asker için yanındakinin kimliği değil, ne uğruna mücadele ettiği önemliydi.

Müminler, Allah'ın (cc) huzuruna namaz için koştuklarında aynı safta olanlar arasında ne makamın ne de eğitimin önemi vardır. Secde ettikçe günahlar dökülürken Yüce Allah'a yükselen sadece samimiyettir. Rabb'ine iman edip, teslimiyetle emirlerini yerine getirerek O'na karşı gelmekten kaçınanı en iyi bilecek, kalplerin sahibi olan Allah Teâlâ'dır.

Allah Teâlâ'nın katında kişinin güzelliği veya malı değil, samimi tutum ve davranışları önemlidir. Peygamber Efendimiz insanları birbirinden uzaklaştıran özel hâlleri araştırmak, üstünlük yarışına girmek gibi davranışları çirkin görmüş ve **"Ey Allah'ın kulları kardeş olun!"** çağrısında bulunmuştur. İnsanlığın kurtuluşu bu güzel daveti gerçekleştirdikçe mümkün olacaktır.⁶⁵

Yazım Kuşağı

İnsanlar arasındaki farklılıklar günümüzde bir zenginlik midir yoksa bir çatışma unsuru olarak mı ele alınmaktadır? Konuyla ilgili bir kompozisyon yazınız.

Görsel 2.13: İslam'da üstünlük takvadır.

Fotoğraf: Süleyman Gündüz

63 İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 56.

64 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 238-239.

65 Müslim, Birr, 28.

2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri yay ayraç içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanı ile tamamlayınız.

(adalet, emanet, evrensel, iffet, sıdk, takva, teklif, toplumsal)

1. Peygamberimiz (sav), "Allah'ım! Senden hidayet, takva, ve gönül zenginliği isterim." (Müslim, Zikir, 72.) buyurmuştur.
2. Yüce Allah'ın, kullarını dinî hüküm, emir ve yasaklarla sorumlu tutmasına denir.
3. Hz. Peygamber'in tüm insanlığa gönderilmesi, İslam'ın olduğunu gösterir.
4. İslam'da çok önemsenen, hak ve hukuka uygunluk anlamına gelir.
5. Hz. Peygamber, toplum düzenini korumakla ilgili olarak "..... zayı olduğunda kıyameti bekle." (Buhârî, İlim, 2.) buyurmuştur.

Aşağıda verilen ifadeleri ilgili olduğu kavramın harfini yay ayraç içinde bırakılan boşluğa yazarak eşleştiriniz.

	İfadeler	Kavramlar
6.	() Aile kurumuna büyük önem verilmesi.	a. Akıl
7.	() İnsanların inançlarında özgür bırakılması.	b. Can
8.	() Hile ve hırsızlık gibi eylemleri önleyici tedbirlerin alınması.	c. Din
9.	() İçki, kumar gibi zararlı alışkanlıkların yasak olması.	ç. İbadet
10.	() Kan davasının yasaklanması.	d. Mal
		e. Nesil
		f. Seçim

Aşağıda verilen tanılayıcı dallanmış ağaçtaki bilgilerden bazıları doğru, bazıları yanlıştır. İlk ifadeden başlayıp, cevap oklarını takip ederek doğru çıkışa ulaşınız.

11.

Aşağıdaki soruların cevabını altlarındaki boşluklara yazınız.

12. Hz. Peygamber Veda Hutbesi'nde, "Bugün, bu ay ve bu belde nasıl kutsal ve korunmuş ise canlarınız, mallarınız ve ırzlarınız da öylesine korunmuştur." buyurmuştur. (Buhârî, İlim, 37.)

Bu hadis-i şerifi İslam'ın, korunmasını emrettiği temel değerler çerçevesinde açıklayınız.

13. İslam'ın, insanları eşit kabul etmesinin adaletin tesis edilmesine nasıl bir katkısı vardır?

14. • Resulullah (sav), üzerinde kul hakkı bulunan kişilerin, ilgili kişilerden helallik almalarını, aksi hâlde hesap gününde bunun hesabının görüleceğini bildirmiştir.

(bk. Buhârî, Mezâlim, 10.)

- Hz. Peygamber, imkânı olmasına rağmen zamanı gelmiş bir borcu ödemeyenlerin bunu ertelemesinin zulüm olduğunu söylemiştir.

(bk. Buhârî, Havâle, 1.)

Bu hadislerle göre kul hakkının kapsamı neler olabilir?

15. Hz. Peygamber'in, emanetin korunmasına yönelik uygulamalarına bir örnek veriniz.

16. Allah Resulü'nün (sav) dürüstlük, yardımlaşma gibi evrensel nitelikteki söz, davranış ve faaliyetlerini günlük hayatta uygulamak kişiye ne kazandırır?

17. "Allah'ın belirlediği sınırları size yakın olsun, uzak olsun herkese olduğu gibi uygulayın. Sakın hiçbir kınayanın kınaması sizi bundan alıkoymasın."

(İbn Mâce, Hudûd, 3.)

Bu hadisi, insanların yaratılış bakımından eşit olması ilkesi çerçevesinde açıklayınız.

18. "... Ne yerde ne gökte zerre ağırlığınca bir şey Rabb'inden gizli kalmaz..."

(Yûnus suresi, 61. ayet.)

Bu ayete göre yakın akraba lehine, onların haklı olup olmadığına bakılmaksızın, şahitlik yapılması doğru mudur? Açıklayınız.

2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

19. Ahlak kitaplarının adalet-zulüm, dostluk-düşmanlık, cömertlik-cimrilik, dürüstlük-yalancılık, emanet-ihanet, ahde vefa, alçak gönüllülük ve kibir gibi insan ilişkilerine dair bölümleri genel olarak kul haklarıyla ilgili konuları içermektedir.

Aşağıdakilerden hangisi bu metinde verilen konularla doğrudan ilgilidir?

- A) “Müslüman, elinden ve dilinden, başka Müslümanların zarar görmediği kimsedir.”
(Buhârî, İman, 4-5.)
- B) “... Allah katında amellerin en sevimsisi az da olsa devamlı olanıdır.”
(Ebu Dâvûd, Tatavvu, 27.)
- C) “Allah’ı anarak başlanmayan her söz veya iş, bereketsizdir.”
(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 360.)
- D) “Günahı terk edip bir daha ona dönmektir.”
(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 446.)

20. Peygamberimize (sav) birinin cenaze namazını kıldırması teklif edildiğinde Hz. Peygamber, ölenin bıraktığı borcu olup olmadığını sorar, borcu olduğunu öğrenince namazı kıldırmaı sahabeye bırakırdı.

(bk. Nesâî, Cenâiz, 67.)

Bu metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Kul hakkının önemli olduğu
- B) Borçlunun cenaze namazının kılınmaması gerektiği
- C) Borçlu ölmenin ne kadar ağır bir vebal olduğu
- D) Borçların ödenmesi hususunda hassas olunması gerektiği

21. Aşağıdakilerden hangisi insanın ahirette hesaba çekileceği amellerden biri değildir?

- A) Gençliğini nasıl geçirdiğinden
- B) İlmiyle amel edip etmediğinden
- C) Kazancını hangi yolla elde ettiğinden
- D) Unutarak veya yanlışlıkla yaptıklarından

22. Aşağıdaki tabloda Hz. Peygamber ile ilgili bazı ayetler verilmiştir.

I.	“... Ey insanlar! Ben sizin hepinize Allah tarafından gönderilen peygamberim...” (A'râf suresi, 158. ayet.)
II.	“Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik fakat insanların çoğu bunu bilmezler.” (Sebe suresi, 28. ayet.)
III.	“Ey inananlar! Allah’a itaat edin, Peygamber’e itaat edin; işlerinizi boşa çıkarmayın.” (Muhammed suresi, 33. ayet.)
IV.	“(Resulüm!) Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyâ suresi, 107. ayet.)

Buna göre “Hz. Peygamber’in getirdiği mesajın evrenselliği” konusunda ödev hazırlayan bir öğrenci bu ayetlerden hangilerini kullanabilir?

- A) Yalnız I B) I ve III C) II ve IV D) I, II ve IV

23. I. "... İnsanlar Âdem'in çocuklarıdır. Âdem ise topraktan yaratılmıştır."

(Tirmizî, Menâkıb, 74.)

II. "İnsanlar madenlerdir. İslam'dan önce iyi olanları İslam'dan sonra da iyidir."

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 391.)

III. "İnsanlar tarağın dişleri gibidir."

(Kudâî, Müsnedü's-Şihâb, C 1, s. 145.)

IV. "İnsanların en kötüsü, şerrinden dolayı insanların kendisinden çekindiği kimsedir."

(Mâlik b. Enes, Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 1.)

Numaralandırılmış hadislerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

A) I ve III

B) I ve IV

C) II ve III

D) II ve IV

24 ve 25. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Hayatının her anında doğruluğuyla örnek olan Allah Resulü (sav), yalanı çok çirkin bir hareket olarak nitelendirmiştir. Söylenmesi hâlinde bu günahı hemen tövbe edilmesi gerekliliğini vurgulayan Hz. Peygamber, bunun şakasının bile Müslüman'a yakışmayacağını ifade etmiştir. Söze yalan karışmaması için de konuşurken acele edilmemesini ve her duyulanın düşünmeden paylaşılmasını tavsiye etmiştir. Özü sözü bir olan ve dürüstlükten ayrılmayan tüccarın, malının bereketli olacağını belirten Resul-i Ekrem, böyle insanların ahirette mükâfatlandırılacağını müjdelemiştir. Yalan yere yeminle malını satmaya çalışanı ise Allah Teâlâ'nın kıyamette onların yüzüne bakmayacağı cezasıyla uyarmıştır. Peygamberimiz (sav) bir gün ashabıyla beraber otururken "Size günahların en büyüğünü haber vereyim mi?" dedi. Meraklanan sahabe "Evet" deyince tek tek saymaya başladı: "Allah'a ortak koşmak, ana babaya itaatsizlik etmek." dedi. Bu sırada duvara yaslanmış durumdaydı. Sonra birden toparlanıp doğrularak "Dikkat edin, bir de yalan söylemek ve yalancı şahitlik yapmak." diyerek bunu üç kere tekrarladi. Olayı anlatan sahabe, Peygamberimizin (sav) çok üzüldüğünü görmüş ve bunu söylemeye devam edeceğini zannetmiştir.

(bk. Buhârî, Edeb, 6; Müslim, İman, 171.)

24. Bu metinden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

A) Yalancı şahitlikle adaletin gerçekleşmesi engellenir ve mazlumun hakkı çiğnenir.

B) Alışveriş sırasında yalan yere yemin edilebilir.

C) İnsan duyduğu haberin doğruluğunu araştırarak hareket etmelidir.

D) Yalancı şahitlik, Allah Teâlâ'ya ortak koşmak kadar büyük bir suçtur.

25. Bu metinde aşağıdaki konulardan hangisine değinilmemiştir?

A) Ticarette dürüstlük

B) Yalancı şahitlik

C) Büyük günahlar

D) Komşuluk ilişkileri

E-İçerik 1:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

E-İçerik 2:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

3. ÜNİTE

Bu karekodla
ünitenin PDF'sine
ulaşabilirsiniz.

PEYGAMBERİMİZ VE YAKIN ÇEVRESİ

KAVRAMLAR

- Adalet
- Silayırâhim
- Şefkat
- Vefa
- Teklif
- Ehlibeyt

Bu karekodla
nitenin zet
sunusuna
ulaşabilirsiniz.

Neler ğreneceksiniz?

1. Ayet ve hadislere göre Ehlibeyt kavramı
2. Peygamberimizin eşlerine karşı tutumu
3. Peygamberimizin bir baba olarak çocuklarına karşı örnek davranışları
4. Akrabalık ilişkilerinde Peygamberimizi kendimize örnek alma
5. Peygamberimizin komşularına karşı örnek davranışları
6. Peygamberimizin aile ile ilgili bir hadisi

Hazırlık alışmaları

1. Ehlibeyt kavramı ile ilgili bildikleriniz nelerdir?
2. Bireylerin aile içinde birbirlerine karşı adaletli davranmaları onlara ne kazandırır?
3. Akrabalar arasındaki ilişkilerin sağlıklı olması için nelere dikkat edilmelidir?
4. En çok sevdiğiniz akraba ve komşularınız kimlerdir?
5. Komşuluk ilişkileriyle ilgili bildiğiniz atasözleri nelerdir?

PEYGAMBERİMİZİN EHLİBEYTİ

Ev halkı, ev ahalisi gibi anlamlara gelen **Ehlibeyt** ifadesi Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim, Hz. Musa'nın annesi ve Peygamberimizin (sav) ailesi için kullanılmıştır.¹

Ehlibeyt; Peygamberimizin (sav) tüm eş, çocuk ve torunlarını; amcası Ebu Talib'in oğulları Hz. Ali, Hz. Cafer ve Hz. Akil'i; diğer amcası Abbas (ra) ve onların ailelerini ve bütün akrabalarını kapsar.² Ayrıca Allah Resulü (sav), Selmân-ı Fârisî ve Vâsile b. Eskâ gibi bazı sahabileri akrabalık bağları olmamasına rağmen ailesi gibi görerek Ehlibeytine dâhil etmiştir.³

Görsel 3.1: Ehlibeytten Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in isimlerinin yazılı olduğu levhalar, Yeni Cami, İstanbul

Sevgili Peygamberimize "... Ey Peygamberin ev halkı! Allah, sizden ancak günah kirini gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."⁴ ayeti indirilmişti. Peygamberimiz (sav); kızı Hz. Fâtıma, damadı Hz. Ali, torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i yanına çağırarak üstlerine bir örtü örttü ve "Allah'ım bunlar benim Ehlibeytimdir. Bunlardan kir ve kötülükleri gider ve onları tertemiz eyle."⁵ diye dua etti.

"Resulullah sabah namazına çıktığında Fâtıma'nın kapısından geçerek onlara 'Ey Ehlibeyt namaza!' diye sesleniyordu."⁶

Resulullah (sav) vefatına yakın, sahabilerine ve onlardan sonra gelecek ümmetine iki önemli emanet bıraktığını, bunların da Kur'an-ı Kerim ve sünnet olduğunu bildirmiştir. Bu emanetlere sahip çıkmaları hâlinde doğru yoldan sapmayacaklarını ifade etmiştir. Bazı hadislerde Ehlibeyt de dikkat çekilmiştir. Çünkü Ehlibeyt, Kur'an ve sünnetin hayatla bütünleşmiş canlı bir örneğiydi. Yüce Allah, Müslümanlara Ehlibeytin haklarına sadık kalmalarını tavsiye etmiştir.⁷

Peygamberimiz (sav) "Sizi nimetleriyle rızıklandığı için Allah'ı seviniz, Allah sevgisiyle beni seviniz ve benim sevgimle Ehlibeytimi seviniz."⁸ buyurmuştur. Onları seven ümmetinin her bir ferdine de "Bunlar benim kızımın oğullarıdır. Allah'ım ben onları seviyorum sen de onları sev, onları sevenleri de sev."⁹ diyerek dua etmiştir. Hz. Ebu Bekir, Peygamberimizin (sav) sevdiklerini sevmenin anlamını "Allah'a yemin ederim ki Resulullah'ın yakınları, bana kendi yakınlarımdan daha sevimlidir."¹⁰ diyerek ifade etmiştir.

1 bk. Hûd suresi, 73. ayet; Kasas suresi, 12. ayet; Ahzâb suresi, 33. ayet.

2 bk. Müslim, Fedâilü's-Sahabe, 36; Mustafa Öz, "Ehl-i Beyt", DiA, C 10, s. 498-499.

3 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 4, s. 76-77; Zehebî, Siyerü A'lâmi'n-Nübelâ, C 4, s. 411.

4 Ahzâb suresi, 33. ayet.

5 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an, 33.

6 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an, 33.

7 Müslim, Fadâilü's-Sahabe, 36; Mustafa Öz, "Ehl-i Beyt", DiA, C 10, s. 498.

8 Tirmizî, Menâkıb, 32.

9 Tirmizî, Menâkıb, 31.

10 Buhârî, Meğâzî, 14.

“Allah ve melekleri, Peygamber’e çok salavat getirirler. Ey müminler! Siz de ona salavat getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin.”¹¹ ayetiyle Yüce Allah, Hz. Peygamber’e salat ve selam getirilmesini istemektedir. Bu ayet Peygamberimize (sav) geldiğinde sahabiler ona nasıl salat getireceklerini sormuşlardı. Bunun üzerine Hz. Peygamber de onlara “Salli” ve “Bârik” dualarını öğretmiştir.¹² Böylece Peygamberimize (sav) getirilen salavat ile Ehlibeytine ve ümmetine de dua edilmiş olmaktadır. Ayrıca beş vakit namazda okunan “Salli” ve “Bârik” duaları Resulullah’a (sav) ve Ehlibeytine olan sevginin önemli bir göstergesidir.

Allah Resulü’nün (sav) soyu, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile devam etmiştir. Hz. Hasan’ın soyundan gelenler şerif, Hz. Hüseyin’in soyundan gelenler ise seyyid ismi ile anılmaktadırlar.¹³

Yazım Kuşağı

Peygamberimizin (sav) Ehlibeytinden dört kişiyi aşağıda verilen boş alanlara yazınız.

İdeal Bir Eş Olarak Peygamberimiz

Allah Teâlâ Kur’an-ı Kerim’de Peygamberimizin (sav) Müslümanlar için en güzel örnek olduğunu vurgulamaktadır.¹⁴ Allah Resulü (sav) bir eş olarak aile hayatında ideal bir örnekliğe sahiptir. Sahabe de Peygamberimizi (sav) ve ailesini kendilerine örnek alıp onların yaşantılarını sonraki nesillere aktarmışlardır. Böylece esasını Resulullah’ın (sav) yaşantısından alan aile, sağlam temeller üzerine kurulan İslam toplumunun çekirdeğini oluşturmuştur.

Sevgili Peygamberimiz, Mekke’de Hz. Hatice ile yirmi beş yıl süren ve Müslümanlara örnek olan huzurlu bir yuva kurmuştur. Peygamberimiz (sav), eşi Hz. Hatice’nin kendisi için ifade ettiği değeri şu sözlerle anlatmıştır: “Allah ondan daha hayırlısını bana vermedi. Çünkü herkesten önce bana o iman etti. Herkesin beni yalanladığı zamanda beni o tasdik etti. Herkesin her şeyi esirgediği bir zamanda o benimle paylaştı ve Allah bana ondan çocuklar ihsan etti.”¹⁵

Rahmet Elçisi, vefatından sonra hayırla anıp akraba ve arkadaşlarına ikramda bulunduğu Hz. Hatice’ye ayrı bir önem vermiştir. Hz. Hatice’nin kız kardeşi Hâle (ra) bir gün Peygamberimizi (sav) ziyarete gelerek içeri girmek için izin istemişti. Hâle’nin (ra) sesini vefat eden eşinin sesine benzeten Hz. Peygamber’in içini buruk bir heyecan kaplamıştı.¹⁶

Allah Resulü (sav), bir erkeğin eşine karşı iyi davranması gerektiğini “En hayırlınız hanımlarına karşı en iyi olandır.”¹⁷ diyerek dile getirmiştir. Sevgili Peygamberimiz üzüldüğünde eşinin gözyaşlarını siler, dert ortağı olarak sıkıntılarını hafifletirdi. Enes b. Mâlik bu konuda “Ailesine Resulullah kadar merhametli bir kimse görmedim.” demiştir.¹⁸

11 Ahzâb suresi, 56. ayet.

12 Buhârî, Tefsîru’l-Kur’ân, 247.

13 Ahmet Özel, “Âl”, DİA, C 2, s. 305.

14 bk. Ahzâb suresi, 21. ayet.

15 bk. Müslim, Fedâil, 74-75.

16 Buhârî, Menâkıbü’l-Ensâr, 20; Müslim, Fedâil, 74, 76.

17 İbn Mâce, Nikâh, 50.

18 bk. İbn Mâce, Cenâiz, 27; İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 136.

Görsel 3.2: Ailenin sevgi temeline dayandığına işaret eden Rûm suresinin 21. ayetinin yazılı olduğu Hat: Nuria Garcia Masip

Eşine olan sevgisini her fırsatta dile getiren Allah Resulü (sav); eşinin sahip olduğu meziyetleri takdir eder, desteğe ihtiyaç duyduğunda yanında olur, istişarede bulunarak fikirlerine değer verdiğini gösterirdi.¹⁹ Zor bir uğraş olan dericilik mesleğini yapmak isteyen eşini anlayışla karşılamış, gerekli şartları oluşturarak rahat çalışmasını sağlamıştır.²⁰

Hz. Aişe'ye "Allah Resulü (sav) evde ne yapardı?" diye sorulduğunda "O, her insan gibi elbiselerini diker ve koyununu sağardı. Ailesinin işlerine yardım ederdi. Namaz vakti geldiğinde ya da ezan okunduğunda ise işi bırakır, namaza giderdi."²¹ diye cevap vermiştir.

Resulullah (sav), eşinin makul isteklerine saygı duyup onları yerine getirir böylelikle ona verdiği değeri gösterirdi. Bir bayram günü Hz. Aişe, kalkan ve mızrak oyunu oynayanları izlemek istediğinde onun bu arzusunu yerine getirmişti.²²

Rahmet Elçisi zaman zaman bazı yarışlar yaparak ailesiyle hoşça vakit geçirirdi. Hz. Aişe ile bir yolculuk esnasında koşu yarışı yapmış ve bu yarışı hanımı kazanmıştı. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra bir yarış daha yapmışlar ve bu sefer yarışı Peygamberimiz (sav) kazanmıştı. Hz. Peygamber, eşine bu yarışın öncekinin bir karşılığı olduğunu söyleyip latifede bulunmuştu.²³

Ailesinin üzerindeki haklarını bilen Peygamberimiz (sav) onlara özel zaman ayırırdı. Bu konuda ihmalkâr davranıp sadece ibadete yönelen kimseleri de uyarılmış, onlara aileleri ile ilgilenmelerini tavsiye etmişti. Aksi hâlde sünneti terk etmiş olacaklarını belirterek onları ikaz etmişti.²⁴ Peygamberimiz (sav) "Dikkat edin! Sizin, hanımlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi hanımlarınızın da sizin üzerinizde hakkı vardır."²⁵ diyerek eşlerin karşılıklı haklarına dikkat çekmişti.

Sevgili Peygamberimiz, eşine verdiği değeri ince davranışlarıyla sergilemiştir. Komşularından biri yapmış olduğu meşhur çorbasından Allah Resulü'nün de (sav) tatmasını istemiş ve onu yemeğe davet etmişti. Peygamberimiz (sav), eşi Hz. Aişe'nin de gelmesi şartı ile bu daveti kabul etmişti.²⁶ Çağları aşan başka bir nezaket örneği de Hayber Seferi dönüşünde yaşanmıştı. Peygamberimiz (sav), devesi getirildiğinde eşinin binebilmesi için büyük bir incelik göstererek dizlerini bükmişti. Müminlerin annesi de Hz. Peygamber'in dizine basarak devesine binmişti.²⁷

19 bk. Buhârî, Zekât, 11; Şurût, 15; Müslim, Fedâilü's-Sahâbe, 71, 89; İbn Mâce, Cenâiz, 27.

20 bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 327.

21 Buhârî, Edebü'l-Müfred, 190; Buhârî, Nafaka, 8.

22 bk. Buhârî, İdeyn, 2.

23 bk. Ebu Dâvûd, Cihâd, 61.

24 bk. Ebu Dâvûd, Tatavvu', 27.

25 Tirmizî, Radâ, 11; Ebu Dâvûd, Nikâh, 40, 41.

26 bk. Müslim, Eşribe, 139.

27 bk. Buhârî, Megâzî, 39.

Resulullah (sav), Veda Haccı için yolda giderlerken develeri hızlı yürüten Enceşe'yi hanımların bu hızdan zarar görebileceğini düşünerek şöyle uyarıyordu: “Enceşe, aman kristalleri kırma! Onları dikkatli taşı.”²⁸ Sevgili Peygamberimizin bu uyarısı onun hanımlara gösterdiği hassasiyetinin de güzel bir ifadesiydi. Rahmet Elçisi, Mekke’de eşi Hz. Hatice’nin yanında başladığı peygamberlik görevini yirmi üç yıl sonra Medine’de Hz. Aişe’nin yanı başında Allah’a (cc) kavuşarak tamamlamıştır.²⁹

Görsel 3.3: Aile bireylerinin birbirleri üzerinde hakları vardır.

Yazım Kuşağı

Peygamberimiz (sav) bir eş olarak hangi özelliklere sahiptir? Örnekteki gibi kutucuklara yazınız.

Anlayışlı

Şefkatli Bir Baba Olarak Peygamberimiz

Şefkat, acıma ve koruma duygusuyla karışık sevgi anlamına gelir.³⁰ Allah Resulü (sav), bu duygunun en güzel örneğidir. O, dünyaya gelen yedi çocuğunu çok sevip birbirinden ayırt etmemiş, onlara şefkatli bir baba olmuştur. O, babalık duygusunu ilk defa eşi Hz. Hatice’den olan oğlu Kasım ile yaşadı. Sevgili Peygamberimizin oğulları; Kasım, Abdullah ve İbrahim çok küçük yaşta hayata gözlerini yumdular. Hz. Peygamber’in vefatından sonra sadece Hz. Fâtıma kalmış, diğer çocuklarının hepsi o yaşarken vefat etmişlerdir. Resul-i Ekrem’i kendi ailesine tercih eden Zeyd b. Hârise de bu ailenin bir parçasıydı.³¹

Peygamberimiz (sav), Kasım’ın doğumundan bir yıl sonra ilk kızını kucağına aldığı çok sevinmiş ve onu “babasının süsü” anlamındaki Zeyneb ile isimlendirmişti. Bu ismin verilmesi aynı zamanda Cahiliye Dönemi’nin, kızları değersiz gören tutumuna karşı bir cevaptı. Resul-i Ekrem, kendisine kızının doğum müjdesini getiren hanıma hediyeler verdi. Erkek çocukları için kesilmesi âdet olan akıka kurbanını kızı Zeyneb adına da kesti. Kız ve erkek çocukları arasında hiçbir zaman ayırım yapmadı. Sevgili Peygamberimiz tüm evlatlarına karşı aynı derecede ilgili, şefkatli ve onların haklarına dikkat eden adaletli bir baba oldu.³²

Hız. Peygamber; oğlu İbrahim, torunları ve sahabein yeni doğan çocukları için dua ederdi. Kulaklarına ezan ve kamet okuyarak isim verirdi. Erkek çocuklarını yedi gün içinde sünnet ettirirdi. Saçlarını kestirdiğinde ağırlığınca sadaka verir, onlar için akıka kurbanı keserdi. Doğum müjdesini getirene ikramda bulunur ayrıca insanlara yemek verirdi.³³

28 Buhârî, Edeb, 111.

29 Buhârî, Bed’ü’l-Vahy, 1; Müslim, Vasıyye, 19.

30 Ötüken Türkçe Sözlük, “şefkat”, C 4, s. 4446.

31 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 10, s. 18-19, 29; İbnü’l-Esir, Üsdü’l-Ğâbe, C 2, s. 350-352.

32 bk. Ebu Dâvûd, Dahâyâ, 20, 21.

33 bk. Ebu Dâvûd, Edeb, 114; Müslim, Fedâil, 62.

Hadis Kuşağı

فَاتَّقُوا اللَّهَ ، وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ

“Allah’tan sakının, çocuklarınız arasında adil olun!”

(Buhârî, Hîbe, 12.)

Çocuklarının doğumuna çok sevinen Peygamberimiz (sav) onların vefatlarında da aynı şekilde üzülerken gözyaşı dökmüştür. Son doğan çocuğu İbrahim vefat edince Allah Resulü (sav) ağlamaya başlamıştı. Peygamberimizin (sav) ağlaması karşısında sahabe “Ey Allah’ın Elçisi, sen de mi ağlıyorsun?” demişti. Bunun üzerine Resul-i Ekrem “Göz ağlar, kalp üzüdür fakat biz Allah’ın rızasına uymayan söz sarf etmeyiz. Vallahi ey İbrahim, ölümün sebebiyle hepimiz üzgünüz.”³⁴ buyurmuştur. Böylece Hz. Peygamber, isyan içermeyen bir üzüntünün insan olmanın getirdiği doğal bir durum olduğunu bizlere öğretmiştir.

Yorum Kuşağı

Geleneğimizde yeni doğan çocuklar için yapılan âdetler nelerdir? Bu durumu Peygamberimizin (sav) sünnetini de dikkate alarak yorumlayınız.

Allah Resulü (sav), kızı Fâtıma’ya (ra) “babasının annesi” diye seslenerek iltifat ederdi. Ona olan muhabbetini “Kızım Fâtıma benden bir parçadır. Onu üzen şey beni de üzer.”³⁵ sözleriyle ifade etmişti. Kızını dünyada ve cennette mümin kadınların hanımefendisi olarak vasıflandırmıştı.³⁶

Görsel 3.4: Çocuk kalbi sevgi ve ilgiyle olgunlaşır.

Peygamberimiz (sav); sevgili kızını her gördüğünde uzun zamandır görmemiş gibi sevinir, ayağa kalkarak yerini ona verir, ellerinden tutarak yanaklarını öperdi. Bir yolculuğa çıkacağı sırada herkes ile vedalaştıktan sonraki durağı, hayatta kalan tek evladı Fâtıma olurdu. Dönüşünde de ilk olarak kızını görür sonra diğer aile üyelerini ziyaret ederdi.³⁷

Resul-i Ekrem, evlilik konusunda diğer kızlarında olduğu gibi Fâtıma’nın da (ra) fikrini aldı. Peygamberimiz (sav), Hz. Ali’nin kendisine talip olduğunu kızına bildirmiş, kızının kabul etmesi ile ikisini evlendirmişti.³⁸

Hiz. Peygamber; üvey çocuklarına, Zeyd’e (ra), sorumluluğundaki yetimlere ve on yıl boyunca yanında bulunan Enes’e (ra) karşı da şefkatli ve anlayışlıydı. Enes b. Mâlik bu durumu şöyle ifade etmişti: “... Yaptığım işler, her seferinde onun istediği şekilde gerçekleşmedi. Buna rağmen bana bir kerecik olsun ne kötü söyledi ne beni azarladı ne surat yaptı ne de beni ayıpladı. Bir kere olsun bana ‘Öf!’ bile demedi.”³⁹

34 bk. Müslim, Fedâil, 62, 63.

35 Müslim, Fedâilü’s-Sahâbe, 93.

36 bk. Müslim, Fedâilü’s-Sahâbe, 99; Tirmizî, Menâkıb, 61, 62.

37 bk. Ebu Dâvûd, Edeb, 143,144; Tirmizî, Menâkıb, 60; Ebu Dâvûd, Libâs, 43.

38 bk. Nesâî, Nikâh 34; İbnü’l-Esir, Üsdü’l-Ğâbe, C 7, s. 216-217.

39 Müslim, Fedâil, 51.

Peygamberimiz (sav), torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i omuzlarına alarak sahabilerin arasına girdiğinde bu durumu görenler "Bineğiniz ne kadar güzel!" diyerek dede ve torunlarına takılmadan edememişlerdi. Sevgili Peygamberimiz de "Onlar da ne iyi binicidirler!"⁴⁰ diyerek şakalarını karşılıksız bırakmamıştı.

Bir gün Allah Resulü (sav), bir yemek davetine sahabesiyle birlikte gidiyordu. Aniden önüne torunu Hz. Hüseyin çıkıverdi. Peygamberimiz herkesin önüne geçerek kucağını açmıştı. Ancak Hüseyin (ra) oyun maksatlı kaçmaya, Peygamberimiz de (sav) yakalamak için onun peşinden koşmaya başlamıştı. En sonunda torunu kendisini dedesinin şefkatli kollarında bulmuştu.⁴¹

Resul-i Ekrem, kızı Zeyneb'den (ra) dünyaya gelen torunu Ümame'yi de omzuna alarak gezdirirdi. Hatta Ümame sırtındayken namazda kıyamını tamamlamış, rükû ve secde hâlinde onu yere bırakmış, ayağa kalktığına da yine omzuna almıştır. Böylece namazdaki bu güzel hâl ile kızların dışlandığı bir dönemin tüm yanlış yargılarına bir cevap vererek onların ne kadar değerli olduğunu göstermişti.⁴²

Zeyd b. Hârise'nin oğlu Üsame (ra), Peygamberimizin (sav) manevi torunuydu. Öyle ki Resul-i Ekrem onu öz torunlarından ayırmamıştı. Üsame (ra), Sevgili Peygamberimizin bir dizine kendisini, bir dizine de torunu Hasan'ı oturtarak sevmesini ve kendilerine dua etmesini çocukluğunun en güzel hatıralarından biri olarak anlatmıştı.⁴³

Paylaşım Kuşağı

Peygamberimizin (sav), çocuklarına ve torunlarına karşı davranışlarıyla ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Vefalı Bir Akraba Olarak Peygamberimiz

Akrabalık, birbirine yakın olan insanları ifade eden bir kavramdır. İslam'a göre insanlar birbirlerine kan bağı, evlilik ve süt bağı ile akraba olabilmektedir.⁴⁴ Dinimizde akrabaların birbirlerini maddi ve manevi yönlerden desteklemelerine büyük önem verilmiştir. İşte bu akrabalık bağının getirdiği sorumluluklar sılayırahim kavramı ile ifade edilmektedir. **Sılayırahim**; anne baba başta olmak üzere tüm akrabalar arasında güzel ilişki kurma, onları ziyaret etme, hâl ve hatırlarını sorma, maddi manevi yardımda bulunma, gönüllerini almadır.⁴⁵ Bununla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de "Allah'a kulluk edin, O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabalara, yetimlere, düşkünlere, yakın ve uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşta, yolcuya ve size hizmet eden kimsele-re iyilik edin. Allah, kendini beğenip öğünenleri elbette sevmez."⁴⁶ buyrulmaktadır. Anne, baba ve akrabalara iyilik etmek; Allah'a (cc) ibadet etmekten ve O'na (cc) ortak koşmamaktan sonra vurgulanan bir görev olmuştur. Kur'an-ı Kerim, Müslümanları akrabalık bağlarını kesmekten şöyle sakındırmıştır: "... Allah'tan korkun ve akrabalık bağlarını kesmekten sakının..."⁴⁷ Bununla ilgili olarak Sevgili Peygamberimiz de ciddi bir uyarıda bulunarak "**Sılayırahimi terk eden cennete giremez.**"⁴⁸ buyurmuştur.

40 bk. İbn Ebî Şeybe, Musannef, Fedâil, 23.

41 bk. İbn Mâce, Mukaddime, 11.

42 bk. Buhârî, Salât, 106; Müslim, Mesâcid, 41.

43 bk. Buhârî, Edeb, 22.

44 bk. Vecdi Akyüz, "Akraba", DİA, C 2, s. 285-286.

45 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 330.

46 Nisâ suresi, 36. ayet.

47 Nisâ suresi, 1. ayet.

48 Müslim, Birr, 18.

Aile ve akrabalık bağlarının sağlam tutulup korunması toplumu daha güçlü kılar. Nitekim Yüce Rabb’imiz “**Akrabaya, düşküne ve yolcuya hakkını ver...**”⁴⁹ buyurarak buna dikkat çekmiştir. Hatta zekât ve sadaka verilirken yakından uzağa ilkesi ile akrabalarından başlanması tavsiye edilmiştir. Peygamberimiz (sav) “**Yoksul kişiye sadaka vermekte sadece sadaka sevabı vardır, akrabaya sadaka vermenin ise iki sevabı vardır: Sadaka sevabı ve akrabalık bağlarını kuvvetlendirme sevabı.**”⁵⁰ buyurarak ihtiyacı olan akrabayı gözetmeyi teşvik etmiştir.

Görsel 3.5: Büyüklere saygı, Allah’ın (cc) rızasına vesiledir.

Bir sahabi, Peygamberimize (sav) gelerek “Ya Resulallah! Benim yakınlarım var. Ben onlarla irtibatımı sürdürüyorum, onlar benimle alaka-yı kesiyorlar. Ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Ben onlara yumuşak davranıyorum, onlar bana kaba davranıyorlar.” dedi. Bunun üzerine Allah Resulü (sav) “**... Sen böyle devam ettikçe Allah onlara karşı sana bir yardımcı verecektir.**”⁵¹ buyurdu. Üstelik Peygamberimiz (sav) “**Sılayırahim yapan, akrabasından gördüğü iyiliğe iyilikle karşılık veren kimse değil, akrabası kendisine iyiliği kestiğinde dahi onlara iyilik yapandır.**”⁵² demiştir.

Yazım Kuşağı

Akrabalık ilişkilerinin sağlıklı yürütülebilmesi için neler yapılabileceğini içeren bir kompozisyon yazınız.

Kişinin kendisine iyilikte bulunana aynısıyla veya daha fazlasıyla karşılıklı bulunmasına **vefa** denir.⁵³ Peygamberimiz de (sav) akrabaları ile daima samimi ve vefalı ilişkiler sürdürerek bizlere örnek olmuştur. Rahmet Elçisi, umresini yapmak için Mekke’ye giderken annesi Hz. Âmine’nin kabrini de ziyaret etmişti. Annesinin kabrindeki toprağı kendi elleriyle düzeltirken ağladığını gören sahabiler “Ey Allah’ın Resulü, niçin ağlıyorsunuz?” diye sormuşlardı. Vefakâr bir evlat olan Peygamberimiz (sav) “**Annemin bana olan şefkat ve merhametini hatırladım, onun için ağladım.**”⁵⁴ diyerek cevap vermişti.

Allah Resulü (sav) amcası Ebu Talib’e destek olmak için çobanlık yapmış ve ticaretle meşgul olmuştu. Evlendikten sonra da amcasının oğlu Ali b. Ebi Talib’in sorumluluğunu üstlenerek desteğine devam etmişti. İslam’ın gelmesinden sonra Müslüman olmasa da babası gibi gördüğü amcası ile aynı sıcak akrabalık ilişkisini sürdürmüştü.⁵⁵

49 İsrâ suresi, 26. ayet.

50 Tirmizî, Zekât, 26.

51 Müslim, Birr, 22.

52 Buhârî, Edeb, 15.

53 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 383.

54 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 96.

55 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 103; İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 262-263.

Hiz. Hatice ilk vahyin geldiği ve Allah Resulü'nün (sav) sıkıntıya girdiği sıralarda "Sen akrabalarınla ilişkini sürdürürsün." diyerek güzel ahlaki özelliklerini sayıp onu teselli etmişti.⁵⁶ Resul-i Ekrem'in Medine'ye hicret eder etmez tavsiye ettiği davranışlardan biri de sılayırahim olmuştı. Nitekim o, "Ey insanlar! Selamı yayın, yemek yedin, sılayırahimi yerine getirin. İnsanlar uyurken namaz kılın ve cennete selametle girin."⁵⁷ buyurmuştur.

Okuma Kuşağı

Allah Resulü (sav), Bizans Kralı Heraklius'a bir mektup göndererek onu İslam'a davet etti. Kral o sıralarda ticaret sebebi ile Şam'da bulunan Ebu Süfyan'ı ve bazı Mekkeli tüccarları da davet edip onlardan Allah Resulü (sav) ve İslam ile ilgili bilgi almak istedi. Heraklius, henüz Müslüman olmamış Ebu Süfyan'a Peygamberimizin (sav) neler getirdiğini sordu. Ebu Süfyan da Resullullah'ın (sav) sahip olduğu güzel ahlakını inkâr edemeyerek Allah'a (cc) ortak koşmadan kulluk etmeyi, namaz kılmayı, sadaka vermeyi, dürüst ve iffetli olmayı, akrabalarla irtibatı devam ettirmeyi öğütlediğini söyledi.

(Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 1.)

Allah Resulü (sav) kendisinin ilk sütannesi olan Süveybe'yi hiç unutmadı ve Mekke'deyken onu devamlı ziyaret etti. Medine'ye hicret ettikten sonra da yardım elini onun üzerinden hiç eksik etmedi. Hayber'in fethedildiği yıl sütannesinin vefat ettiği haberini aldığında çok üzüldü.⁵⁸

Çocukluğunun dört yılını birlikte geçirdiği sütannesi Halime'yi de ihmal etmedi. Ne zaman bir araya gelseler "Anneciğim!" diye seslenip ona ikramlarda bulunmuştur. Bir gün yanına Halime'nin eşi geldiğinde Allah Resulü (sav), elbisesinin bir ucunu yere sererek oturabilmesi için ona yer hazırladı. Sonra sütannesinin gelmesi ile aynı şekilde elbisesinin diğeri ucunu sererek ona yer gösterdi. Süt kardeşinin gelmesi ile de ayağa kalkarak ona yer verdi.⁵⁹

Resullullah'ın (sav) "annemden sonra annem" dediği yengesi Fâtıma bnt. Esed, Peygamberimize (sav) sekiz yaşından itibaren annelik yaptı. Allah Resulü (sav) küçük kızı doğduğunda onun ismini vermekle kalmamış, ona "annem" diye de seslenmişti. Resullullah'ın (sav) bu tutumu yengesine duyduğu vefanın bir göstergesiydi. Medine'ye hicretten sonra da tıpkı çocukluğunda olduğu gibi onun evine gidip dinlendiği olurdu. Peygamberimiz (sav) sık sık ziyaret ettiği yengesine desteğini ihmal etmezdi. Allah Resulü (sav) onun vefatına çok üzülmüş, kendisine yaptığı iyilikleri yâd ederek cenaze namazını kıldırmişti.⁶⁰

Görsel 3.6: Akrabalık bağlarının canlılığı güçlü bir toplumun temelidir.

56 bk. Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 1.

57 Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 42.

58 bk. İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 87-88.

59 bk. Ebu Dâvûd, Edeb, 119-120.

60 bk. İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Gâbe, C 7, s. 213; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 10, s. 211.

Yorum Kuşağı

“Teyze anne yerindedir.”

(Ebu Dâvûd, Talak, 35.)

Akrabalık ilişkisi açısından “Teyze, ana yarısıdır.” atasözünü bu hadisi de dikkate alarak yorumlayınız.

Hız. Peygamber anne ve babasından kendisine yadigâr kalan ve “**annem**” diyerek seslendiği Ümmü Eymen’i (ra) çok severdi. Ona ikram ve saygıda asla kusur etmezdi. Sevgili Peygamberimiz, onun oğlu Üsame’yi (ra) kendi torunlarından ayırmazdı. Bir gün Peygamberimiz (sav) su içerken Ümmü Eymen (ra) ondan su istemişti. Hız. Aişe de “Sen bunu Resulullah’a mı (sav) söylüyorsun?” diye şaşırınca Ümmü Eymen (ra) “Benim onda emeğim çoktur, bunu istemeye hakkım var.” dedi. Bunun üzerine Allah Resulü de (sav): “**Doğru söyledin.**” buyurdu ve ona su ikram etti.⁶¹

Sevgili Peygamberimiz, “**Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse misafirine ikram etsin ve sılayırahimde bulunsun.**”⁶² buyurarak hem misafire ikram etmenin hem de akrabayı gözetmenin imanının doğal bir sonucu olduğunu vurgulamıştır.

Hayırlı Bir Komşu Olarak Peygamberimiz

Yazım Kuşağı

Akrabalık ilişkilerinde Peygamberimizin (sav) sahip olduğu özelliklerinden kendinize örnek aldıklarınızı aşağıda boş bırakılan alanlara yazınız.

İnsan; aklını ve iradesini kullanarak Yüce Allah’a, kendisine ve çevresine karşı sorumluluklarını yerine getiren sosyal bir varlıktır. Hem dünyadaki hem de ahiretteki mutluluğu, bu sorumluluklarını yerine getirebildiği ölçüde mümkündür. Bir insan öncelikle ailesine daha sonra akraba ve komşularına karşı sorumludur. Bu üç halka ne kadar sağlam ve güvenli olursa toplum da o kadar huzurlu olur.

Görsel 3.7: Birlikte yaşamak için güven önemlidir.

Resul-i Ekrem güven ve huzur ortamının İslam toplumunda yerleşmesi için komşulukla ilgili önemli tavsiyelerde bulunmuş, uygulamaları ile de sahabeye örnek olmuştur. Peygamberimiz (sav) “**Mümin, insanların kendisine güvendiği kimsedir. Müslüman, dilinden ve**

61 İbn Kesir, es-Sîretü’n-Nebeviyye, s. 758; Bünyamin Erul, “Ümmü Eymen”, DİA, C 42, s. 317.

62 Buhârî, Edeb, 31.

elinden Müslümanların güvende olduğu kişidir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah’a ant olsun ki yapacağı kötülüklerden komşusunun güvende olmadığı kimse cennete giremez.”⁶³ sözü ile iman ve güvenilir insan olmak arasındaki bağa dikkat çekmiştir. Huzur ve güven yurdu cenneti kazanmanın yolu, insanların güvendiği iyi bir şahıs olmaktan geçmektedir.

Peygamberimiz (sav), bir gün arka arkaya üç kere yemin ederek “Vallahi iman etmiş olmaz!” buyurdu. Mecliste hazır bulunanlar “Ey Allah’ın Resulü! Bu iman etmiş olmayan kimdir?” diye sordular. Resul-i Ekrem “Kim olacak? Komşusunun zulmünden, şerrinden emin olmadığı kişi!” diye cevap verdi.⁶⁴

Allah Resulü’nün (sav) Mekke’deki evi, iki İslam düşmanı olan Ukbe b. Ebi Muayt ve amcası Ebu Leheb’in evlerinin arasındaydı. Bu komşuları, Peygamberimizin (sav) gerek kapısına gerekse de geçeceği yollara diken ve çeşitli pislikler dökerek onu üzmeğe istemişlerdi. Onların bu tutumları karşısında Rahmet Elçisi “Ey Abdi Menafogulları! Bu nasıl komşuluk?” diye sitem ederek her seferinde kapısının önünü temizlerdi.⁶⁵ Hatta Ukbe b. Ebi Muayt, Peygamberimize (sav) hicretinden hemen önce suikast tuzağını hazırlayarak gece evine baskın düzenleyen kişiler arasındaydı.⁶⁶ O, bir komşunun komşusuna yapabileceği en büyük ihaneti Resul-i Ekrem’e yapmıştı.

Peygamberimiz (sav) komşu hakkını şöyle derecelendirmiştir: “Komşu üç türlüdür: Onlardan kimisinin üç hakkı, kimisinin iki, kimisinin de bir hakkı var. Üç hakkı bulunan, akraba olan Müslüman komşudur. Onun İslam hakkı, komşuluk hakkı ve akrabalık hakkı var. İki hakkı olan Müslüman komşudur. Onun İslam hakkı ve komşuluk hakkı var. Bir hakkı olan ise gayrimüslim komşudur. Gayrimüslim komşunun da komşuluk hakkı vardır.”⁶⁷ Resulullah’ın (sav), hicretinden sonra Müslüman olmayan bir komşusu vardı. Peygamberimiz (sav) onun davetine gidip ikramlarını da kabul etmişti.⁶⁸

Resulullah (sav) “Allah’a ve ahiret gününe iman eden, komşusuna ikram etsin.”⁶⁹ diyerek komşuya iyilik ve ihsanda bulunmayı öğütlemişti. Evde pişen aşın komşuya da ikramını sağlamak adına Resulullah (sav) Ebu Zer’e (ra) “Ey Ebu Zer! Çorbanı pişirdiğin zaman suyunu çok koy ve komşularını da (onların haklarını) düşün!”⁷⁰ diyerek ona tavsiyede bulunmuştur. Bu hadise, komşusu aç olan bir Müslüman’ın ağzının tadının da olamayacağına ve elindeki imkânlar nispetinde komşusuna destekte bulunması gerektiğine dair güzel bir örnektir. Allah Resulü (sav) şu önemli uyarıda da bulunmuştu: “Yanı başında komşusu açken tok yatan bizden değildir.”⁷¹

Görsel 3.8: Müslüman, komşusunun ihtiyacında yanındadır.

63 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 3, s. 154.

64 Buhârî, Edeb, 29.

65 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 171.

66 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 194-195.

67 Beyhakî, Şuabü’l-İmân, C 12, s. 105.

68 bk. Müslim, Eşribe, 139.

69 Buhârî, Edeb, 85.

70 Müslim, Birr, 142.

71 Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, C 8, s. 306.

Paylaşım Kuşağı

“Ev almadan önce komşu, yola çıkmadan önce de arkadaş arayın.”

(Taberânî, el-Mu’cemü’l-Kebîr, C 4, s. 268.)

“Ev alma, komşu al.” atasözünü bu hadisle ilişkilendirip düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hiz. Aîşe bir gün Peygamberimize (sav) komşularından öncelikle hangisine ikram etmesi gerektiğini sordu. Resulullah (sav) “**Kapısı sana daha yakın olandan başla.**”⁷² buyurdu. Yine

bir gün Hiz. Peygamber ailesi için bir koyun kesmiş; Hiz. Aîşe, kesilen koyunun ön bacağı hariç bütün etini komşularına dağıtmıştı. Resulullah (sav) eve döndüğünde “**Koyundan ne kadar kaldı?**” diye sordu. Hiz. Aîşe “Koyunun şu ön bacağı hariç hiçbir şeyi kalmadı.” deyince Hiz. Peygamber “**Desene ön bacağı hariç tamamı (bize sevap olarak) kalmıştır!**”⁷³ buyurmuştur.

Hiz. Peygamberin komşu için gösterdiği ilgi ve tavsiyelerinin izlerini evlerde, iş yerlerinde, okullarda kısaca insanların yan yana geldiği her durumda görmek mümkündür. Komşu hakkına riayet İslam toplumunda her alanda kendisini hissettiren bir erdem olmuştur.

Görsel 3.9: Yardımlaşma, komşuluk ilişkilerini pekiştiren önemli bir erdemdir.

Okuma Kuşağı

Fâtih Sultan Mehmet Han, bir gün yiyecek maddelerinin kalitesini ve narh durumunu kontrol etmek gayesi ile tebdil-i kıyafet eyleyip çarşıya çıkar. Bir dükkâna girip selâm verdikten sonra; “Yarım batman yağ, yarım batman bal ve yarım batman peynir veresiz, dedi. Dükkân sahibi yarım batman yağı tartıp parasını hesap ettikten sonra; “Ağam, sair isteklerinizi de karşı komşumdan alınız. Zira hem onun malı daha yeğdir, hem de komşum daha siftah etmedi.” der. Padişah ikinci dükkâna varıp oradan da yarım batman bal alınca, bu dükkân sahibi de; “Allah’a şükür olsun siftahımı ettim. Hem de çocuklarımla nafakasını çıkardım. Bundan sonrası kârdır. Diğer isteklerinizi komşumdan alınız. O daha siftah etmedi, deyince Fâtih Sultan Mehmet Han: Bu milletteki bu ahlakî istikâmet yok mu, ona dünyalar fethettirir.” der.

(Taşkın Kılıç, Yaşamını Bilgelikle Taçlandır, s. 81.)

* Metin, yazıldığı dönemin yazım ve noktalama kurallarına sadık kalınarak alınmıştır.

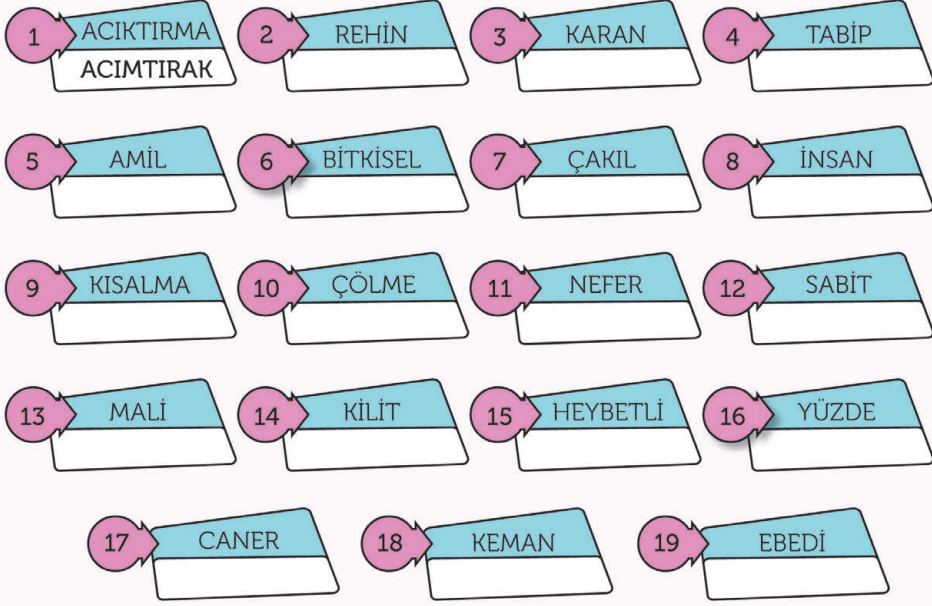
72 Buhârî, Edeb, 32.

73 Tirmizî, Sıfatü’l-Kıyâme, 33.

Bulmaca Kuşağı

Aşağıda verilen kelimelerden yararlanarak soruların cevaplarını ilgili kutucuklara yazınız.

Bulduğunuz sözcüklerin baş harflerini bir araya getirdiğinizde bir cümle ortaya çıkacaktır.

A																			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	

1. Acımsı.
2. İrmak.
3. Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit.
4. Yorgun.
5. Bilen.
6. Tekerlekleri pedal aracılığıyla ayakla döndürülebilen binek aracı.
7. Aç olma durumu.
8. Yılın dördüncü ayı.
9. Asma için ayrılmış yer.
10. Ölçmek işi.
11. Gemilere yol gösteren ışık kulesi.
12. Karışık olmayan.
13. Yazım.
14. Sıvı.
15. Hz. Peygamber'in ev halkı.
16. Seviye.
17. Bir erkek ismi.
18. Yer.
19. Edebiyatla ilgili.

BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ
وَ أَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي»

Resulullah (sav) şöyle buyurdu: “Sizin en hayırlınız ailesine karşı iyi davrananınızdır. Ben de aileme karşı en iyi davrananınıyım.”

(Tirmizî, Menâkıb, 63.)

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah, Peygamberi'ne (sav) şöyle buyurmaktadır: “... Şayet sen kaba ve katı kalpli olsaydın şüphesiz etraftan dağılır giderlerdi...”⁷⁴ Bu ayet-i kerimeden de anlaşılacağı üzere Peygamberimiz (sav); çevresindeki tüm insanlara karşı yumuşak kalpli, şefkatli, ilgili, anlayışlı ve nezaketliydi. Sevgili Peygamberimizin çevresindeki insanların merkezinde de Ehlibeyti vardı. Yakın ve uzak akrabalarına karşı sılayırahimi yerine getirmişti.

Araştırma Kuşağı

Çevrenizdeki yaşlı insanların beklentileriyle ilgili araştırma yapınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yeme, içme, giyinme ve barınma gibi ailesinin maddi ihtiyaçlarını karşılayanın yanı sıra onların eğitimi, duygusal ve manevi gelişimleri ile de yakından ilgilenmiştir. Peygamberlik görevini aldığı ilk davetini ailesine, en yakınlarına yapmış ve davetinin sonraki aşamalarında da onlara yol göstermeye devam etmiştir.

Sevgili Peygamberimiz, ailesinin dünya ve ahiret hayatlarını dengeleyerek onlara hayırdan bulunmuş böylece Müslümanlara örnek ol-

muştur. Resul-i Ekrem, ümmetine de İslam toplumunun temeli olacak ailelerine karşı maddi ve manevi her türlü özeni göstermelerini öğütlemiştir.

74 Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.

Peygamberimiz (sav) zamanında aile eğitiminde aile yuvasının yanı sıra Allah (cc) ve Resulü'nün hükümlerinin hayata aktarıldığı Mescid-i Nebi de ön plana çıkmaktaydı. Bu sebeple Sevgili Peygamberimiz, aileyi şekillendirecek olan kadınların ve yarınların umudu olan çocukların, mescidinin ayrılmaz bir parçası olmaları için gereken şartları oluşturmuştu.⁷⁵

Hz. Peygamber, “Allah’ın kadın kullarının Allah’ın mescitlerine gelmelerine engel olmanın...”⁷⁶ diyerek cami ortamından kadınların da yararlanmasını sağlamıştı. Kadınlar çocuklarıyla mescide gelerek cemaatle namaz kılıp Rahmet Elçisi’nin sohbetlerine katılabilmişlerdi.⁷⁷ Resulullah (sav) tüm kız çocuklarının ve kadınların bayram namazlarına katılmalarını da teşvik etmişti.⁷⁸ Böylece kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı, zengin, fakir, hür ve köle olmak üzere tüm Müslümanlar aynı mekânda Allah’ın (cc) huzurunda toplanmışlardır. Resul-i Ekrem, gönülleri mescide bağlı ve birbirleri için hayrı dileyen geniş bir İslam ailesi oluşturmuştur.

Paylaşım Kuşağı

Peygamberimizin (sav) aile bireylerine karşı davranışları ile sizin ailenizdeki ilişkiler arasında benzerlikler var mı? Varsa bu davranışları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.10: Duygu dili, paylaştıkça gelişir.

75 Buhârî, Mevâkîtü's-Salât, 27.

76 Ebu Dâvûd, Salât, 52.

77 Buhârî, İlim, 32.

78 bk. Müslim, İdeyn, 12.

3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

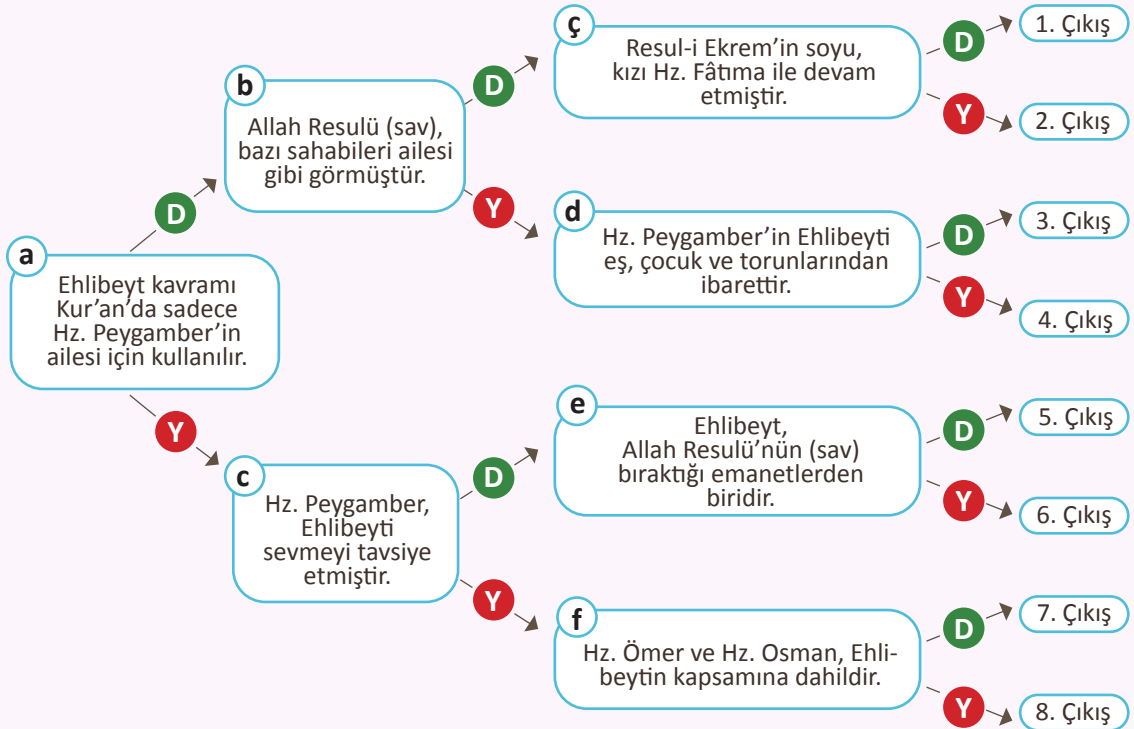
Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri yay ayraç içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanı ile tamamlayınız.

(Ehlibeyt, Fâtıma bnt. Esed, Halime, Sallı ve Bârik, Rabbena, seyyid, sılayırahim, şerif)

1. Hz. Peygamber'in ev halkı ve yakın akrabalarına denir.
2. Hz. Hüseyin'in soyundan gelenler ismi ile anılmaktadırlar.
3. Resulullah (sav), kendisine nasıl salat getirmeleri gerektiğini bilmediğini söyleyen bir sahabe dualarını öğretmiştir.
4. Hz. Peygamber, yapan kimsenin, akrabası kendisine iyiliği kestiğinde bile onlara iyilik yapmaya devam eden olduğunu söylemiştir.
5. Sevgili Peygamberimiz, sütannesi için "Anneciğim!" demeyi tercih ederdi.

Aşağıda verilen tanılayıcı dallanmış ağaçtaki bilgilerden bazıları doğru, bazıları yanlıştır. İlk ifadeden başlayıp, cevap oklarını takip ederek doğru çıkışa ulaşınız.

6.

Aşağıdaki soruların cevabını altlarındaki boşluklara yazınız.

7. Peygamberimiz (sav) bir eş olarak hangi özelliklere sahipti?

8. Hz. Peygamber, çocuklarına karşı davranışlarında nelere dikkat etmiştir?

9. Akrabalarımızla iyi ilişkiler kurabilmek için Allah Resulü'nün (sav) hangi davranışlarını örnek almalıyız?

10. Hz. Peygamber'in komşuluk ilişkilerinde gösterdiği özeni açıklayınız.

11. "Hiçbir baba, çocuğuna, güzel terbiyeden daha üstün bir hediye veremez."

(Tirmizî, Birr, 33.)

Bu hadisi bir çocuğun hayatında ailenin önemi bağlamında yorumlayınız.

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

12. Aşağıdakilerden hangisi Ehlibeyt kapsamında değildir?

- A) Hz. Peygamber'in eş, çocuk ve torunları
- B) Hz. Peygamber'in amcası Abbas (ra) ve ailesi
- C) Amcası Ebu Talib'in oğulları Hz. Ali, Hz. Cafer ve Hz. Âkil
- D) Amcası Ebu Leheb ve karısı Ümmü Cemil

3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

13. Aşağıdakilerden hangisi, Hz. Peygamber'in eşlerine karşı gösterdiği örnek tutumlardan biri değildir?

- A) Eşlerine karşı son derece zarif bir dil kullanırdı.
- B) Ev işlerinin tamamının ailesi tarafından yapılmasını isterdi.
- C) Sabah ve ikindi namazından sonra eşlerini ziyaret ederdi.
- D) Ailesine karşı yüzünden tebessüm eksik olmazdı.

14. Hz. Peygamber'in evinde, eşlerinin kendisinden önceki evliliklerinden doğan çocukları da bulunmaktaydı. Hz. Hatice'nin oğlu Hind, Ümmü Seleme'nin çocukları Ömer ve Zeyneb bu çocuklardandı. Hz. Peygamber onların sorumluluklarını üstlenir, eğitimleriyle ilgilenir, onlara şakalar yapar ve onları öz çocuklarından ayırmazdı. Resulullah (sav); torunları Hasan, Hüseyin, Zeyneb ve Ümame'ye de ayrı bir önem gösterirdi. Onları bineğine bindirerek gezdirir, namazdayken omzuna alır ve onlarla oyun oynardı.

Bu parçada Hz. Peygamber'in aile ile ilgili örnekliği konusunda aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Adalet
- B) İlgi
- C) Saygı
- D) Sevgi

- 15.**
- I. Fatma'nın, süt kardeşinin yeni bir iş yeri açabilmesi için onu desteklemesi
 - II. Ali'nin, işten eve gelen babasını kapıda karşılaması
 - III. Ahmet'in, annesine ve babasına yaşlılıklarında sabırla ve şefkatle bakması
 - IV. Betül'ün, mirasta kendi hakkını yediğini düşündüğü abisi ile görüşmeyi kesmesi

Verilenlerden hangileri Peygamberimizin (sav), aile ve akrabaları ile ilgili olan tutumunun günümüze yansımış örneklerini içermektedir?

- A) Yalnız II
- B) I ve III
- C) I, II ve III
- D) II, III ve IV

16. Yeni doğan çocuklarla ilgili

- I. Akika kurbanı kesmek
- II. Kız çocuk için bir gün, erkek çocuğu için iki gün yemek vermek
- III. İlk kesilen saçları ağırlığınca sadaka vermek
- IV. Kulaklarına ezan ve kamet okuyarak isim vermek

uygulamalarından hangileri Peygamberimizin (sav) sünnetlerindendir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, III ve IV

17 ve 18. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Komşunun komşu üzerindeki hakkının sorulması üzerine Resulullah (sav) şöyle buyurdu: “Senden borç isterse ona borç verirsın. Senden yardım isterse ona yardımda bulunursun. Muhtaç duruma düşerse ona verirsın. Hastalanırsa onu ziyaret edersin. Ölürse cenazesini uğurlarsın. Ona bir hayır isabet ederse buna sevinir ve onu tebrik edersin. Eğer ona bir musibet isabet ederse buna üzülür ve ona taziyetlerini bildirirsın. Tencerenin kokusu ile onu rahatsız etmezsin. Komşunun evini gözetlemezsin ve ona gelecek rüzgârı kapatmak maksadıyla ondan izin almaksızın binanı ondan daha yükseğe yapmazsın. Yine bir meyve satın alırsın ona hediye gönderirsın. Eğer bunu yapamazsın onu komşuna göstermeden gizlice kendi evine sokarsın. Çocuklarını, satın aldığın eşyalardan bir parçayla dışarı çıkararak komşunun çocuklarını kızdırmazsın. Siz komşu hakkının ne olduğunu biliyor musunuz? Nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki Allah’ın rahmeti ile esirgediği az kimseler hariç komşunun hakkı ödenemez.”

(Beyhakî, Şuabü’l-Îmân, C 12, s. 104-105.)

17. Buna göre

- I. Emre’nin, çok sevdiği komşusu Fatma teyzeyi, hastalandığında çorba götürerek ziyaret etmesi
- II. Nedim Bey’in oturduğu sitede yer kalmayınca aracını engelli park yerine bırakması
- III. Polis olan alt komşusu Ercan amcasının gece nöbetinden geldiği günlerde, Beyza’nın sessiz olmaya daha fazla özen göstermesi

ifadelerinden hangileri komşunun komşu üzerindeki hakları ile ilgili doğru davranışlardır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III

18. Komşu hakları ile ilgili hadiste geçen “... Ona bir hayır isabet ederse buna sevinir... Eğer ona bir musibet isabet ederse buna üzülürsün...” ifadesinde vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Samimiyetle, komşularımızın keder ve sevincine ortak olmalıyız.
- B) Yalnızca mutlu olduklarında komşularımızın sevincine ortak olmalıyız.
- C) Komşularımızın başarısına sevinmesek bile onları tebrik etmeliyiz.
- D) Komşumuz zor durumdayken ona yardım etmeliyiz.

E-İçerik 1:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

E-İçerik 2:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

4. ÜNİTE

Bu karekodla
ünitenin PDF'sine
ulaşabilirsiniz.

EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ

KAVRAMLAR

- İtidal
- Sabır
- Şükür
- Nezaket
- Hilim
- Tesettür
- Savm
- İtikâf

Bu karekodla
nitenin zet
sunusuna
ulaşabilirsiniz.

Neler ğreneceksiniz?

Peygamberimizin

1. Kulluk hayatındaki lleri
2. Hayatında Ramazan ayının ve orucun yeri
3. Hayatındaki giyim kuşam ilkeleri
4. Hilm ve nezaketi
5. Ramazan ayı ve oruçla ilgili bir hadisi

Hazırlık alışmaları

1. İbadetlerin yapılışını doğru öğrenmek için neler yapılabilir?
2. Oruç ibadeti birey ve topluma neler kazandırır?
3. Peygamberimize (sav) ait elbiseleri görme fırsatınız oldu mu? Onun giyim kuşamı hakkında neler söyleyebilirsiniz?
4. İnsanların bir arada mutlu ve huzurlu yaşayabilmeleri için sahip olmaları gereken özellikler nelerdir?
5. Ramazan ayı veya oruçla ilgili bildiğiniz mahya yazıları nelerdir?

PEYGAMBERİMİZİN İBADET HAYATI

Allah’a (cc) karşı duyulan sevgi ve saygının bir gereği olan ibadet, O’nun rızasına uygun olan tutum ve davranışları ifade eder. Sadece dinî yükümlülükler değil Allah’ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak için yapılan her şey ibadet olarak nitelendirilir.¹

Kur’an-ı Kerim’de “Ey inananlar! Ant olsun ki sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çok anan kimseler için Resulullah en güzel örnektir.”² diye anlatılan Sevgili Peygamberimiz, her hususta olduğu gibi ibadet hususunda da inananlar için en güzel örnektir.

Görsel 4.1: “Ve sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.” anlamındaki Kalem Suresi, 4. ayetin hattı
Hat: Gürkan Pehlivan

İslam bilginleri ibadetlerin Allah (cc) ve Resulü’nün bildirdiği şekilde yapılması gerektiği konusunda görüş birliği içindedir. Bu sebeple ibadetlerin yalnızca Allah’ın (cc) emrettiği ve Resul-i Ekrem’in açıklayıp gösterdiği gibi yapılması esastır. Kur’an’da Yüce Allah tarafından emredilen ibadetler Hz. Peygamber tarafından açıklanmış ve onun öğrettiği gibi yerine getirilmeye başlanmıştır.³

Kur’an’da namaz, zekât, hac ve oruç gibi temel ibadetler emredilmektedir. Ancak ibadetlerin nasıl yapılacağından, şekil ve ayrıntılarından bahsedilmemektedir. Kurban, cenaze namazı ve fitır sadakası gibi bazı ibadetlere Kur’an’da işaret edilirken bazı ibadetler de Hz. Peygamber’in sünnetiyle ortaya konmuştur.

Ayet Kuşağı

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا...

“Ailene namaz kılmasını emret, kendin de onda devamlı ol...”

(Tâhâ suresi, 132. ayet.)

Hız. Muhammed (sav) ibadetlerin yapılış biçimlerini insanlara ayrıntılarıyla göstermiştir. Bu şekilde uygulamaya dayalı dinî hayat sonraki nesillere aktarılmıştır. İbadetin nasıl yapıldığı konusunda her Müslüman’ın Resulullah’ı (sav) örnek alması gerekmektedir.⁴

1 bk. Mustafa Sinanoğlu, “İbadet”, DİA, C 19, s. 234.

2 Ahzâb suresi, 21. ayet.

3 Ferhat Koca, “İbadet”, DİA, C 19, s. 240-241.

4 bk. İbrahim Kâfi Dönmez, “Muhammed”, DİA, C 30, s. 442.

Hız. Peygamber ilk vahiyden sonra Cebra-il'in (as) tarifiyle abdest alıp namaz kılmış daha sonra da Müslümanlarla birlikte namaza devam etmiştir. Peygamberliğin ilk döneminde müşriklerin baskı ve şiddetinden dolayı cemaatle namaz kılınamamıştır. Açıkdan davet başladıktan sonra Kâbe ve civarında namaz kılınmaya başlanmış ancak müşrikler, namaz kılarken gördükleri bazı Müslümanlara eziyet etmişlerdir. Peygamberliğin altıncı yılında Hız. Hamza ve Hız. Ömer'in İslam'ı kabul etmeleriyle Müslümanlar cesaretlenmiş ve ilk defa Kâbe'de toplu bir şekilde namaz kılmışlardır.⁵

"Ey örtünüp bürünen (Resul'üm)! Birazı hariç geceleri kalk namaz kıl..."⁶ ayetleri ile gece namazı Hız. Peygamber'e farz kılınmış, müminlere de bir nafil ibadet olarak yapılması tavsiye edilmiştir. Yine aynı yıl Miraç Gecesi'nde beş vakit namaz farz kılınmıştır.⁷

Hız. Peygamber namaza çok düşkündü. Onu dinin direği olarak görüyor ve gözünün nuru kabul ediyordu. Peygamberimiz (sav), geceleri de ibadetle geçirmeye çok önem veriyordu. Çünkü o, Cenâb-ı Allah'ın **"Şüphesiz gece ibadeti-nin etkisi daha fazla, sözler (Kur'an ve dua okuyuşlar) ise daha düzgün ve açıktır. Zira gündüz vakti, sana uzun bir meşguliyet var. Rabb'inin adını an ve bütün benliğine O'na yönel."**⁸ buyruğuna uymuştur. Hız. Peygamber gecenin bir bölümünde uyanır, teheccüd namazını ve ardından vitir namazını kılar. Gece namazında ayakta uzun sureler okuyup ayetlerin anlamları üzerinde düşünürdü. Namazların peşinden sık sık Allah Teâlâ'yı zikreder, bol bol tövbe ve istiğfar ederdi.⁹

Hız. Peygamber değişik vesilelerle çeşitli nafil namazlar kılmıştır. Örneğin oğlu İbrahim'in toprağa verildiği gün Güneş tutulması yaşanmıştı. Bunun İbrahim'in ölümüyle bir ilgisi olmadığını, Allah'ın (cc) kanunu olarak cereyan ettiğini belirtmiş daha sonra da mescitte cemaatle birlikte kûsuf (Güneş tutulmasında kılınan) namazı kılmıştır.

Görsel 4.2: Namaz, müminin miracıdır.

Şiir Kuşağı

NAMAZ

(...)

Rabb'in rızasını kazanmak için
O'nu bütününle tam anmak için
Kır, pas ve günahattan paklanmak için
Rasûlün sunduğu dermandır namaz

(...)

Allahu ekber ve kalkıyor eller
Hakla söyleşiyor okuyan diller
Secdede Allah'a varan gönüller
Rûha gıda akla irfandır namaz

(Hayreddin Karaman, Dert Söyletir, s. 52.)

* Metin, yazıldığı dönemin yazım, noktalama kurallarına sadık kalınarak ve kısaltılarak alınmıştır.

5 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 366-371.

6 Müzzemmil suresi, 1-2. ayetler.

7 bk. İsrâ suresi, 78. ayet; Rûm suresi, 17-18. ayetler.

8 Müzzemmil suresi, 6-8. ayetler.

9 Buhârî, Menâkıb, 24.

Hz. Peygamber'in ibadet hayatının temelindeki değerlerden biri de şükürdür. Yapılan iyiliğin kıymetini bilme anlamına gelen **şükür**, Yüce Allah'a itaat edip günah işlemekten uzaklaşarak nimetin gereğini yapmaktır.¹⁰ Bir şükür vesilesi olarak her zaman Yüce Allah'ı anan Peygamberimiz (sav), sevindirici bir haber aldığında da şükür secdesine kapanmıştır. O, Yüce Allah'ın namaz kılınan eve hayır, rahmet ve bereket ihsan edeceğini müjdelemiş; nafil namazları evlerde kılmayı tavsiye etmiştir.¹¹

Hz. Peygamber üstün bir kulluk şuuruyla namazlarını kılmış ve bu konuda etrafındaki Müslümanlara örnek olmuştur. Sahabenin Hz. Peygamber'den öğrendiği şekliyle kuşaktan kuşağa aktarılan namaz, değişmeden günümüze kadar gelmiştir. Müslümanların da aynı kulluk şuuruyla namazları eda etmeleri gerekir.

Paylaşım Kuşağı

"Kitaptan sana vahyedilenleri oku, namazı özenle kıl. Kuşkusuz namaz hayâsızlıktan ve kötülükten meneder. Allah'ı anmak her şeyden önemlidir. Allah yaptıklarınızı bilir."

(Ankebût suresi, 45. ayet.)

Hayatın her alanında Allah'ın (cc) rızasını gözeterek hareket etmede namaz ibadeti nasıl bir öneme sahiptir? Bu ayetten yararlanarak düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.3: İbadetler, kulun Allah'a (cc) yakınlığını artırır.

kurbandır. Hz. Peygamber "... babanız İbrahim'in sünneti..."¹⁵ dediği kurban ibadetini hem kendisi yerine getirmiş hem de bu ibadetin Müslümanlar kanalıyla günümüze kadar yaşatılmasına vesile olmuştur. **"Âdemoğlu kurban günü Allah katında kurban kesmekten daha güzel bir amel işlemez."**¹⁶

H. Muhammed (sav) kötülöklere karşı bir kalkan olan oruç ibadetine ayrı bir önem vermiştir. O, ramazan orucu farz kılınmadan önce muharrem ayında oruç tutmuş ve Müslümanlara da bu orucu tavsiye etmiştir.¹²

Ramazan ayının ibadet, tövbe ve istiğfar için önemli bir fırsat olduğunu belirten Sevgili Peygamberimiz, bu ayın gecelerini verimli geçirme konusunda Müslümanları teşvik etmiştir.

H. Peygamber, ramazanın özellikle son on gününde ibadetini artırmış,¹³ ramazandaki farz orucun dışında diğer ayların belirli günlerinde de nafil oruç tutmuştur.¹⁴

İbadetler kişinin Allah'a (cc) yaklaşması için bir vesiledir. Yapıldığı zaman Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazandıracak ibadetlerden biri de

10 bk. Mustafa Sinanoğlu, "İbadet", DİA, C 19, s. 234.

11 bk. Müslim, Müsâfirîn, 210.

12 bk. Müslim, Sıyâm, 202.

13 bk. Müslim, İtikâf, 7.

14 bk. Tirmizî, Şemâil, 50-51; Müslim, Sıyâm, 204-206.

15 İbn Mâce, Edâhî, 3.

16 bk. Tirmizî, Edâhî, 1.

diyen Sevgili Peygamberimiz kesilen kurbanın etinin az bir kısmını evine ayırmış, diğer kısımlarını ise en yakınındaki ihtiyaç sahiplerinden başlayarak dağıtmıştır. Kurban etinden yenilenin değil, başkalarına ikram edilenin daha kalıcı olduğunu hatırlatan Peygamber Efendimiz ümmetine cömert olmalarını tavsiye etmiştir.¹⁷

Allah (cc), verdiği nimet ve imkânların muhtaçlarla paylaşılmasını ister. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın rızası gözetilerek muhtaçlarla paylaşılan malın aynı zamanda O'na verilmiş bir borç sayıldığı, karşılığının ise kat kat fazlasıyla ödeneceği bildirilmektedir.¹⁸ Peygamberimiz de (sav) insanları zekâtlarını vermeye ve sahip oldukları malları paylaşmaya davet etmiştir. O, hiçbir malın ihtiyaç fazlası kısmını elinde tutmamış, komşularına ve muhtaçlara göndermiştir. Sevgili Peygamberimiz zaman zaman fakirlik yaşamasına rağmen daima muhtaçları gözetmiş ve sahip olduğu şeyleri onlarla paylaşmıştır.

Görsel 4.4: Paylaşmak en büyük zenginliktir.

Zekâtın, malı temizleyen bir ibadet olduğunu vurgulayan Hz. Peygamber “**Mallarınızı zekât vererek korumaya alınız!**”¹⁹ buyurarak bu ibadetin manevi bir zırh olduğunu hatırlatmıştır. O, zekâtı verilmediği için temizlenmeyen, içerisinde fakirin hakkı olan bir malın akıbetinin hayırlı olmayacağını bildirmiştir.²⁰

Allah'ın (cc) evi olarak nitelendirilen Kâbe, tarihin her döneminde çokça ziyaret edilen bir mekân olmuştur. Allah Resulü (sav) hac ibadetinin farz kılınmasından sonra ilk ve son haccını hicretin onuncu yılında gerçekleştirmiştir. Onun bu haccına, sahabilerle vedalaştığı ve bir daha Kâbe'yi görmediği için “Veda Haccı” ismi verilmiştir.

“Umre”, hac mevsimi dışında Kâbe'yi ve Mekke'nin diğer kutsal mekânlarını ziyaret etmektir. Hz. Peygamber'in çeşitli sefer dönüşlerinde ve Veda Haccı sırasında dört umre yaptığı bilinmektedir.²¹

Allah Teâlâ kendisinin çokça anılmasını ister. Kur'an-ı Kerim'i okumak, O'nu anmanın yollarından biridir. Tatlı ve yumuşak bir sese sahip olan Peygamberimiz (sav) etkileyici bir okuyuşa sahipti. O, Kur'an okurken dinleyenlerin içini bir huzur kaplar ve dinleyenler kendilerini sanki başka bir âlemde hissederlerdi.²² Ayetlerin üzerinde düşünmenin gerekliliğini vurgulayan Hz. Peygamber “**... O, hak ile batılı ayırt eden tek ölçüdür...**”²³ demiştir. Kur'an'ı anlayarak okumanın önemine dikkat çekmiş ve Müslümanları hayatlarını vahiyle inşa etmeye davet etmiştir.

Görsel 4.5: Müslümanların kiblesi olan Kâbe

17 bk. Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 33.

18 bk. Bakara suresi, 245. ayet.

19 Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, C 3, s. 542.

20 bk. Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, C 4, s. 268.

21 İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 351.

22 bk. Tirmizî, Şemâil, 52.

23 bk. Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'an, 14.

Duygu, düşünce, ahlak ve davranışlardaki dengeyi ifade eden **itidal** kavramı²⁴, Allah Resulü'nün (sav) hayatının her alanında karşılığını bulmuştur. Nitekim o, "... Allah sizin için kolaylık istiyor, zorluk istemiyor..."²⁵ ayeti doğrultusunda kolaylaştırıp zorlaştırmamayı, sevdirep nefret ettirmemeyi temel bir ilke olarak benimsemiştir. O, her konuda olduğu gibi ibadette de itidali esas almış, kulluk niyetiyle ağır yükler altına girilmemesini tavsiye etmiştir.²⁶

Ashabına devamlı yapılan ibadetin en hayırlısı olduğunu öğütleyen Hz. Muhammed (sav), yaşamı boyunca yaptığı ibadetlerin amacının Yüce Allah'a kulluk etmek olduğunu söylemiştir. Onun kulluğunun temelinde hakkı söyleme ve hakkı savunmanın olduğu da unutulmamalıdır.²⁷

PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA RAMAZAN VE ORUÇ

Müslümanların ibadet niyetiyle imsak vaktinden güneşin batışına kadar belirli yasaklara uymalarına **savm** (oruç) denir.²⁸ Hz. Peygamber Mekke'deyken yılın belirli günlerinde oruç tutardı. Medine'ye hicretinden sonra ayda üç gün oruç tuttuğu ve bunu ashabına da tavsiye ettiği rivayet edilir. Bu sünnet, Müslümanları ramazan orucu ibadetine hazırlama süreci olarak görülebilir.²⁹

Görsel 4.6: Kur'an-ı Kerim Ramazan ayında indirilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de orucun geçmişte yaşayanlara farz kılındığı gibi Müslümanlara da farz kılındığı belirtilmektedir.³⁰

Kur'an-ı Kerim'de adı geçen ve değerine vurgu yapılan tek ay, Ramazan ayıdır. Orucun farz kılındığını bildiren ayetlerin hemen ardından Ramazan ayının insanlara doğru yolu gösteren Kur'an'ın indirildiği bir ay olduğu belirtilir.³¹

Rahmet Peygamberi, orucun insanın hem dünyasını hem de ahiretini kurtaracağını müjdelemiştir. Resul-i Ekrem, mübarek bir ay olarak nitelendirdiği Ramazan ayı girdiğinde cennet kapılarının açılıp cehennem kapılarının kapandığını haber vermektedir.³² Sevgili Peygamberimiz orucun sadece aç kalmaktan ibaret olmadığını şu şekilde ifade etmiştir: "**Kötü söz ve davranışları terk etmeyen kişinin yemeyi ve içmeyi terk etmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur.**"³³

Hadis Kuşağı

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

"Kim, faziletine inanarak ve karşılığını yalnızca Allah'tan bekleyerek ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır."

(Buhârî, Savm, 6; Müslim, Sıyâm, 203.)

24 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 185.

25 Bakara suresi, 185. ayet.

26 bk. Buhârî, Rikâk, 18; Müslim, İlim, 4.

27 bk. Buhârî, Savm, 52; İman, 32.

28 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 290.

29 bk. www.sonpeygamber.info/hz-peygamber-in-orucu, (E.T.: 14.01.2022 E.S.: 13.30)

30 bk. Bakara suresi, 183-185. ayetler.

31 bk. Bakara suresi, 185. ayet.

32 bk. Buhârî, Savm, 5; Müslim, Sıyâm, 1, 2.

33 Buhârî, Savm, 8.

Sabır, başa gelen sıkıntılar karşısında direnç gösterme ve olumsuzlukları olumlu kılmak için gösterilen metanettir.³⁴ Oruç ibadetiyle nefsinin isteklerine karşı durabilmeyi başaran insan, hayatın sıkıntılı durumları karşısında da sabırlı olmayı öğrenmektedir. Nitekim Allah Resulü (sav) “Oruç sabrın yarısıdır.”³⁵ buyurmuştur.

Orucun sahur ve iftar olmak üzere iki önemli vakti vardır. Peygamberimiz (sav) “Sahur yemeği yiyiniz. Çünkü onda bereket vardır.”³⁶ buyurmuştur. İftar etmede acele edilmesi gerektiğini söyleyen Hz. Peygamber “Allah’ım, senin rızan için oruç tuttum ve senin rızkınla orucumu açtım.”³⁷ şeklinde dua ederek varsa taze yoksa kuru hurma ile iftar etmiştir. Resulullah (sav) “Her kim bir oruçluya iftar verirse kendisine onun sevabı kadar sevap verilir...”³⁸ buyurarak ramazanın aynı zamanda paylaşma ve yardımlaşma ayı olduğunu bildirmiştir.

Paylaşım Kuşağı

Ramazan ayında Allah Resulü (sav), oruçlu olduğu hâlde günlük hayatını aksatmaya özen gösterirdi. Ayrıca Sevgili Peygamberimiz Ramazan ayında başta Bedir Savaşı olmak üzere pek çok sefere de çıkmaktan kaçınmamıştır.

Oruçluyken günlük hayatta yapmanız gereken işleri yapabiliyor musunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimiz ile Cebrail (as) her Ramazan ayında o zamana kadar indirilen ayet ve sureleri karşılıklı okurlardı. “Mukabele” denilen bu okuma, Rahmet Elçisi’nin vefat ettiği yıl iki defa gerçekleşmiştir.³⁹

Ramazan gecelerini Yüce Allah’a yakınlaşmak için bir fırsat olarak gören Allah Resulü (sav), inanarak ve sevabını Allah’tan (cc) bekleyerek teravih namazını kılan kişinin geçmiş günahlarının bağışlanacağını bildirmiştir.⁴⁰ Yüce Allah “Muhakkak ki Biz onu (Kur’an’ı) Kadir Gecesi’nde indirdik. Bilir misin nedir Kadir Gecesi? Kadir Gecesi bin aydan hayırlıdır. O gece melekler ve Ruh, Rablerinin izniyle her bir iş için iner dururlar. O gece tan yeri ağarıncaya kadar esenlik doludur.”⁴¹ buyurarak Ramazan ayı içerisindeki Kadir Gecesi’ni övmüştür. Hz. Peygamber de Kadir Gecesi’nde Müslümanların ibadete ve duaya önem vermelerini tavsiye etmiştir.

İtikâf, bir Müslüman’ın beş vakit namaz kılan bir camide ibadet amacıyla bir süre bulunmasıdır. Rahmet Elçisi de ramazanın son on günü itikâfa girerek ibadetle meşgul olmuş, manevi açıdan arınmaya örneklik teşkil etmiştir.⁴²

Görsel 4.7: Müslümanlar, ramazan gecelerinde teravihte buluşur.

34 Mustafa Çağrı, “Sabır”, DİA, C 35, s. 337.

35 İbn Mâce, Sıyâm, 44.

36 Buhârî, Savm, 20.

37 Ebu Dâvûd, Sıyâm, 23.

38 Tirmizî, Savm, 72.

39 Nebi Bozkurt, “Mukabele”, DİA, C 31, s. 100.

40 bk. Buhârî, Salâtü’t-Terâvih, 1, 2.

41 Kadir suresi, 1-5. ayetler.

42 bk. Mehmet Şener, “İtikâf”, DİA, C 23, s. 459.

Hz. Peygamber, ramazan orucu dışında da oruç tutmuştur. Şevval ayında tutulan altı günlük oruç, muharrem orucu, pazartesi ve perşembe günleri tutulan nafile oruçlar bunlardan birkaçıdır. O, “Her kim ramazan orucunu tutar sonra buna şevval ayında altı gün daha eklerse bütün yıl oruç tutmuş gibi olur.”⁴³ buyurarak Müslümanları nafile oruç tutmaya teşvik etmiştir. Ancak Müslümanların birkaç gün devam eden aralıksız oruç (visal orucu) tutmalarına izin vermemiştir.⁴⁴

Nefsi ve ruhu terbiye etmede orucun büyük bir rolü vardır. Sevgili Peygamberimiz, Yüce Allah’ın emrettiği diğer ibadetleri yerine getirmede azami gayret gösterdiği gibi oruç ibadetinde de hassas davranmıştır. Böylece Müslümanların nefislerini nasıl terbiye edeceklerini kendi hayatında göstermiştir.⁴⁵

Araştırma Kuşağı

Peygamberimizin (sav)muharrem ayında oruç tutmasının sebeplerini araştırarak bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Dinî ve sosyal yönü bulunan Ramazan Bayramı, Peygamberimiz (sav) döneminde coşkulu bir şekilde kutlanmıştır. Hz. Peygamber bayramların kalabalık içinde büyük bir coşkuyla kutlanmasını arzu etmiştir.⁴⁶

PEYGAMBERİMİZİN GİYİM KUŞAM ADABI

İnsanın söz ve davranışlarında başkaları tarafından takdir edilmesini, her türlü hata ve kusurdan korunmasını sağlayan ahlaki davranışlara “adap” denir.⁴⁷ Her konuda olduğu gibi Hz. Peygamber’in giyim kuşam adabında da bizler için güzel örnekler vardır. Onun bu konudaki tercihleri ve tavsiyeleri huzurlu bir topluma giden yolda Müslümanlar için büyük önem arz etmektedir.

Allah Resulü (sav); içinde yaşadığı coğrafyanın iklim şartlarına, örf ve âdetlerine uygun, doğal, temiz ve sade elbiseler giymiş ve ashabına da böyle giyinmelerini tavsiye etmiştir. Hadis kaynaklarına göre o, başına “başlık” takıp üzerine “sarık” sarardı. Üstüne giydiği elbise, genel olarak “ridâ” denilen üst parça ve “izâr” denilen alt parçadan oluşurdu. En çok giymeyi tercih ettiği giysi gömlekti. Hz. Peygamber’in giydiği gömlekler yakasız, önü kapalı ve diz kapaklarına kadar uzanan pamuktan dokunmuş beyaz bir erkek entarisiydi.⁴⁸ Peygamberimiz (sav) daha derli toplu görüldüğü için bu giysi türünü çok seviyordu. Ayrıca iklim şartlarına ve sağlığa uygun olduğu için bu elbiseyi tercih ediyordu.

Peygamber Efendimiz; bazı zamanlarda gömleğinin üzerine cübbe, aba, hırka gibi kıyafetler de giymiştir. Ayrıca kaftan ve siyah kıl dokumadan yapılmış kıyafetler de kullanırdı.⁴⁹ Bu durum İslam’ın giyim kuşamda bütün toplumlar için tek tip bir elbiseyi değil; iklim, âdet, gelenek ve görenekler doğrultusunda adaba uygun farklı giyim tarzlarını onayladığını gösterir.

Görsel 4.8: Hırka-i Şerif Camisi’nde bulunan Sevgili Peygamberimizin Hırka-i Şerifi

43 Müslim, Sıyâm, 202-204.

44 bk. Buhârî, Savm, 48.

45 bk. Buhârî, Savm, 2; Müslim, Sıyâm, 128, 202, 204; Tahâret, 16; İbn Mâce, Sıyâm, 43-48; Tirmizî Savm, 44.

46 bk. Müslim, Salâtü’l-İdeyn, 11, 12, 22.

47 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 4-5.

48 bk. Ebu Dâvûd, Libâs, 21; Müslim, Zekât, 128.

49 bk. Buhârî, Libâs, 18.

Hadis Kuşağı

“Peygamber Efendimiz yeni bir elbise giydiğinde şu şekilde dua ederdi: “Rabb’im, hamd sanadır, onu bana sen giydirdin. Senden onun hayırlı olmasını ve güzel işlerde kullanılmasını istiyorum. Onun şerrinden ve kötü işlerde kullanılmasından da sana sığınıyorum.”

(Ebu Dâvûd, Libâs, 1.)

Allah Resulü (sav) farklı renklerde elbiseler giymişti. Fakat o, göze çok batan renkli kıyafetlerden hoşlanmaz, tercihini sadelikten yana kullanırdı. Ayrıca o, coğrafi koşullara uygun olarak “nalın” denilen açık ayakkabılar giymiştir.⁵⁰

“Ey Âdemoğulları! Mescide her gittiğinizde güzel ve temiz giyinin...”⁵¹ ayetini kendine düstur edinen Hz. Peygamber toplumun huzuruna çıkmadan önce elbisesine dikkat eder, kılık kıyafetini düzeltirdi. Her zaman güzel koku sürünür ve misvak kullanmayı ihmal etmezdi. Bu konuda, “Ümmetime sıkıntı verecek olmasaydım onlara her namaz vaktinde misvak kullanmalarını emrederdim.”⁵² buyurarak diş bakımı-na özen gösterilmesini tavsiye ederdi.

Görsel 4.9: Peygamberimiz (sav) diş bakımına özen gösterilmesini öğütlemiştir.

“Allah temizdir, temizliği sever.”⁵³ buyuran Resul-i Ekrem, çalışırken bile temiz olunması gerektiğini söylemiş, kılık kıyafete özen gösterilmesini istemiştir. Nitekim karşısına dağınık bir kıyafetle çıkan sahabe, “Senin malın var mı?” diye sormuş. “Evet.” cevabını alınca, “Madem Allah sana mal ihsan etmiş, o hâlde Allah’ın nimet ve cömertliğinin belirtileri üstünde görün-sün.”⁵⁴ buyurmuştur.

Savaşa giderken bile iyi elbiselerin giyilmesini tavsiye eden Sevgili Peygamberimiz; Müslümanların her şartta onuruna yakışır bir şekilde bakımlı, güzel giyinen, temiz ve nezih insanlar olmalarını arzu etmiştir.⁵⁵

Rahmet Elçisi “Onlar harcadıklarında ne israf ne cimrilik ederler, ikisi arasında orta bir yol tutarlar.”⁵⁶ ayeti doğrultusunda giyim ve kuşamında israf ve gösterişten uzak durmayı ilke edinmiştir. O, “Mütevazı giyinmek müminin özelliklerinden biridir.”⁵⁷ diyerek giyim kuşamda aşırıya kaçmayacak bir tavır içinde olunması gerektiğini belirtmiştir.

Yorum Kuşağı

Hz. Peygamber’in giyim kuşam adabından hareketle kendi yaşamınızda nelere dikkat edersiniz? Yorumlayınız.

50 bk. Tirmizî, Edeb, 45; Buhârî, Libâs, 37.

51 A’raf suresi, 31. ayet.

52 Müslim, Libâs, 16; Tirmizî, Tahâret, 18.

53 Tirmizî, Edeb, 41.

54 Ebu Dâvûd, Libâs, 14.

55 bk. Mâlik b. Enes, Muvatta, Libâs, 1.

56 Furkân suresi, 67. ayet.

57 Buhârî, Libâs, 1.

Giyinme konusunda Hz. Peygamber'i örnek alan sahabilerin yanında, imkânlarına göre farklı kıyafetler tercih edenler de vardı. Bu durum Resulullah'ın (sav) giyinme ile ilgili alışkanlıklarının onun kişisel tercihi olduğunu gösterir.

Tesettür, İslam dininde giyim kuşam adabı denince akla gelen önemli hususlardan biridir. İnsanın fitri, doğal, örfi veya dinî bir gerekçeyle vücudunun belli yerlerini örtmesi anlamında kullanılan tesettür, dinimizde örtünmeyle ilgili hususları ifade etmek için kullanılır.⁵⁸

Ayet Kuşağı

“Mümin erkeklere söyle, bakışlarını yasak olandan çevirsinler ve iffetlerini korusunlar. Tertemiz kalabilmeleri için en uygun davranış şekli budur. Unutmasınlar ki Allah, yaptıkları her şeyden haberdardır. Mümin kadınlara da söyle; bakışlarını yasak olandan çevirsinler, iffetlerini korusunlar, (örfen) görünmesinde sakınca olmayan yerleri dışında cazibe ve güzelliklerini açığa vurmasınlar. Bunun için başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar...”

(Nûr suresi, 30-31. ayetler.)

Dinimizde örtünme emri öncelikle kişinin ruh yapısının ve onurunun korunmasına yönelik olmakla birlikte toplumun genel ahlakını da korumayı hedefler. İlk insanla birlikte başlayan örtünme, Yüce Allah'ın bir emri olarak tüm peygamberler tarafından ümmetlerine hatırlatılmıştır. Son peygamber Hz. Muhammed de (sav) bu konuda birtakım prensipler ortaya koymuştur. Bu prensiplerin başında toplumsal yaşamın gereği olan kadın ile erkek arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi yer alır. Giyinme konusunda Müslümanlar arasında bölgesel farklılıklar bulunmakla beraber örtünmenin ahlaki, insani ve dinî bir vecibe olduğu unutulmamalıdır.

Müslümanlar günlük hayatta tesettürün bir moda aracı olarak kullanılmasına karşı dikkatli olmalıdırlar. Tesettürün özünde Yüce Allah'ın rızasına uygun yaşama ve İslami değerleri muhafaza etme amacı vardır.

PEYGAMBERİMİZİN NEZAKETİ VE HİLMİ

Hz. Peygamber aile reisliğinden devlet başkanlığına kadar her alanda üstün bir ahlak ortaya koymuştur.⁵⁹ O, her insan gibi hayatın bütün zorluklarını yaşamıştır. Onun bu yaşama biçimi, ahlakının her devirde farklı insanlar tarafından örnek alınabilmesini kolaylaştırmıştır.⁶⁰

Görsel 4.10: Nezaket ve hilm insanı yücelten bir erdemdir.

Nezaket, bir insanın başkalarına karşı her zaman saygılı ve anlayışlı davranması, insanlarla güzel geçinmesi anlamına gelir.⁶¹ Hz. Peygamber de her kesimden insanla iyi bir iletişim kurmuş, onlara nezaketi ile örnek olmuştur. Gördüğü insanlara selam vermiş, muhatabı elini çekmedikçe o da bırakmamıştır. Konuşurken kimsenin sözünü kesmemiş, bütün vücuduyla dönerek konuşmuş ve muhatabı yüzünü çevirmedikçe Resul-i Ekrem de çevirmemiştir.⁶²

58 Yunus Apaydın, “Tesettür”, DİA, C 40, s. 538.

59 bk. Kalem suresi, 4. ayet.

60 bk. M. Yaşar Kandemir, “Muhammed”, DİA, C 30, s. 425.

61 bk. Ötüken Türkçe Sözlük, “nezaket”, C 4, s. 3539.

62 bk. Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 46.

Sevgili Peygamberimiz; insanlara güzel söz söyler, güler yüz gösterir ve böyle davranmanın sevap olduğunu belirtirdi. Binek üzerindeyken yanında bir başkasının yürümesinden rahatsızlık duyardı.⁶³ Kendisini evlerine davet edenleri kırmaz ve gönüllerinin hoş olması için orada nafil namaz kılardı. Birinin yanlış bir davranışını gördüğü zaman utandırmamak için ona hatasını doğrudan söylemezdi.⁶⁴ Çirkin sözlerden sakınan Allah Resulü (sav), ahlaki güzel olanın hayırlı insan olduğunu söylerdi.⁶⁵

Hız. Peygamber, hanımlara göstermiş olduğu nezaketiyle tüm insanlığa örnek olmuştur. Resulullah (sav), hanımları kristale benzetmiş; onların narin, hassas ve kırılgan yapılarına işaret ederek kıymet ve değerlerini de ifade etmiştir.⁶⁶

İnsanın nezaket sahibi olabilmesi için hilm sahibi de olması gerekir. **Hilm**, beşerî münasebetlerde bağışlayıcı ve medeni davranışlar sergilemeyi sağlayan ahlaki erdeme denir. Hilm sahibi; haksızlığa uğrayınca sabreden, gücü yetince de intikam alan kimse değil; haksızlığa karşı koyan, gücü yetince de affedebilen kişidir.⁶⁷

İnsanlar sorunlarına, konuşarak ve güzellekle çözüm bulurlar. Öfke, nefret ve şiddeti tercih eden kimse, tehlikeye davetiye çıkarır. İslam'ın tesis etmek istediği kardeşlik bağına da zedeler. Allah Resulü (sav), Müslümanlar arasında nefrete yol açan her şeyi yasaklamıştır. Kendisi de zekâsı, nezaketi ve hilmi ile öncelikle kalpleri fethetmiştir. O, hiçbir zaman şahsına yapılan haksızlıktan dolayı intikam almamıştır.⁶⁸

Şema 4.1: Hilm kavramının ifade ettiği anlamlar

Hız. Aişe, Resul-i Ekrem'in ahlakından söz ederken onun kötülüğe kötülükle karşılık vermediğini, insanları bağışlayıp kusurlarını görmezden geldiğini söylemiştir.⁶⁹ Hız. Peygamber görgüsüz bir bedevinin kaba davranışı karşısında gülümsemekle yetinmiştir.⁷⁰ Ganimet dağıtırken kendisine adil davranılmadığını söyleyen bir kimsenin saygısızlığına üzülmeyle beraber ona tahammül göstermiştir.⁷¹ Kötü isim yapmış biri bile ziyaretine gelse onu huzuruna kabul etmiş, kendisine güler yüz gösterip ikramda bulunmuştur.⁷²

Bir yolculukta mola verildiğinde Resul-i Ekrem'in ağaca asılı kılıcını alarak "Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?" diyen bir müşriğe o, "**Allah kurtaracak.**" diye cevap vermiştir. Müşrik bu cevabın şaşkınlığı içindeyken kılıcını elinden alan Hız. Peygamber "**Ya şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?**" diye sorduktan sonra onu affetmiş ve serbest bırakmıştır.⁷³

63 Buhârî, Sulh, 11; Tirmizî, Birr, 36.

64 Ebu Dâvûd, Tereccül, 8; Edeb, 4.

65 Buhârî, Edeb, 38.

66 bk. Buhârî, Edeb, 111.

67 bk. Mustafa Çağrı, "Hilim", DİA, C 18, s. 34.

68 bk. Müslim, Fedâil, 79.

69 bk. Tirmizî, Birr, 69.

70 bk. Ebu Dâvûd, Edeb, 1.

71 bk. Buhârî, Meğâzî, 56.

72 bk. Buhârî, Edeb, 38, 48.

73 Buhârî, Cihâd, 84; Müslim, Mûsâfirîn, 311.

Paylaşım Kuşağı

“Gerçek babayığit, güreşte rakibini yenen değil, öfkелendiği zaman nefesine hâkim olan kimsedir.”

(Buhârî, Edeb, 102.)

Sinirlendiğinizde ya da öfkелendiğinizde kendinize nasıl hâkim olursunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Peygamber, toplumu ilgilendiren bir konu olduğunda suçlunun kim olduğuna bakmazdı. Suçlu, kendi yakını bile olsa onu cezalandıracağını söylemişti.⁷⁴ İslam’a ve peygamberine karşı işledikleri suçlardan pişman olanlar ise Resulullah’ın (sav) huzuruna çıktıklarında affedilmişlerdir.⁷⁵

Rahmet Elçisi, Bedir zaferinden sonra esirlere nasıl muamele edileceği konusunda ashabıyla istişare etmiş, fidye ücreti getirenlerin serbest bırakılacağını ilan etmiştir. O, esirlere iyi davranmış, maddi imkâna sahip olmayan bir kısmını bedelsiz olarak serbest bırakırken bir kısmına da on kişiye okuma yazma öğretmeleri şartıyla hür kalacaklarını vadetmiştir.⁷⁶ Hz. Peygamber’in esirler konusundaki bu insani tutumu, onun hem hilmini hem de eğitime verdiği değeri göstermektedir.⁷⁷

Büyük âlim ve Allah (cc) dostu Hasan el-Basrî’nin hilmin faziletlerini vurgulayan şu sözleri Kur’an ve Peygamber ahlakının bir özeti olarak görülebilir: “Müslüman; dininde güçlü, kararlı ve yumuşak olan kişidir. İmanı sağlam, bilgili, halim, zeki ve merhametlidir. Hem haklı hem bağışlayıcı hem zengin hem tutumludur. Hasta olduğunda tahammüllü, güçlü ve iyilikseverdir. Arkadaşlığın ve dostluğun sıkıntılarına katlanır, zorluklara sabreder ve öfkesine mağlup olmaz. Gurur ve kibre kapılmaz, ihtiraslarına yenilmez, hırsı yüzünden küçülmez. Basit hedeflerle yetinmez. Mazluma yardım eder, zayıfa acır. Cimrilik yapmaz, israf etmez. Kendisine kötülük edeni bağışlar, cahili hoş görür, nefsi sıkıntıda olsa da herkes kendisinden faydalanır.”⁷⁸

Okuma Kuşağı

Hz. Peygamber, Huneyn Seferi’nden döndüğünde namaz vaktiydi. Müezzin ezan okuyordu. O esnada orada bulunan Ebu Mahzure de arkadaşları ile birlikte yüksek sesle ezan sözlerini taklit ederek müezzinle alay ediyordu. Peygamberimiz (sav) “Onların arasında ezan okuyan güzel bir ses işittim, bu ses kimin?” diyerek onları yanına çağırdı. Allah Resulü (sav) Ebu Mahzure’nin başını okşayarak ona ezanın nasıl okunması gerektiğini güzelce tarif etti. Hatta bu konudaki gayreti sebebiyle ona hediye de verdi. Peygamberimizin (sav) bu güzel davranışı Ebu Mahzure’nin İslam’a ısınmasına ve Müslüman olmasına vesile oldu.

(bk. İbn Mâce, Ezân, 2; İbnü’l-Esir, Üsdü’l-Ğâbe, C 6, s. 273-274.)

74 bk. Buhârî, Fedâilü Ashâbi’n-Nebi, 18.

75 bk. Buhârî, Meğâzî, 23; Müslim, Cihâd, 98.

76 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 314-315; İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 18.

77 bk. Âdem Apak, Ana Hatlarıyla İslam Tarihi, C 1, s. 267-268.

78 İmam Gazali, İhyâü Ulûmi’d-Din, C 3, s. 166.

BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُبَارَكٌ،
فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ، تَفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ،
وَتُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَحِيمِ، وَتُغْلَى فِيهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِينِ

Resulullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Mübarek Ramazan ayı size geldi. Yüce Allah bu ayda size oruç tutmayı farz kıldı. Bu ayda cennet kapıları açılır, cehennem kapıları ise kapanır ve şeytanların azgınları bağlanır.”

(Nesâî, Sıyâm, 5.)

İslam ile yepyeni anlamlara kavuşan Ramazan ayı, bize mübarek bir zaman dilimini ve huzur iklimini çağırıştır. Bu ay boyunca Müslümanlar, hep beraber ibadet yoğunluğu ve heyecanı içinde olurlar. Çünkü ramazan; inancın, ibadetin, ahlak ve kardeşliğin daha da olgunlaşması için Müslümanlara ikram edilmiş bereketli bir aydır.

Allah Resülü (sav) bir hadislerinde şöyle buyurmuştur: “Büyük günahlardan kaçınıldığı takdirde ramazan, diğer ramazana kadar işlenen günahların bağışlanmasına vesiledir.”⁷⁹ Bu hadis sadece geçmişte işlenmiş günahların kefareti olarak değil, aynı zamanda ramazanın verdiği bilinç ile bir sonraki ramazana kadar açılmış olan beyaz sayfayı temiz tutma gayreti olarak anlaşılmalıdır. Ramazan ayı her ne kadar Allah (cc) tarafından mübarek kılınmışsa da onun bereketinden istifade etmek Müslüman’ın iradesine bırakılmıştır. Değerlendirebilen için bulunmaz bir hasat mevsimi, maddi ve manevi bir arınma iklimidir. Ramazana yettiği hâlde onun kadrini ve kıymetini bilmeyen biri için ise bu, kaçırılmış bir fırsattır.⁸⁰

Ramazan orucu iyi bir Müslüman olma bilincine varma ve mümine yakışmayan hâl ve davranışlardan uzaklaşma anlamında vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bu sayede insan, yüksek ahlaki erdemlerle süslenerek ruhen yücelir.

⁷⁹ Müslim, Tahâret, 16.

⁸⁰ bk. Hadislerle İslam, C 2, s. 396.

Araştırma Kuşağı

Kültürümüzde Ramazan ayına renk katan öğelerden biri olan ramazan davulcularının söylediği mânileri araştırınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ramazan ayında Müslümanlar, yıllık bir muhasebeyle kendilerine verilen ömrü nasıl geçirdikleri hakkında dürüst bir değerlendirme yapma fırsatı bulurlar. Sahip oldukları nimetlerin büyüklüğünü bu vesile ile idrak ederler. Aynı zamanda mahrumiyet içinde olanların hâlini daha iyi anlayarak toplumsal görevlerinin farkına varırlar.

Ramazan ayı Müslümanlar arasında bir ay boyunca kutlanan bir bayram esintisidir. Her zaman sevinç ve coşkuyla karşılanan bu ay, bereketli ve coşkulu etkinliklere ev sahipliği yapar. Ülkemizde ve İslam dünyasında ramazana has birçok dinî ve sosyal içerikli gelenek oluşmuştur. Camilerde kandillerin yakılması, minareler arasına mahya kurulması, iftar davetleri, ihtiyaç sahiplerine yardımların arttırılması, sokaklarda davul çalınip mâniler söylenerek sahur vaktinin halka duyurulması, ramazan gecelerinde oyun ve eğlencelerin tertiplenmesi, ramazana has yiyeceklerin hazırlanması gibi uygulamalar farklı şekillerde de olsa varlığını sürdürmektedir.

Yorum Kuşağı

“Nice oruç tutan vardır ki orucundan kendisine kalan sadece açlık ve susuzluktur.”

(İbn Mâce, Sıyâm, 21.)

Bu hadisi ibadet bilinci açısından yorumlayınız.

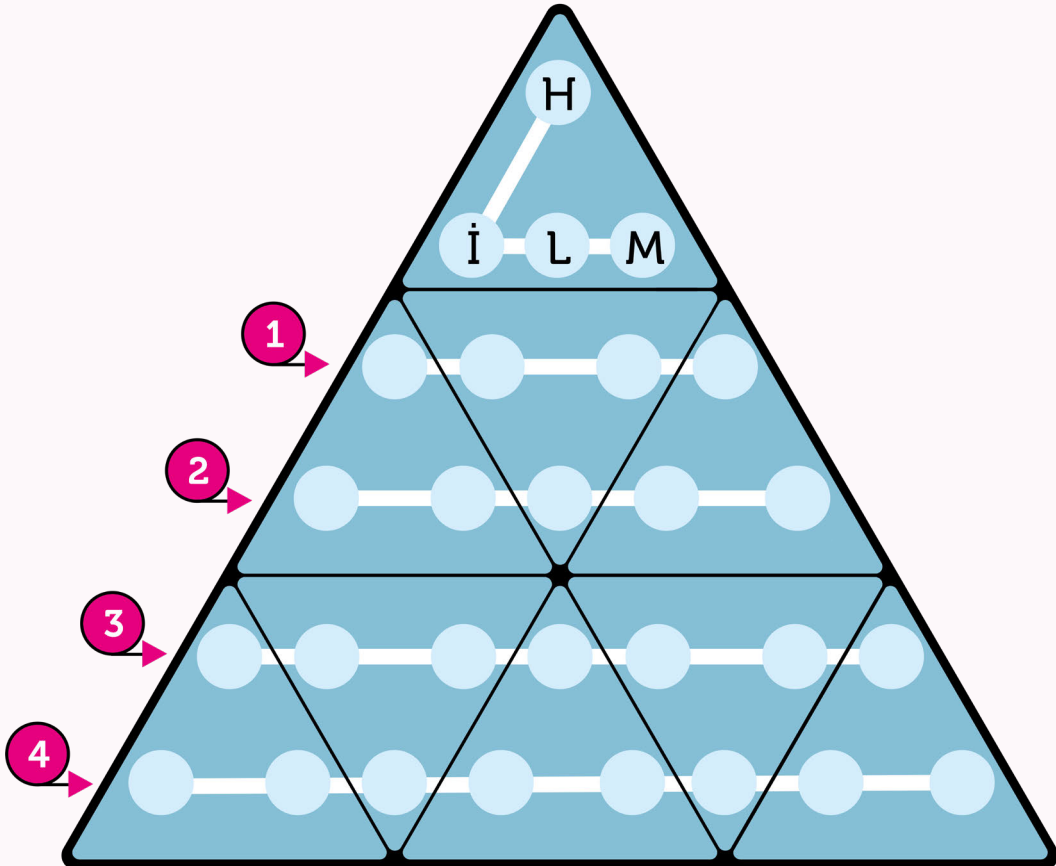
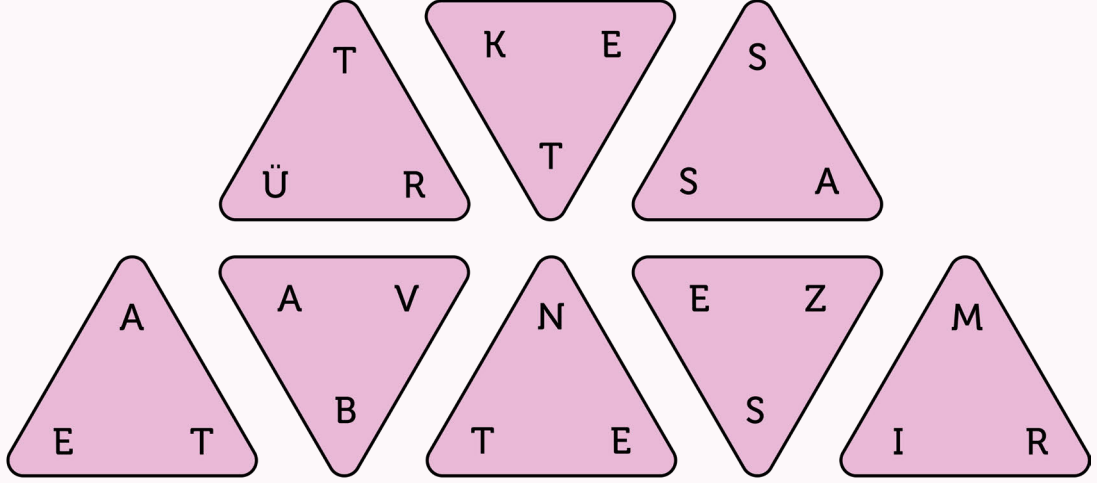

Görsel 4.11: Kültürümüzde Ramazan ayında camilerimiz mahya ile süslenir.

Bulmaca Kuşağı

(HİLM-SABİR-NEZAKET-TESETTÜR-SAVM)

Mavi üçgen blok içindeki ipucuna göre karışık verilen üçgenleri doğru yerlere yerleştirip yukarıdaki kavramları bulunuz.

4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri yay ayraç içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanı ile tamamlayınız.

(hilm, ibadet, itikâf, ramazan, recep, savm, tesettür)

1. Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazanma niyetiyle insanın ortaya koyduğu tutum ve davranışlara denir.
2. İnsanın fitri, doğal, örfi veya dinî bir gerekçeyle vücudunun belli yerlerini örtmesi anlamına gelen İslami değerleri muhafaza etme amacı taşır.
3. Müslümanların imsak vaktinden güneşin batışına kadar belirli yasaklara uydukları, iyi bir Müslüman olma bilincine varma ve mümine yakışmayan hâl ve davranışlardan uzaklaşma açısından vazgeçilmez bir öneme sahiptir.
4. Bir Müslüman'ın, beş vakit namaz kılınan bir camide ibadet amacıyla bir süre bulunması anlamına gelen manevi açıdan arınmaya vesile olur.
5. Müslüman olma bilincine varılan ayı, mümine yakışmayan tüm hâl ve davranışlardan uzaklaşma anlamında vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

Aşağıda verilen ifadeleri ilgili olduğu kavramın harfini yay ayraç içinde bırakılan boşluğa yazarak eşleştiriniz.

İfadeler		Kavramlar
6.	() Bir insanın başkalarına karşı her zaman saygılı ve anlayışlı davranması, insanlarla güzel geçinmesidir.	a. Hilm
7.	() Akıllı ve kültürlü olmakla kazanılan, beşerî münasebetlerde bağışlayıcı ve medeni davranışlar sergilemeyi sağlayan ahlaki erdemdir.	b. İtidal
8.	() Allah'tan (cc) veya insanlardan gelen nimet ve iyilikten dolayı minnettarlığını ifade etme, nimete söz ve fiille karşılık vermeye denir.	c. Nezaket
9.	() Başa gelen sıkıntılar karşısında dirençli olma ve olumsuzlukları olumlu kılmak için gösterilen metanettir.	ç. Sabır
10.	() Duygu, düşünce, ahlak ve davranışlardaki dengeyi ifade eder.	d. Şükür
		e. Tesettür
		f. Vefa

Aşağıdaki boş bırakılan yay ayraçlara, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

11.	()	Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak için yapılan her şey ibadet olarak nitelendirilir.
12.	()	Hz. Peygamber, ramazan orucu farz kılınmadan önce recep ayında oruç tutmuş ve Müslümanlara da bu orucu tavsiye etmiştir.
13.	()	Umre, hac mevsiminde Kâbe'yi ve Mekke'deki diğer kutsal mekânları ziyaret etmektir.

14.	()	Peygamberimiz (sav) ramazanın son on günü itikâfa girerek ibadetle meşgul olmuş, manevi açıdan arınmaya örneklik teşkil etmiştir.
15.	()	Dinimizde örtünme emri öncelikle kişinin ruh yapısının ve onurunun korunmasına yönelik olmakla birlikte toplumun genel ahlakını da korumayı hedefler.

Aşağıdaki soruların cevabını altlarındaki boşluklara yazınız.

16. Hayatının her alanında Allah'ın (cc) rızasını gözeten Hz. Peygamber'in kulluk hayatındaki temel ölçütleri yazınız.

17. Peygamberimiz (sav) ramazan orucunu tutarken nelere dikkat etmiştir?

18. Hz. Peygamber giyim kuşam konusunda Allah'ın (cc) rızasını esas almıştır.

Bu cümleye göre günlük hayatta giyim kuşamla ilgili dikkat edilmesi gereken temel hususlar nelerdir?

19. Hz. Aişe, Resul-i Ekrem'in ahlakından söz ederken onun kötülüğe kötülükle karşılık vermediğini, insanları bağışlayıp kusurlarını görmezden geldiğini söylemiştir.

(bk. Tirmizî, Birr, 69.)

Hız. Peygamber'in bu rivayette öne çıkan ahlaki özelliğini açıklayınız.

20. "Kötü söz ve davranışları terk etmeyen kişinin yemeyi ve içmeyi terk etmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur."

(Buhârî, Savm, 8.)

Bu hadise göre oruç tutarken dikkat edilmesi gereken hususları yazınız.

4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

21. Hz. Peygamber, kötü söz ve davranışları terk etmeden oruç tutan kimsenin aç kalmasına Yüce Allah'ın ihtiyacı olmadığını bildirmiştir. Oruç ibadeti sadece yeme ve içmeyi değil, ahlaki açıdan uygun olmayan davranışları terk etmeyi de içerir.

Bu metinde oruçla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Yalnızca beden değil ruhen de arınmayı gerektirir.
B) İslam dininde önemli ibadetlerden biridir.
C) Ramazan ayı dışında diğer aylarda da tutulabilir.
D) Maddi anlamda da fedakârlık gerektiren bir ibadettir.

22. Hz. Peygamber, nefsin terbiye etmek için gündüzleri sürekli oruç tutup geceleri ibadetle geçirmek isteyen genç sahabiye uyarı ve kulluk niyetiyle ağır yükler altına girilmemesini tavsiye etmiştir.

Bu metinde Hz. Muhammed'in (sav) ibadet ilkelerinden hangisine değinilmiştir?

- A) Hilm B) İtidal C) Sabır D) Şükür

23. Allah Resulü (sav) farklı renklerde elbiseler giymiş ancak göze çok batan renkli kıyafetleri tercih etmemiştir. O, toplumun huzuruna çıkmadan önce elbisesine dikkat etmiş, kılık kıyafetini düzeltmiştir. Her zaman güzel koku sürünmüş ve misvak kullanmayı ihmal etmemiştir.

Bu metinde Allah Resulü'nün (sav) hayatındaki giyim kuşam ilkelerinden hangisine değinilmemiştir?

- A) Sadelik B) Temizlik C) İsraftan kaçınmak D) Gösterişten uzak durmak

24. Peygamberimizin (sav) aşağıdaki davranışlarından hangisi hilm kapsamına girmez?

- A) Bir bedevinin kaba davranışı karşısında gülümsemekle yetinmesi
B) Müslüman olmadan önce kendisine kötü davrananları affetmesi
C) Savaşta esir düşen düşman askerlerine iyi davranması
D) Giyim kuşam konusunda tercihinin sadelikten yana kullanması

25. Resulullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Büyük günahlardan kaçınıldığı takdirde ramazan, diğer ramazana kadar işlenen günahların bağışlanmasına vesiledir."

(Müslim, Tahâret, 16.)

Bu hadise göre Ramazan ayı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Günahlardan arınma ayıdır.
B) Hac ve umre için bir hazırlık dönemidir.
C) Kadrini bilmeyen için kaçırılmış bir fırsattır.
D) Bağışlanma ayıdır.

26 ve 27. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Mümin hayatın her alanında olduğu gibi ibadet konusunda da dengeli olmalıdır. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de aşırıya kaçanları "Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı iyi ve temiz nimetleri (kendinize) haram etmeyin ve (Allah'ın koyduğu) sınırları aşmayın. Çünkü Allah, haddi aşanları sevmez." (Mâide suresi, 87. ayet.) buyurarak uyarmıştır. Bu ayetin iniş sebebi olarak zikredilen olaylardan birisi de şudur: Hz. Peygamber'in eşlerine gelerek onun ibadetleri hakkında bilgi almak isteyen üç kişi, kendilerine anlatılanı azımsayarak "Biz kim, Peygamber kim! Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır." demişti. Sonra kendi aralarında sözleşerek biri gece boyu sürekli namaz kılmaya, diğeri sürekli oruç tutmaya, üçüncüsü de kadınlardan uzak kalarak evlenmemeye karar vermişti. O arada yanlarına giren ve konuştuklarını duyan Allah Resulü (sav), "Şöyle şöyle diyen sizler misiniz? Şunu iyi bilin ki vallahi, aranızda Allah'tan en çok korkanınız ve O'na karşı en çok takva sahibi olanınız benim. Bununla birlikte ben bazen oruç tutar bazen tutmam. Hem namaz kılarım hem de uyurum... Kim, benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir!" buyurdu.

(Buhârî, Nikâh, 1.)

Hz. Peygamber'i ziyarete gelenlerin onun ibadeti hakkında anlatılanları azımsamaları, ibadetlerde itidalli olmanın önemini kavrayamadıklarını göstermektedir. Hâlbuki Allah Resulü'nün (sav) dinî yaşantısı dengeli yani aşırılıklardan uzaktır. Hz. Peygamber, kendi aralarında doğal ve dengeli hayatı zorlayan bir karara varan bu kişileri yaşantısını örnek göstererek uyarmıştır.

(Hadislerle İslam, C 2, s. 569-570.)

26. Hz. Muhammed'in (sav) ibadet hayatı hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Şükreden bir kul olmanın gereği olarak gece namazlarını kılmıştır.
- B) Onun ibadet anlayışının temelinde hakkı söylemek ve savunmak vardır.
- C) Allah'ın (cc) rızasını gözeterek devamlı oruç tutmuştur.
- D) İbadetlerin öğretiminde kendi yaşantısından örnekler vermiştir.

27. Bu metinden yola çıkarak

- I. Haram ve helalleri yalnızca Allah (cc) ve Hz. Peygamber belirler.
- II. Her konuda olduğu gibi ibadetlerde de Hz. Peygamber'e uymak esastır.
- III. Farz ibadetler dışında ibadet etmek sınırı aşmaktır.
- IV. Mümin kimse dinî yaşantısında da mutedil olmalıdır.

ifadelerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) I, II ve III
- D) I, II ve IV

E-İçerik 1:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekodan ulaşabilirsiniz.

E-İçerik 2:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekodan ulaşabilirsiniz.

5. ÜNİTE

Bu karekodla
ünitenin PDF'sine
ulaşabilirsiniz.

SAHABEDEN ÖRNEK DAVRANIŞLAR

KAVRAMLAR

- Şehitlik
- Gazilik
- Cesaret
- Cihat
- Îsâr

Bu karekodla
nitenin zet
sunusuna
ulaşabilirsiniz.

Neler ğreneceksiniz?

Sahabenin

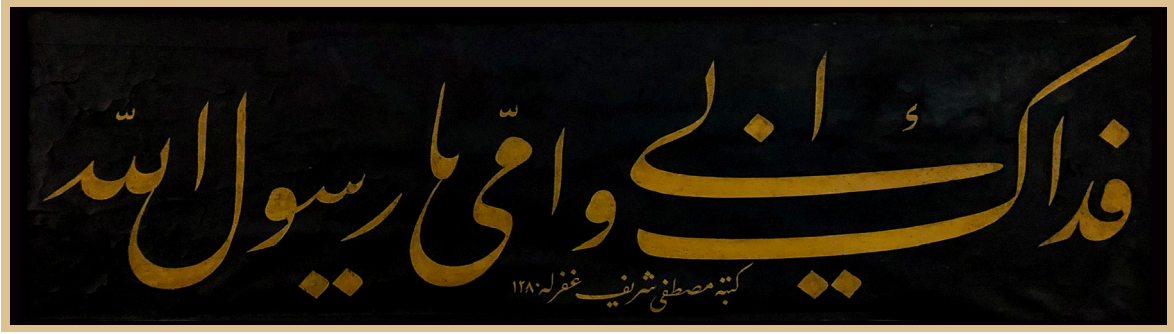
1. Cesareti ve sadakati
2. Yardımlaşma ve dayanışması
3. Azim ve fedakârlıkları
4. Ashabıbedir'in fazileti ile ilgili bir hadis

Hazırlık alışmaları

1. "İnsanların en hayırlıları benim asrıda yaşayanlardır..." (Buhârî, Fedâilü's-Sahabe, 1.) hadisiyle kimler kastedilmiş olabilir?
2. Yüce bir amaç için fedakârlık yapmak insana ne kazandırır?
3. Çevrenizde bulunan yardım kuruluşlarının çalışmaları hakkında neler biliyorsunuz?
4. İslam dininin gelecek kuşaklara aktarılmasında sahabenin önemi sizce nedir?

SAHABENİN CESARET VE SADAKATI

Sahabe, Allah'a (cc) gönülden iman etmiş, Hz. Peygamber'e sadakatle tabi olmuş kimselerdir. Peygamberimizin (sav) yanında yetişen sahabe, onunla birlikte hicret etmiş, savaflara katılmış ve onun getirdiği dini en iyi şekilde öğrenmişlerdir. Sahabiler onun yolunda canlarını feda etmeye hazır olmuşlar, her türlü zorluğa göğüs germişler ve İslam'ı yaymak için büyük fedakârlıklar göstermişlerdir. "... İşte onlar doğru kimselerin ta kendileridir."¹ ayetiyle sadakatleri vurgulanan sahabe, inançları sebebiyle yurtlarını terk etmelerine rağmen verdikleri sözden dönmemişlerdir.

Görsel 5.1: "Anam babam sana feda olsun." anlamındaki hat yazısı, Ulucamii, Bursa (Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr, 18.)

Sadakat, içten bağlılık olarak tanımlanır.² Bir şeye iman etmek aynı zamanda onu gönülden kabullenmenin de ilanıdır. Sahabiler Peygamber Efendimizin getirdiklerini en samimi duygularıyla tasdik etmişlerdi. Resul-i Ekrem'i doğrulayan ilk kişi ise eşi Hz. Hatice olmuştur. O, güzel ahlakı ve doğru sözlülüğüne şahit olduğu eşinin peygamberliğini büyük bir teslimiyetle kabul etmiştir. Hz. Hatice annemiz hayatının sonuna kadar bu sözüne sadık kalmış, bütün varlığıyla Peygamberimize (sav) destek olmuştur.

Araştırma Kuşağı

Atalarımızın Peygamberimize (sav) olan sadakat ve bağlılığını gösteren uygulamalarını araştırınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 5.2: Sahabeden Ebu Eyyüb el-Ensârî'nin türbesinin bulunduğu İstanbul'daki Eyüp Sultan Camii'nden bir kesit

Peygamberimize (sav) tereddütsüz tabi olan sahabilerden biri onun en yakınlarından Hz. Ebu Bekir'di. Bir gün Mekke'de bazı müşrikler, "Bizim ilahlarımızı tek ilah kılan sen misin?" diyerek Resulullah'ı (sav) kıyafetinden çekip tirip rahatsız ediyorlardı. Kimse müşriklere müdahale etmeyi düşünemezken Ebu Bekir (ra) koşarak geldi. Hiç düşünmeden müşriklerden onu kurtardı.³ Resulullah (sav) "Allah beni peygamber olarak gönderdiğinde herkes inkâr ederken Ebu Bekir 'Doğru söyledin.' diyerek beni tasdik etti ve bana canıyla, maliyle yardımcı oldu."⁴ hadisiyle onun sadakatini takdir etmiştir.

1 Haşr suresi, 8. ayet.

2 bk. Ötüken Türkçe Sözlük, "sadakat", C 4, s. 4004.

3 Belâzürî, Ensâbü'l-Eşrâf, C 10, s. 71.

4 Buhârî, Fedâilü Ashâbi'n-Nebi, 5.

Mekke Dönemi'nde bir grup müşrik, miraç olayından henüz haberi olmayan Hz. Ebu Bekir'e gelmişti. "Senin arkadaşın bu gece Kudüs'e gidip geldiğini anlatıyor, herhâlde artık buna da inacak değildir." diye onunla alay ettiler. Ebu Bekir (ra), "Bunları Resulullah mı söyledi?" diye sordu. Evet, cevabını aldığı anda ise dudaklarından tarihe geçen şu sözler döküldü: "Eğer o söylüyorsa doğrudur. O, asla yalan söylemez!" Hz. Peygamber de (sav) çok sevdiği arkadaşına "Ey Ebu Bekir, sen siddîksin!" diyerek iltifat etmiştir.⁵ Böylelikle Ebu Bekir (ra) doğru sözlü anlamına gelen "Siddîk" sıfatıyla anılmaya başlanmıştır. Bu sıfatının gereği olarak Hz. Ebu Bekir, bütün büyük savaş ve seferlerde Hz. Peygamber'in (sav) yanında bulunarak sahabilere ve kendinden sonra gelen müminlere örnek olmuştur.

Okuma Kuşağı

Hudeybiye'de sahabenin Hz. Peygamber'e bağlılığını gören Kureys'in önde gelenlerinden Urve b. Mesud, yanındakilere şunları söyledi: "Ey kavmim! Ben birçok kralın huzuruna çıktım; heyet olarak Kayser'e, Kısra'ya ve Necâşi'ye gittim. Vallahi, Muhammed'in ashabının ona gösterdiği gibi bir saygıyı hiçbir krala emri altındakilerinin gösterdiğini görmedim! O bir şey emredince sahabileri emrini hemen yerine getirmeye koşuyorlar. Söz söylediği zaman sahabileri hafif bir sesle onu tasdik edip ona cevap veriyorlar. Peygamber'in sahabileri saygılarından onun yüzüne dikkatle bakamıyorlar."

(Buhârî, Şurût, 15.)

Allah Resulü'ne (sav) bütün sadakatiyle bağlı olan sahabiler aynı zamanda İslam dininin daha geniş coğrafyalara yayılması için mücadele vermişlerdir. Verilen bu mücadeleye **cihat** denilmiştir. Dinî emirleri öğrenip ona göre yaşayan sahabiler ellerinden gelen bütün imkânları kullanarak nefislerine ve Müslüman olmayanlara karşı mücadele etmişlerdir.⁶

Allah'ın (cc) rızasına uygun bir şekilde yaşayan sahabileri cihat yolunda motive eden iki yüce mertebe gazilik ve şehitliktir. İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla savaşa gidip büyük yararlılıklar gösterip sağ olarak dönmeye **gazilik** denir.⁷ **Şehitlik** ise Allah (cc) yolunda veya O'nun korunmasını emrettiği din, vatan, namus, mal ve can güvenliği gibi kutsal değerlerin uğruna can vermektir.⁸ Sahabiler bu hedef uğruna harekete geçerek Kur'an'da, "**Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanmayınız! Bilakis onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar.**"⁹ ayetiyle verilen müjdeye ulaşmak istemişlerdir.

Rahmet Peygamberi, "**Canım elinde bulunan Allah'a yemin ederim, istedim ki Allah yolunda tekrar tekrar savaşıp öldürüleyim ve diriltileyim!**"¹⁰ duasıyla ümmetine şehitliğin faziletini de öğretmiş oluyordu.

Müslümanlar Uhud Savaşı'nda başta Mus'ab b. Umeyr, Abdullah b. Cahş ve Resulullah'ın (sav) amcası Hz. Hamza olmak üzere yetmiş şehit vermişlerdi. Bu şehitlerden biri de Enes b. Nadr'dı. O, Bedir Savaşı'na katılmamanın üzüntüsü içindeydi. Bu sebeple müşriklerle yapılan ilk savaşta kendini göstermek istiyordu.

⁵ İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 30.

⁶ bk. Ahmet Özel, "Cihad", DİA, C 7, s. 527.

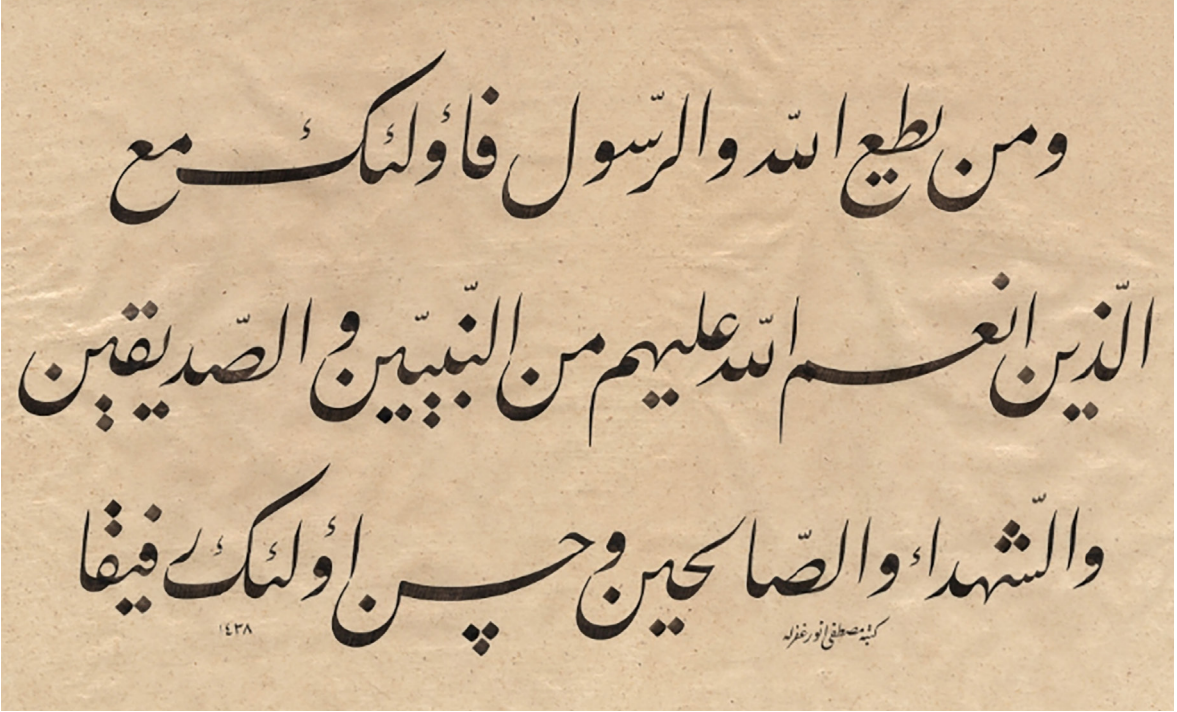
⁷ Dinî Terimler Sözlüğü, s. 106.

⁸ Dinî Terimler Sözlüğü, s. 338-339.

⁹ Âl-i İmrân suresi, 169. ayet.

¹⁰ Buhârî, Temennî, 1.

Uhud Savaşı'nda bir ara Hz. Peygamber'in öldürüldüğüne dair çıkan dedikodu, Müslümanların dağılmasına sebep olmuştu. Enes b. Nadr yolda karşılaştığı arkadaşlarına, "Eğer o öldüyse yaşamanın ne anlamı var? Resulullah (sav) neyin uğrunda öldüyse biz de ölelim."¹¹ diyerek savaş meydanında çarpışmaya devam etti. Ardından da "Uhud'un ardında cennet var, kokusunu alıyorum."¹² sözleriyle şehit düşünceye kadar cesurca savaştı.

Görsel 5.3: Allah'a (cc) ve Resulü'ne itaati emreden Nisâ suresinin 69. ayetinin yazılı olduğu hat
Hat: Mustafa Parıldar

Sahabilerin ortak özelliklerinden biri de cesaret sahibi olmalarıdır. **Cesaret**, tehlikeyi göze alarak işe girişmeyi ifade eder.¹³ Ebu Talha Ensârî, cesaret ve yiğitliğiyle tanınan sahabilerden biriydi. O, Bedir Savaşı'na katıldı. Uhud Savaşı'nda ise kalkaniyla vücudunu Hz. Peygamber'e siper ederek düşmana ok yağdırdı. Rahmet Elçisi, onun attığı okların isabet ettiği hedefi görmek için her ayağa kalktığında Ebu Talha (ra) "Anam babam sana feda olsun ya Resulallah, ne olur kendini gösterme! Bir uğursuz düşman okunun sana isabet etmesinden korkarım. İşte göğsüm senin göğsüne siperdir."¹⁴ diyerek ona bir zarar dokunmasını istememiştir. O, bu savaş sırasında Resul-i Ekrem'e doğru gelen bir oka elini uzatmış ve yaralanmıştı.

Uhud Savaşı'ndan sonra Hz. Peygamber mescitte şu ayeti okumuştur: "Müminlerden öyle adamlar vardır ki Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir."¹⁵ Sahabilerden biri, "Ey Allah'ın elçisi, kimdir bunlar?" diye sorunca Hz. Peygamber, "Allah'a verdiği sözü tutup çağrıya icabet eden şu kişidir."¹⁶ diyerek etrafında kahramanca savaşmış yaralanan Talha b. Ubeydullah'ı göstermiştir.

11 İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 88.

12 İbn Hacer, el-İsâbe, C 1, s. 71-72.

13 bk. Ötüken Türkçe Sözlük, "cesaret", C 1, s. 776.

14 Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr, 18.

15 Ahzâb suresi, 23. ayet.

16 Tirmizî, Menâkıb, 21.

Resul-i Ekrem, Uhud Savaşı'nın hemen ertesi günü Medine'ye döndükten sonra müşrikleri takip etmeyi düşündü. Hamraü'l-Esed Gazvesi olarak bilinen bu sefere sadece savaşa katılan gazilerin katılmasına izin verdi. Oysa mücahitlerin neredeyse tamamı yaralıydı. Buna rağmen Allah Resulü'nün (sav) çağrısına uyarak düşmanın peşine düştüler ancak müşrikler Müslümanlarla tekrar karşılaşmaya cesaret edemediler.¹⁷ Allah (cc) onların bu fedakârlıklarını Kur'an'da şöyle bildirmiştir: “Onlar yaralandıktan sonra Allah'ın ve Peygamberinin davetine uyan kimselerdir. Onlardan iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanlara ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara büyük bir mükâfat vardır.”¹⁸

Görsel 5.4: Uhud Şehitliği ve Uhud Dağı

Bulmaca Kuşağı

Aşağıdaki tablo içinde yatay, dikey, çapraz veya ters olarak verilmiş sözcükleri bulup örnekteki gibi işaretleyiniz. Tabloda işaretlenmeyen harfleri aşağıda boş bırakılan alana yazınız.

ADALET	İTİKÂF
BİAT	MİRÂÇ
CESARET	NEZAKET
CİHAT	SABIR
DAVET	SAVM
EMANET	SİDK
GAZİLİK	SILA
HİCRET	ŞEFKAT
HİLM	ŞEHİTLİK
HUKUK	ŞÜKÜR
İSÂR	TAKVA
İSRA	VEFA
İTİDAL	

K	İ	R	Â	S	Î	T	A	K	V	A	K
M	Ş	İ	B	İ	S	E	E	E	R	Ş	İ
V	İ	İ	T	H	D	L	F	S	T	E	L
H	A	R	U	İ	İ	A	İ	E	M	F	İ
T	İ	K	A	Ş	D	D	R	A	V	K	Z
Ğ	U	C	Ü	Ç	İ	A	N	Y	A	A	A
K	L	K	R	E	S	E	L	B	S	T	G
S	Ü	E	R	E	T	S	İ	D	K	H	R
R	İ	A	C	İ	T	İ	K	Â	F	İ	İ
K	İ	L	T	İ	H	E	Ş	B	E	L	B
C	İ	H	A	T	D	A	V	E	T	M	A
R	D	İ	N	E	Z	A	K	E	T	R	S

..... (Buhârî, Edeb, 96.)

17 Vâkıdî, Meğâzî, C 1, s. 384-389.

18 Âl-i İmrân suresi, 172-174. ayetler.

SAHABENİN YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMASI

Kişinin başkasının yararını kendi çıkarına tercih etmesi ya da bir zarardan öncelikle onu koruması **îsâr** olarak tanımlanır.¹⁹ Îsârda hiçbir karşılık beklemezsiniz Allah'ın (cc) rızasını kazanmak asıl hedef olduğu için bu anlayış aynı zamanda din kardeşliğinin en üst seviyesi olarak yorumlanır.²⁰

Görsel 5.5: "... Kim kardeşinin ihtiyacını giderirse Allah da onun ihtiyacını giderir..." anlamındaki hadisin yazılı olduğu hat
(Müslim, Birr, 58.)
Hat: Abdurrahman Depeler

Îsâr, Allah Resulü'nün (sav) güzel ahlakının bir parçasıdır. O, karnını doyuracak birkaç hurma bulmakta güçlük çekerken²¹ bile kendisinden bir şey istendiğinde insanları asla geri çevirmez, onlara elinde olanı hemen verirdi. Eğer imkânı yoksa daha sonra vermek için söz verir ya borç alır ya da bir başkasına yönlendirerek o kişinin ihtiyacını giderirdi.²² "**Sadakanın en faziletlisi; insanın eli dar, karnı aç, kendisi muhtaç iken başkasına vermiş olduğudur.**"²³ buyurarak zor zamanlarda yapılan yardımın önemine dikkat çekmiştir.

Resulullah'ın (sav) yaptığı yardımı görenler, "Muhammed öyle infak edip dağıtıyor ki ancak fakirlikten korkmayan ve Allah'a tam güvenen biri böyle yapabilir!"²⁴ diye hayretlerini gizleyemezlerdi. Onun cömertliğini sahabiler, bereket getiren rüzgârlara benzetirlerdi.²⁵

Müslümanlar, Mekke'de gördükleri baskılardan dolayı inançlarını özgürce yaşayabilmek için hicret ettikleri Medine'de birçok zorlukla karşı karşıya kaldılar. Evlerini ve geçinme imkânlarını kaybeden muhacirlere ensar destek oldu. Yabancı oldukları Medine'de onlara kol kanat geren bu fedakâr insanlar, hiç düşünmeden ellerindeki imkânları muhacir kardeşleriyle paylaşmışlardır.

Allah Resulü (sav) Medine'ye göç ettikten sonra ensar ve muhacir arasında kardeşlik uygulaması başladı. Bu bağın oluşturduğu ortamda sahabiler birbirlerine her konuda gönülden yardım eder hatta borçlu olarak vefat eden din kardeşlerinin borçlarını bile üstlenirlerdi.²⁶

Ayet Kuşağı

"Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine'ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."

(Haşr suresi, 9. ayet.)

19 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 175.

20 Seyyid Şerîf Cürcânî, Kitâbü't-Tarîfât, s. 59.

21 bk. Müslim, Zühd, 36.

22 Buhârî, Edeb, 39; Müslim, Fedâilü's-Sahâbe, 56, 60; Ebu Dâvûd, Harâc, 33-35; Cihâd, 175.

23 Ebu Dâvûd, Vitir, 12.

24 Müslim, Fedâil, 57-59.

25 bk. Müslim, Fedâil, 50.

26 bk. Nesâî, Cenâiz, 67; Buhârî, Kefâlet, 3.

Ensardan bir grup Hz. Peygamber'e gelerek "Ey Allah'ın elçisi sahip olduğumuz arazileri Mekte'den gelen kardeşlerimizle aramızda eşit bir şekilde paylaşır." dediler. Rahmet Elçisi ise "Hayır, böyle yapmayın! Kardeşlerinize arazilerinizin sadece gelirlerini paylaşın. Arazileriniz sizindir." buyurdu. Ensar, Allah Resulü'nün (sav) bu teklifine razı oldu.²⁷ Bu olay üzerine inen Haşr suresinin 9. ayetinde kardeşlerini nefislerine tercih eden ensar övülmüştür.

Ensar, topladıkları hurmaları bir tarafa çok, diğer tarafa da az koyarak ikiye ayırırdı. Daha sonra az olan tarafa hurma dallarını koyarak o tarafı çok gösterir; muhacirlere, "Hangisini tercih ederseniz alın." derlerdi. Onlar da çok görünen yığın, ensar kardeşlerimizin olsun diye az görüneni alırlar ve hurmanın çoğu muhacirlere kalırdı. Böylelikle ensar kendilerine daha az hurma ayırmak suretiyle îsâr yolunu tercih etmiş olurdu.²⁸

Muhacirler, ensarın kendilerine yapmış olduğu ikramları görünce, "Ey Allah'ın Resulü! Biz daha önce çok maldan böylesine cömertçe veren, az maldan da yardımı böylesine güzel yapan hiç kimse görmedik! Bizim yerimize işlerimizi yaptılar, hayatımızı düzene koymamızda bize yardımcı oldular..."²⁹ diyerek duydukları mutluluğu ifade ettiler.

Sahabenin hayatında yardımlaşmanın en güzel örneklerini görmek mümkündür. Hayır yarısında Hz. Ömer malının yarısını verirken Hz. Ebu Bekir bütün varlığını Allah (cc) yolunda bağışlamıştı.³⁰ Hz. Osman ise Müslümanların Hicret sonrasında çektiği su sıkıntısını Rûme Kuyusu'nu satın alarak çözmüş, bedelsiz olarak din kardeşlerinin yararına sunmuştu. Aynı zamanda Resul-i Ekrem'in mescide ilave edilmesini istediği bir araziye satın alarak mescidi genişletmiş, Tebük Seferi'ne çıkacak ordunun masraflarını üstlenmişti.³¹ Bütün bunlar sadece Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için yapılmıştı.

Araştırma Kuşağı

İsâr sayılabilecek davranışları araştırınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Okuma Kuşağı

Ashabdan Huzeyfetu'l-Adevî şöyle anlatır: "Yermük Savaşı'nda amcamın oğlunu bulmak için yaralılar arasında dolaşıyordum. Yanımda da bir miktar su vardı. Eğer ona rastlarsam su verir, onun yüzünü silerim, diye düşünüyordum." derken onu ağır yaralı olarak buldum. Kendisine "Sana su vereyim mi?" dedim. Evet, diye işaret etti. Tam kendisine su verecekken öbür yandan birisi, 'Ah, su!' diye inledi. Sesi duyan amcamın oğlu "Suyu ona götür." dedi. Hemen ona koştum. Bir de baktım ki Hişâm b. el-As. Kendisine "Sana su vereyim mi?" diye sordum. Bu arada Hişâm, öbür taraftan birinin "Ah!" dediğini duydu. Kendisi hiç içmeden "Suyu ona götür." dedi. Hemen onun yanına koştum. Yanına vardığımda adam ruhunu teslim etmişti. Sonra Hişâm'a yetişeyim diye koştum, geldiğimde onun da ruhunu teslim ettiğini gördüm. Bari amcamın oğluna yetişeyim, dedim. Yanına vardığımda o da ruhunu teslim etmişti.

(Kurtubî, el-Câmi li Ahkâmî'l-Kur'an, C 20, s. 368-369.)

27 Vahidî, Esbâb-ı Nüzûlî'l-Kur'an, s. 438-439.

28 Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, C 10, s. 40.

29 Tirmizî, Kıyâmet, 44; Ebu Dâvûd, Edeb, 11.

30 Tirmizî, Menâkıb, 16.

31 Nesâî, Ehbâs, 4.

SAHABENİN AZMİ VE FEDAKÂRLIĞI

Rahmet Elçisi'nin arkadaşı olma şerefine ulaşan sahabe, “Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz...”³² ayetiyle bizzat Allah (cc) tarafından övülmüştür. Resulullah da (sav) “İnsanların en hayırlıları benim asrımdaya yaşayanlardır...”³³ sözleriyle onların faziletine işaret etmiştir. Onları faziletli kılan önemli sebeplerinden biri de İslam'ı kabul ettikleri ilk yıllardan itibaren gösterdikleri fedakârlıktır. Sahabiler hem canlarını hem mallarını İslam yolunda feda ederek Allah'ın (cc) rızasını kazanmışlardır. Ayetlerin çoğunun inişine şahitlik etmişler, İslam'ın sonraki asırlara aktarılması için canla başla çalışmışlardır.

Ümmetin en hayırlı nesli olarak nitelendirilen sahabiler özellikle müşriklere karşı yapılan savaşlarda büyük özveri göstermişlerdir. Sahabe malını, yurdunu hatta canını İslam için feda etmekten hiçbir zaman çekinmemiştir.

Bedir Savaşı, sahabenin fedakârlığını göstermesi bakımından güzel bir örnektir. Nitekim Hz. Peygamber, Bedir Savaşı'nda ordusunun imkânsızlıklar içinde oluşunu duasında şöyle dile getirmiştir: “Allah'ım, bu askerler kendilerini taşıyacak bir binekten yoksunlar, onları sen taşı! Allah'ım, onlar kıyafetten yoksunlar, onları sen giydir! Allah'ım, onlar açlar, onları sen doyur!”³⁴

Ayet Kuşağı

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

“İnsanlardan öylesi de vardır ki Allah'ın rızasını kazanmak için kendini feda eder. Allah, kullarına çok şefkatlidir.”

(Bakara suresi, 207. ayet.)

Sa'd b. Hayseme ve babası Bedir Savaşı'na katılıp şehit olmak için âdeta yarış içine girdiler. Resul-i Ekrem ikisinden birinin Medine'de kalmasını istemişti. Oysa her ikisi de şehit olmak istiyordu. Çekilen kurada sevinen Sa'd (ra) oldu. Gözyaşları içinde uğurlanan oğul Bedir'de şehit olarak Rabb'ine kavuştu.³⁵

Görsel 5.6: Peygamberimizin (sav) Kıbrıs'ta şehit düşen akrabası Ümmü Haram'ın kabrinin de bulunduğu Hala Sultan Tekkesi

Hz. Peygamber orduyu teftiş edip yaşı küçük olduğu hâlde orduya katılanları ayırıyordu. Sa'd b. Ebi Vakkas, yaşı tutmasına rağmen arkada saklanmaya çalışan kardeşi Umeyr'e (ra) gizlenmesinin sebebini sordu. O, zayıf vücudu sebebiyle savaşmasına izin verilmemesinden korktuğunu söyledi. Tahmin ettiği gibi Resulullah (sav) onun geri dönmesini istemişti. Gözyaşları içinde yalvaran Umeyr'e (ra) nihayet izin verildi. Kahramanca savaşan bu genç sahabî savaşta şehit düştü.³⁶

32 Âl-i İmrân suresi, 110. ayet.

33 Buhârî, Fedâilü Ashâbi'n-Nebi, 1.

34 Ebu Dâvûd, Cihâd, 145.

35 İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, C 2, s. 429-430.

36 Vâkıdî, Megâzî, C 1, s. 21.

İlk Müslümanlardan biri olan Mus'ab b. Umeyr, Uhud Savaşı'nda Hz. Peygamber'in sancaktarlığı görevini üstlendi. Resulullah'ın Uhud Gazvesi'nde Hz. Peygamber'in yanından bir an bile ayrılmadı. Mus'ab b. Umeyr, Uhud'da sancağı kahramanca muhafaza etmiş ve onu düşmana teslim etmemek için gösterdiği mücadele sırasında genç yaşında şehit düşmüştür.³⁷

Azim ve fedakârlık bakımından hanım sahabenin ayrı bir yeri vardır. Bu sahabilerden biri olan Rubeyyi bnt. Nadr, Bedir'de ensardan şehit olan ilk sahibinin annesi olma şerefine ulaştı. Nadr (ra) Sevgili Peygamberimize gelerek şehit olduğunu öğrendiği biricik oğlunun durumunu sormuş, şayet oğlu cennete girmişse sabredeceğini, değilse ona çok ağlayacağını söylemişti. Resulullah (sav) ise Hârîse'nin (ra) Firdevs Cenneti'nde olduğunu müjdeleyerek şehit anasını teselli etmiştir.³⁸

Görsel 5.7: Her türlü zorluk karşısında kararlı olmak gerekir.

Hadis Kuşağı

مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الْخَامَةِ مِنَ الزَّرْعِ، تُفِيئُهَا الرِّيحُ، وَتَضْرَعُهَا مَرَّةً
وَتَعْدِلُهَا أُخْرَى، حَتَّى تَهْبِجَ...

“Mümin taze ekin gibidir. Olgunlaşınca kadar rüzgar onu eğip bükerek; bazen yere yatırır, bazen de doğrultur (ama o kırılmaz)...”

(Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn, 59.)

Hanım sahabilerden cephe gerisinde görev alanlar olduğu gibi doğrudan cephede olanlar da vardı. Ümmü Ümare (ra) bu sahabilerden biriydi. O, Resulullah'ı (sav) korumak için Uhud'da savaşmış, ağır bir yara alıncaya kadar da kılıç kullanıp yay çekmişti.³⁹ Ümmü Atıyye (ra) ise Resulullah (sav) ile tam yedi savaşa katılmıştı. O, cephe gerisinde askerlere yemek yapmanın yanında yaralılar ve hastalarla da ilgilenmiştir.⁴⁰

Yazım Kuşağı

Birinci Dünya Savaşı sırasında Medine savunmasında Fahreddin Paşa'nın gösterdiği azim ve fedakârlığı araştırarak onun peygamber sevgisini anlatan bir kompozisyon yazınız.

37 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 116-122.

38 Buhâri, Cihâd, 14.

39 İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 110.

40 Müslim, Cihâd ve Siyer, 142.

BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ « مَا تَعُدُّونَ أَهْلَ
بَدْرٍ فَيَكُفُّمُ قَالَ مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ - أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا -

قَالَ وَكَذَلِكَ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ »

“Cebrâil (as), Peygamberimize (sav) gelerek ‘İçinizdeki Bedir ehlini nasıl görüyorsunuz?’ diye sordu. Resulullah ‘Onları Müslümanların en faziletlisi olarak görüyoruz.’ diye buyurdu. Bunun üzerine Cebrâil (as) ‘Biz de Bedir’e katılan melekleri en faziletlilerimiz olarak görüyoruz.’ dedi.”

(Buhârî, Meğâzî, 11.)

Müslümanlar için gerçek anlamıyla bir varlık mücadelesi olan Bedir, İslam tarihinin ilk büyük savaşıydı. Bin kişilik müşrik ordusunun karşısında sayıları yalnızca üç yüz civarında olan, silah ve donanım olarak zayıf İslam ordusu bulunmaktaydı.⁴¹

Hız. Peygamber’i yalanlayan ve ona meydan okuyan müşrikler kalabalık olmalarının da verdiği kibirle savaş meydanında yerlerini almıştı. Resul-i Ekrem savaştan önce Allah’a (cc) peygamberlere olan yardım ve zafer vaadini yerine getirmesi için dua etti. O, “... Eğer şu bir avuç Müslüman yok olursa sana ibadet eden hiç kimse kalmayacaktır.”⁴² diyerek yeryüzünde Allah’ın (cc) birliği için mücadele eden mücahitlere yardım istedi. Allah’ın (cc) vaadi ise gerçektir. Nitekim “O topluluk, yakında bozguna uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklardır.”⁴³ ayetiyle Yüce Allah Müslümanlara zaferi müjdelemiştir.

Paylaşım Kuşağı

“Evet, sabrettiğiniz ve Allah’a karşı gelmekten sakındığınız takdirde onlar ansızın üzerinize gelseler bile Rabb’iniz beş bin melekle size yardım eder.”

(Âl-i İmran suresi, 125. ayet.)

Bu ayette verilmek istenen mesaj nedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

41 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 322.

42 Müslim, Cihâd ve Siyer, 58.

43 Kamer suresi, 45. ayet.

Bedir Savaşı'nda Müslümanlar zor şartlara rağmen Allah (cc) ve Resulü'ne (sav) olan itaatlerini sürdürmüşlerdir. Sabır ve cesaretle düşmana karşı koymalarının sonucunda Allah Teâlâ onları melekleriyle destekleyerek kendilerine büyük bir zafer nasip etmiştir.⁴⁴

Yorum Kuşağı

“ ...

Şühedâ gövdesi, bir baksana dağlar, taşlar...
O, rükû olmasa, dünyada eğilmez başlar,
Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhidi...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
...”

(M. Akif Ersoy, Safahat, s. 790-791.)

* Metin, yazıldığı dönemin yazım ve noktalama kurallarına sadık kalınarak alınmıştır.

Bu dörtlükte Çanakkale şehitlerine seslenen millî şair, Müslümanların en faziletli olan Bedir ehli ile askerlerimiz arasında nasıl bir bağ kurmuştur? Yorumlayınız.

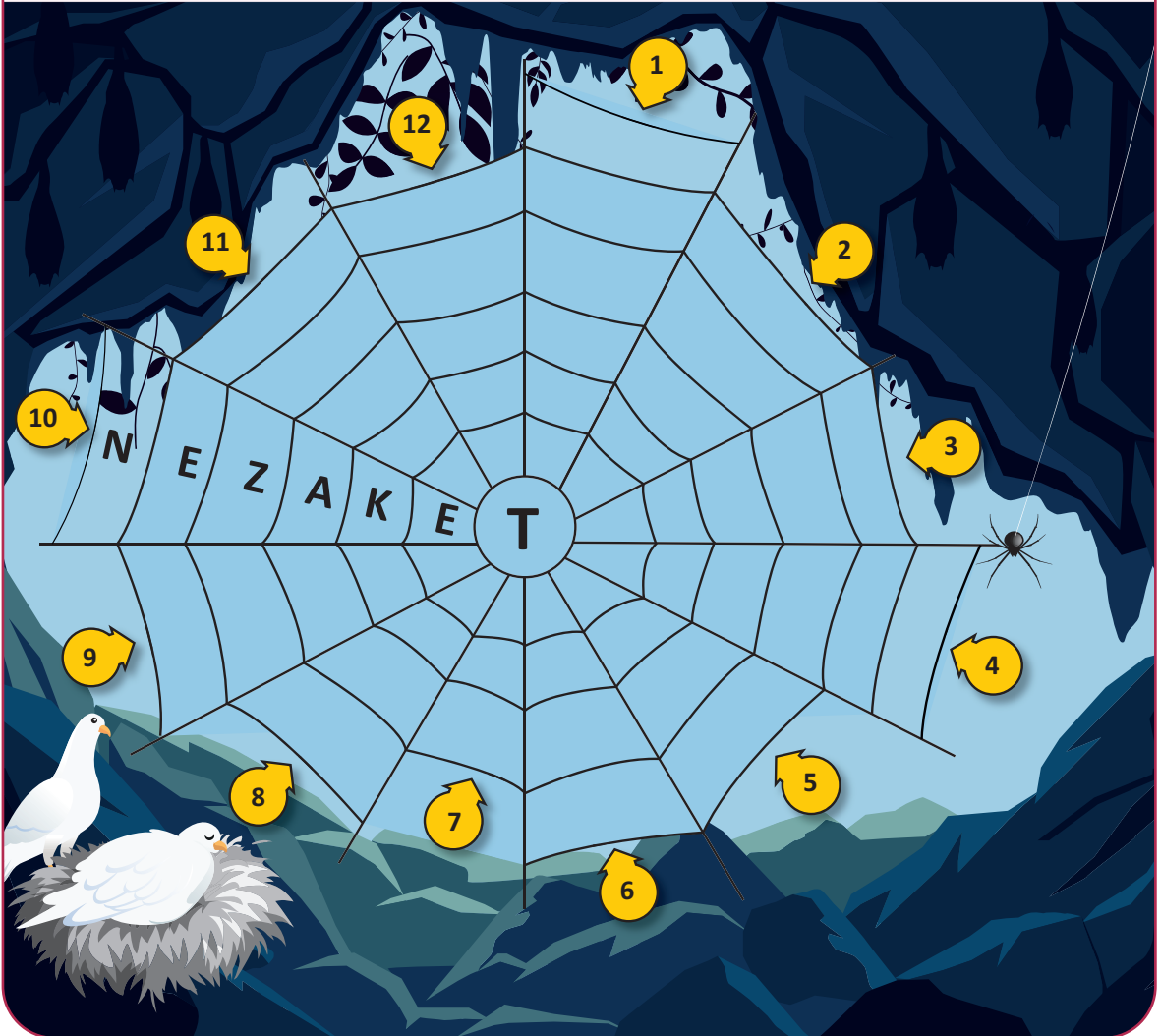
Görsel 5.8: Çanakkale 57. Alay Şehitliği

44 bk. Enfâl suresi, 9-12, 17. ayetler; Buhârî, Meğâzî, 11.

Bulmaca Kuşağı

Aşağıdaki soruların yanıtlarını örnekte olduğu gibi ağdaki yerlerine yazınız. Bulduğunuz sözcüklerin son harfi, ağın ortasında bulunan T harfidir.

1. İçten bağlılık.
2. Sevecenlik.
3. Bir yerden bir yere göçme.
4. Yürekli, yiğitlik, gözü peklik.
5. Allah (cc) yolunda canını feda eden kişi.
6. Allah (cc) yolunda mücadele etme.
7. Birinin hâkimiyetini kabul etme ve emirlerine bağlılığını bildirme.
8. Duyurma, açıklama.
9. İnsanın Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanma niyetiyle ortaya koyduğu tutum ve davranışlar.
10. Başkalarına karşı saygılı ve incelikli davranma, incelik, naziklik.
11. Korunması için güvenilen birine veya bir yere bırakılan eşya.
12. Hak ve hukuka uygunluk.

5. ÜNİTE SAHABEDEN ÖRNEK DAVRANIŞLAR

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri yay ayrıç içerisinde verilen sözcüklerden uygun olanı ile tamamlayınız.

(Ebu Talha, gazilik, Hz. Osman, îsâr, sadakat, sahabe, şehitlik)

1. İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla savaşa gidip büyük yararlılıklar gösterip sağ olarak dönmeye denir.
2. Kişinin kendi ihtiyacı varken özverili davranarak başkalarına yardımda bulunması, başkasının yararını kendisine tercih etmesi anlamına gelen din kardeşliğinin en üst seviyesidir.
3. Allah Resulü'nü görmüş, ümmetin en hayırlı nesli olarak nitelendirilen İslam uğruna malını, yurdunu hatta canını feda edenlere denir.
4. Müslümanların Hicret sonrasında çektiği su sıkıntısını gidermek için Rûme Kuyusu'nu satın alan ücretsiz olarak din kardeşlerinin yararına sunmuştur.
5. İçten bağlılık anlamına gelen söz ve davranışların gerçeğe uygun olmasıdır.

Aşağıdaki boş bırakılan yay ayrıçlara, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

6.	()	Sahabiler inançları sebebiyle baskı ve şiddete uğrayıp yurtlarını terk etmek zorunda kalmalarına rağmen verdikleri sözde durmuşlardır.
7.	()	Allah Resulü'nün (sav) peygamberliğine inanan ilk kişi Hz. Ebu Bekir olmuştur.
8.	()	Allah'ın (cc) rızasına uygun şekilde yaşayan sahabeyi cihat yolunda motive eden iki yüce mertebe gazilik ve şehitliktir.
9.	()	Îsârda asıl hedef, hiçbir karşılık beklemezsizin insanların rızasını kazanmaktır.
10.	()	Sahabeyi faziletli kılan önemli sebeplerden biri, İslam'ı kabul ettikleri ilk yıllardan itibaren gösterdikleri fedakârlıktır.

Aşağıdaki soruların cevabını altlarındaki boşluklara yazınız.

11. Sahabenin cesaret ve sadakatini bir örnekle açıklayınız.

12. Sahabenin yardımlaşma ve dayanışmasıyla ilgili bir örnek yazınız.

13. Sahabenin azim ve fedakârlığı konusunda bir örnek yazınız.

5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

14. “İnsanların en hayırlıları benim asrımda yaşayanlardır...”

(Buhârî, Fedâilü Ashâbi’n-Nebi, 1.)

Bu hadisi Ashabıbedir’in fazileti çerçevesinde yorumlayınız.

15. “Kul, kardeşinin ihtiyacını giderdiği sürece Allah da (cc) onun ihtiyacını gidermeye devam edecektir.”

(Müslim, Birr, 58.)

Bu hadisi îsâr kavramı çerçevesinde yorumlayınız.

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

16. O, güzel ahlakı ve doğru sözlülüğüne şahit olduğu Hz. Muhammed’in (sav) peygamberliğini büyük bir teslimiyetle kabul eden ilk kişi olmuştur. O, hayatının sonuna kadar sadakatini korumuş, bütün varlığıyla Peygamberimize (sav) destek olmuştur.

Bu metinde sözü edilen sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Aişe B) Hz. Ebu Bekir C) Hz. Hatice D) Hz. Ömer

17. Hz. Peygamber, Hicret’ten sonra ensar ve muhacir arasında kardeşlik ilan etmişti. Bu bağın oluşturduğu ortamda sahabiler birbirlerine her konuda gönülden yardım eder hatta borçlu olarak vefat eden din kardeşlerinin borçlarını bile üstlenirlerdi.

Bu metinde sahabenin hangi yönü vurgulanmıştır?

- A) Azim B) Dayanışma C) Sadakat D) Sevgi

18. Hz. Peygamber’in her zaman yanında olan sahabiler, özellikle müşriklere karşı yapılan savaşlarda büyük bir özveri örneği göstermişlerdir. Yalnızca erkekler değil, hanım sahabilerden de cephe önünde ve gerisinde görev alanlar olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu metinde sözü edilen hanım sahabilerden biridir?

- A) Hz. Aişe B) Hz. Hatice C) Hz. Rukiye D) Ümmü Ümare (ra)

19. “İnsanlardan öylesi de vardır ki Allah’ın rızasını kazanmak için kendini feda eder. Allah, kullarına çok şefkatlidir.”

(Bakara suresi, 207. ayet.)

Bu ayette öne çıkan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cesaret B) Gazilik C) Îsâr D) Şehitlik

20. Aşağıdaki davranışlardan hangisi îsâr kapsamında değerlendirilebilir?

- A) Yağmur yağarken şemsiyeyi, ıslanmış ve üşümüş birine vermek
- B) Yaşam alanımızı temiz tutmak
- C) Fırından ekmek alırken bir tane de ihtiyaç sahipleri için almak
- D) Evsizlere yardımcı olmak

21 ve 22. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Hiz. Peygamber, Bedir Savaşı öncesi kalabalık ve donanımlı müşrik ordusu karşısında nasıl bir strateji izleyecekleri konusunda ashabının fikirlerini aldı.

Bu toplantıda muhacirlerden Mikdâd b. Amr ayağa kalkarak şunları söyledi:

— Ey Allah'ın Resulü! Allah sana ne emrettiyse onu yap. Biz seninle beraberiz. İsrailoğulları'nın Musa'ya 'Sen ve Rabb'in gidin ve birlikte savaşın, biz burada oturacağız.' (Mâide suresi, 24. ayet.) dediği gibi demeyiz. Biz sana ancak '(Düşman üzerine) Yürü, biz de seninle beraberiz!' diyoruz.

Bu tavır Allah Resulü'nü (sav) çok sevindirdi. Ensarı temsilen Sa'd b. Muâz da şu konuşmayı yaptı:

— Ey Allah'ın Resulü! Biz sana iman edip seni tasdik ettik. Getirdiğin her şeyin hak ve gerçek olduğuna şahitlik yaptık. Sana itaat etmek ve senin sözüne uymak konusunda söz verdik. Ey Allah'ın Peygamberi! Allah'ın emrini uygula (Biz seninle beraberiz.). Seni hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki sen denize dalacak olsan biz de seninle birlikte dalarız...

(Buhârî, Meğâzî, 4; Vâkıdî, Meğâzî, C 1, 48-49.)

21. Metinden çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ensar fedakâr davranmıştır.
- B) Ashabıbedir cesur ve kararlı davranmıştır.
- C) Muhacirler, Mekkelilerle barış yollarını aramıştır.
- D) Bazı peygamberlerin ümmetleri savaşta isteksiz davranmıştır.

22. İkinci Akabe Biatı'nda Medineli Müslümanlar Allah Resulü'ne (sav) Medine'ye hicret ettiğinde kendisini; canlarını, mallarını ve ailelerini korudukları gibi koruyacaklarına, zor zamanlarda da ona itaat edeceklerine, bollukta da darlıkta da maddi olarak yardım edeceklerine, iyiliği emredip kötülükten menedeceklerine, hiç kimseden çekinmeden hak üzere bulunacaklarına yemin ettiler.

Buna göre ensarı temsilen Sa'd b. Muâz'ın söyledikleri, İkinci Akabe Biatı'nda vermiş oldukları hangi sözü desteklemektedir?

- A) Hiz. Peygamber'i her durumda koruma ve itaat etme
- B) Muhacirlere maddi-manevi destek verme
- C) İyiliği emredip kötülükten alıkoyma
- D) İslam'ı herkese ulaştırmaya gayret etme

E-İçerik 1:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

E-İçerik 2:

Üniteyle ilgili daha fazla soru içeriğine bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

A

akıbet: Bir iş veya durumun sonu, sonuç.

alak: Yumurta hücresi, embriyo.

âlem: Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelerin oluşturduğu bütün evren; gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar, kâinat, dünya, cihan, yer yuvarlağı.

Âl-i Muhammed: Hz. Muhammed'in (sav) aile fertleri; eşleri, çocukları, torunları. Hz. Muhammed'e (sav) uyanlar.

ambargo: 1. Bir malın serbest sürümünü engellemek için konulan yasak. 2. Bir kişinin başka kişilerle ilişkilerini engelleme.

Ashabıbedir: Bedir Savaşı'nda Hz. Peygamber'in yanında bulunan ve savaşa katılan sahabiler.

B

babayiğit: Güçlü kuvvetli (kimse).

baskı: Hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu, tahakküm.

batıl: İnançlar bakımından gerçek olmayan.

batman : Sekiz kiloluk eski bir ağırlık ölçüsü.

beddua: Bir kimsenin veya toplumun Allah (cc) tarafından cezalandırılmasını isteme.

bereket: 1. Nimet, bağış, Allah'ın (cc) karşılıksız vermesi. 2. Bolluk, gürlük, feyiz, mutluluk ve güzelliklerin artması.

beşerî: İnsanoğlu ile ilgili.

boycot: Bir kimse, bir topluluk veya bir ülkeyle amaca ulaşmak için ilişkiyi kesme.

C-Ç-D

dinamik: Canlı, etkin, hareketli.

E-F

esenlik: Sağlık, afiyet, sıhhat, selamet, hastalık karıştı.

faiz: Hizmet ve emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen ve dinen yasal olmayan her çeşit kazanç.

fazilet: 1. Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer, kıymet. 2. İffet, namus, güzel ahlak.

fetret: İki olay arasındaki süre.

G-Ğ-H

gayrimüslim: İslam dinini hak din olarak kabul etmeyen, Müslüman olmayan.

gazi: 1. Gaza yapan, savaşa katılan. 2. İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla savaşa gidip büyük yararlılıklar gösteren ve sağ olarak dönen kişi, mücahit.

hakem: Tarafların, aralarındaki hukuki anlaşmazlıkları veya davaları sonuçlandırmak için kendi istekleriyle başvurdukları hukuki kurum veya kimse.

hanif: 1. Doğruya ve hakka bağlanan, gerçeğe dönen. 2. Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği tevhit inancını koruyan; Hz. Muhammed'in (sav) peygamber olarak gönderilmesinden önce Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine inanan kimse.

haset: Kıskançlık, çekememezlik.

hayır: Dinin ve aklın yapılmasını iyi ve güzel gördüğü, kişinin sadece Allah'ın (cc) rızasını gözeterek yaptığı iş, amel.

hazmetmek: Benimseme, kabul etme, katlanma, dayanma.

hışım: Öfke, kızgınlık, hırs, sinirli olma hâli.

hiyanet: 1. Sözünde durmama, anlaşmayı bozma, haksızlık yapma, vefasızlık. 2. Emanete gereken özeni göstermeme. 3. Allah'ın (cc) insanlar için koymuş olduğu kuralları hiçe sayma.

hidayet: Allah'ın (cc) kişiye dünya ve ahirette huzurun kaynağı olan ve onu sürekli mutlu edecek yolu göstermesi.

hikmet: 1. Kur'an-ı Kerim, vahiy. 2. Hz. Peygamber'in sünneti. 3. Hüküm vermede doğru karar verme yeteneği.

himaye: Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim.

hüsran: 1. Beklenen şeyin elde edilememesi yüzünden duyulan acı. 2. Zarar, ziyan.

İ-İ-J

iffet: Haramdan uzak durma, kötü söz ve işlerden kaçınma.

ihsan: İnsanın, Allah'ı (cc) görüyormuşçasına ibadetlerini yerine getirmesi.

ihtiras: Tutku, aşırı istek.

inkâr: 1. Reddetme, tanımama, inanmama, kabul ve tasdik etmeme. 2. Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini, Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini kabul etmeme.

inziva: Köşeye çekilme, halktan uzaklaşıp ayrı yaşama, insanlarla beraber olmaktan kaçınma.

iradi: Bilinçli bir şekilde isteyerek yapılan, istençli.

irfan: Bilme, marifet, keşif, ilham, sezgi, anlayış, kavrayış.

istikamet: Hak yolda olma, hak yola girme, doğruluk, dürüstlük, adalet, denge, dürüstçe yaşama.

istişare: Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma.

itibar etmek: Saygı gösterme, sayma, değer verme.

K-L

kabile: Aynı soya mensup aileler topluluğu, boy, aşiret.

kafile: Aynı yöne giden taşıt veya yolcu topluluğu, konvoy.

kanaatkâr: Azla yetinen, elindeki ile yetinen, razı olan.

kible: Başta namaz olmak üzere bazı ibadetleri yaparken yönelinen taraf, Kâbe.

kıyam: Namazda ayakta durma.

kibir: Kendini beğenme, başkalarından üstün tutma, büyülenme.

kronolojik: 1. Tarih sırası ile, oluş sırasına uygun, zaman dizimine ait. 2. Zaman bilimsel.

leh: Bir şeyden veya bir kimseden yana olma, aleyh karşıtı.

M

mahya: Birden çok minaresi bulunan camilerde özellikle Ramazan aylarında minareler arasına yazılan dinî içerikli ışıklı yazı.

mahfaza: İçinde küpe, yüzük, bilezik vb. mücevherlerin ve kıymetli şeylerin saklandığı küçük, kapalı kutu.

mağdur: Haksızlığa uğramış (kimse).

maruz: Bir olayın, bir durumun etkisinde veya karşısında bulunan.

mazlum: Zulüm görmüş, haksızlığa uğramış kimse.

Medinetü'l-Münevvere: Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretiyle şehrin vahyin nuruyla aydınlandığını ima etmek için kullanılan "Nurlu Şehir" anlamındaki isimdir.

mensup: Bir kimseyle, bir şeyle ilgisi veya bağıntısı bulunan.

metanet: Metin olma, dayanma, dayanıklılık, sağlamlık.

mizan: Ölçü aleti, tartı, terazi, denge.

muhatap: Kendisiyle konuşulan kimse.

mukabele: Karşılık verme.

mukaddes: 1. Kutsal, mübarek, temiz ve kutlu. 2. Yüce Allah'la ilgili ve manevi büyüklüğü olan; din, iman, namus, Kâbe, peygamber, melek, kitap, cami, mescit, vatan, millet, bayrak vb. dinî ve millî değerler.

mübarek: Bereketli, hayırlı, uğurlu, kutlu.

müezzin: Camilerde namaz vakitlerini bildirmek için belirli kurallara göre ezan okuyan din görevlisi.

müflis: Elindeki malı borçlarını karşılamayan veya borçlarına karşılık elinde hiç malı olmayan; borcu malından, gideri gelirinden fazla olan kimse.

münezzeh: Uzak, arı, duru, temiz.

müşrik: Allah'a (cc) ortak, eş koşan kimse.

N-O-Ö

nafaka: 1. Harcanan, bağışlanan, sarf edilen ve infak edilen şey. 2. Bir şahsın normal ölçülerde, temel ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan harcama, geçimi için ayrılan para.

nafile: Farz ve vacib ibadetlerin dışında Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için yapılan ibadetler.

narh: Tüketiciyi korumak amacıyla özellikle temel ihtiyaç maddeleri için resmî makamlarca belirlenen ve her yerde geçerli olan fiyat.

nazil: Allah'ın (cc) katından inen, inmiş.

niyaz: Yalvarma, yakarma.

nüfuz: Söz geçirme, güçlü olma.

P-R

rivayet: Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.

riya: Gösteriş, iki yüzlülük, sahtekârlık, özü sözü bir olmama.

S-Ş

sadık: 1. Doğru, yalan söylemeyen, sözleri ve davranışları birbirine uyan, içi dışı bir olan. 2. Allah'a (cc) ve Resulü'ne (sav) iman eden, imanını bilgi temeline oturtup inanç konusunda herhangi bir şüpheye düşmeden gerektiğinde inancı için canını ve malını feda edebilen mümin.

sahabe: Sahabinin çoğulu.

sahabi: Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak onu çok kısa bir süre olsa da görmüş, sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.

seher: Tan yerinin ağarmasından veya sabah namazının vaktinin girmesinden önceki gecenin

son üçte birlik vakti.

sıddık: 1. Hiçbir zaman yalan söylemeyen ve yerine getiremeyeceği sözü vermeyen, sözünde duran, çok dürüst. 2. Hakkı ve gerçeği tereddütsüz kabullenen, gerçeklere içtenlikle inanan. 3. "Hz. Peygamber'e ve onun Allah tarafından getirmiş olduğu dinî emirlere içtenlikle ve gösterişten uzak olarak inanan" anlamında Hz. Ebu Bekir'in sıfatı.

şehadet: Allah (cc) yolunda veya onun korunmasını emrettiği kutsal değerler olan din, vatan, namus, mal ve can güvenliği için mücadele eden ölme, şehitlik.

sehit: Allah'ın (cc) dininin tüm insanlığa ulaştırılması ve bu esnada ortaya çıkan engelleri kaldırırken Allah (cc) yolunda ölen veya öldürülen Müslüman.

şeref: Toplumca benimsenmiş iyi şöhret.

şerif: 1. Şerefli, asaletli, saygın, onurlu, yüce. 2. Hz. Peygamber'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan gelen mümin.

şirk: Allah'a (cc) inanmakla birlikte başka varlıkları da ilah olarak kabul etme.

T-U-Ü

tan yeri: Güneşin doğmak üzere olduğu sırada, ufukta hafifçe aydınlanan yer.

tasdik: Allah'ın (cc) peygamberleri aracılığı ile göndermiş olduğu şeylerin doğruluğuna kesin olarak inanma, içtenlikle bağlanma.

tebdil-i kıyafet: Kıyafet değiştirme.

tebliğ: 1. Ulaştırma, duyurma, açıklama. 2. Açıklanması gereken dinî bir hükmü, yerine göre örnekler vererek yerine göre nasihat ederek sözlü ve yazılı bir biçimde eksiksiz olarak anlatma; etkileyici bir dille insanlara duyurma.

tefekür: 1. Düşünme, derin düşünme, fikir yürütme, kavramaya çalışma, kafa yorma. 2. Var olan bir şeyin manasını anlamaya çalışma ve eşyanın bilgisini zihinde toplayabilmek için aklın hareket hâlinde olması, derin derin düşünmesi.

teheccüd: Gecenin son üçte birlik bölümünde uykudan kalkarak kılınan nafile namaz.

temsil: Birinin veya bir topluluğun adına davranma.

teselli etmek: Avutmak, avundurmak.

teşvik etmek: İsteklendirmek, özendirmek.

ticari: Ticaretle ilgili, ticarete ilişkin.

tüccar: Ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse.

V-Y-Z

vahiy: 1. Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahi bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı. 2. Hz. Muhammed'e (sav) bildirilen ve Kur'an-ı Kerim'de bir araya getirilen ilahi bilgiler, ayetler.

vecibe: Ödev, boyun borcu.

vesile: 1. Sebep, bahane. 2. Elverişli durum, fırsat.

zırh: Savaşlarda ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysi.

zimmi: İslam devleti tebaasında olan ve haraç veren Hristiyanlar, Yahudiler.

zulüm: Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, eziyet, cefa.

CEVAP ANAHTARI

Ünitelerle ilgili cevap anahtarına bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

- ABDÜRREZZAK, Ebu Bekr Abdürrezzâk b. Hemmam Abdürrezzâk es-San'ânî, **Musannef**, tah. Muhammed Abdusselâm Şâhîn, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995.
- AHMED B. HANBEL, Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. eş-Şeybanî, **Müsned**, C 1-6, Âlemü'l-Kütüb, Beyrut, 1998.
- AKYÜZ, Vecdi, "Akraba", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 2, Ankara, 1989.
- APAK, Âdem, **Ana Hatlarıyla İslâm Tarihi** [Hz. Muhammed (s.a.v.) Dönemi], Ensar Neşriyat, İstanbul, 2014.
- APAYDIN, Yunus, "Tesettür", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 30, Ankara, 2005.
- ASYA, Ârif Nihat, **Duâlar ve Aminler**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2016.
- AVCI, Casim, "Kudüs", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 26, Ankara, 2002.
- BELÂZÜRÎ, Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Yahyâ b. Câbir, **Ensâbü'l-Eşraf**, C 1-13, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1996.
- BEYHAKÎ, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin, **Delâilü'n-Nübüvve ve Ma'rifetü Ahvali Sâhibi's-Şeria**, C 1-7, Beyrut, 1985.
- BEYHAKÎ, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin, **es-Sünenü'l-Kübrâ**, tah. Muhammed Abdul-Kâdir Atâ, Mektebetü Dârü'l-Bâz, Mekke, 1994.
- BEYHAKÎ, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin, **Şuabü'l-İmân**, C 1-14, Riyad, 2003.
- BOZKURT, Nebi, "Mukabele", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 31, Ankara, 2006.
- BOZKURT, Nebi, Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Mescid-i Nebevî", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 29, Ankara, 2004.
- BUHÂRÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail, **el-Câmiu's-Sahih**, C 1-8, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
- CÜRCÂNÎ, Seyyid Şerif, **Kitâbü't-Tarîfât**, Daru'r-Reyyan li't-Türas, Kahire, ts.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar, **Ötüken Türkçe Sözlük**, Ötüken Yayınları, C 2, İstanbul, 2007.
- ÇAĞRICI, Mustafa, "Adalet", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 1, İstanbul, 1988.
- ÇAĞRICI, Mustafa, "Sabır", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 35, Ankara, 2008.
- ÇAĞRICI, Mustafa, "Da'vet", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 9, Ankara, 1994.
- ÇAĞRICI, Mustafa, "Hilim", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 18, Ankara, 1998.
- ÇAĞRICI, Mustafa, "Sıdk", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 37, İstanbul, 2009.
- DÖNMEZ, İbrahim Kâfi, "Muhammed", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 30, Ankara, 2005.
- EBU DÂVÛD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, **es-Sünen**, C 1-5, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
- ERSOY, Mehmet Akif, **İstiklal Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı SAFAHAT**, TBMM Yayınları, Ankara, 2021.
- ERUL, Bünyamin, "Ümmü Eymen", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 42, Ankara, 2012.
- FAYDA, Mustafa, "Bilâl-i Habeşî", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 6, İstanbul, 1992.
- FAYDA, Mustafa, "Câhiliye", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 7, İstanbul, 1993.
- FAYDA, Mustafa, "Ebû Bekir", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 10, İstanbul, 1994.
- FAYDA, Mustafa, "Fârûk", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 12, İstanbul, 1995.
- FAYDA, Mustafa, "Fil Vak'ası", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 13, İstanbul, 1996.
- GAZALÎ, Muhammed, **İhyâü Ulûmi'd-Din** (çev. Mehmet A. Müftüoğlu), Çelik Yayınevi, C 1-4, İstanbul, 2016.
- GÖRMEZ, Mehmet, M. Emin ÖZAFŞAR, İ. Hakkı ÜNAL, Yavuz ÜNAL, Bünyamin ERUL, **Hadislerle İslam**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2014.

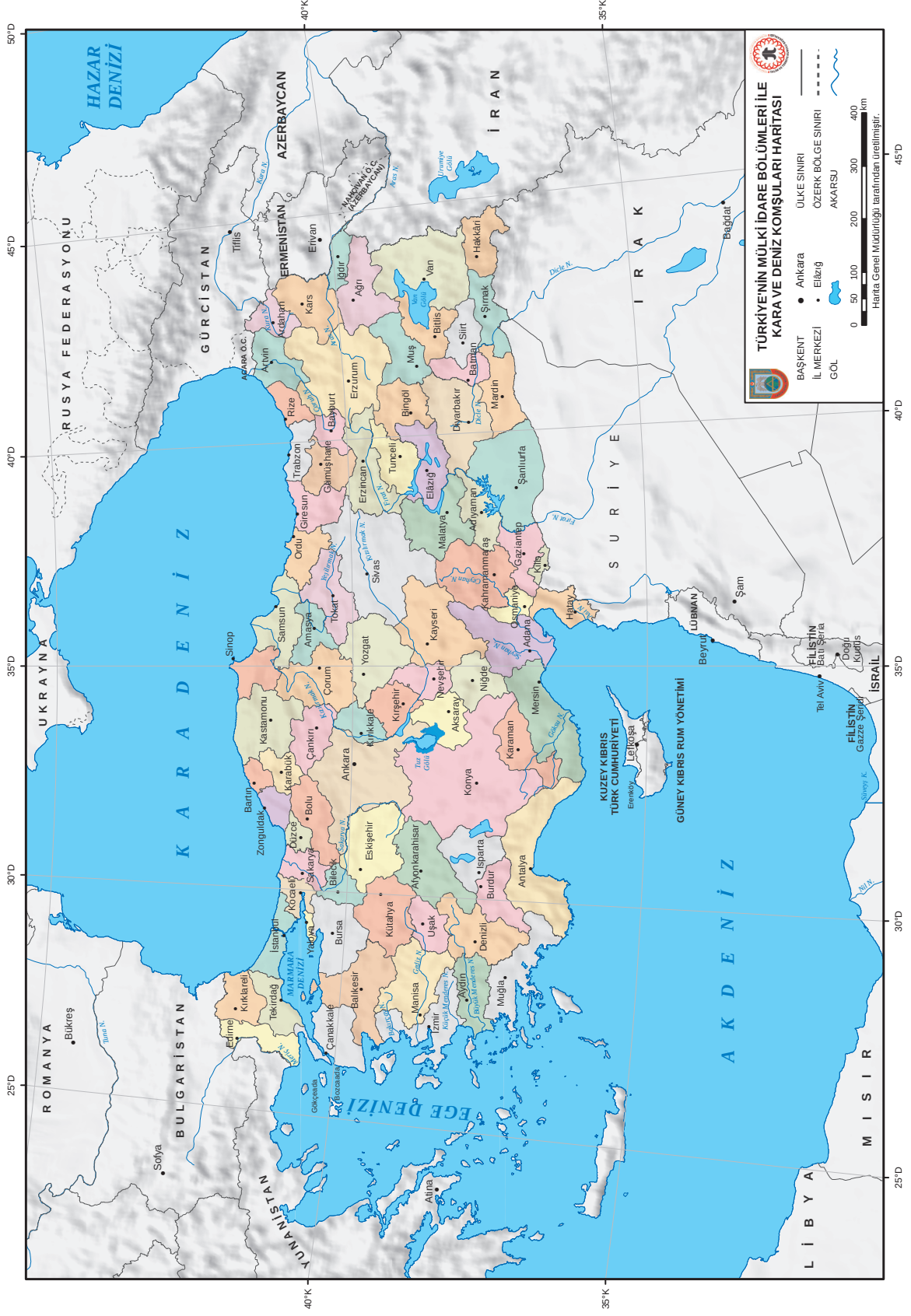
- HAMİDULLAH, Muhammed, **el-Vesâiku's-Siyâsiyye**, Dâru'n-Nefâis, Beyrut, 1985.
- HAMİDULLAH, Muhammed, **İslam Peygamberi** (çev. Prof Dr. Salih Tuğ), İrfan Yayıncılık, C 1-2, İstanbul, 1993.
- HATİBOĞLU, İbrahim, "Sa'd b. Ebu Vakkâs", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 35, Ankara, 2008.
- HEYSEMÎ, Ali İbn Ebibekir, **Mecmau'z-Zevâid ve Menba'u'l-Fevâid**, C 1-10, Dâru'l-Kitâbü'l-Arabi, Beyrut, 1994.
- İBN EBÎ ŞEYBE, Ebu Bekir Abdullah b. Muhammed b. İbrahim, **Musannef**, C 1-14, Riyad, 2004.
- İBN HABÎB, Ebu Cafer Muhammed, **Kitabü'l-Münemmak fi Ahbâri Kureys**, tah. Hurşid Ahmed Faruk, Âlemü'l-Kütüb, Beyrut, 1985.
- İBN HACER, Şihabuddin Ahmed İbn Ali el-Âskalânî, **el-İsâbe fi Temyîzi's-Sahâbe**, C 1-4, Beyrut, 2004.
- İBN HİŞÂM, Ebu Ahmed Abdülmelik el-Himyârî, **es-Sîretü'n-Nebeviyye**, C 1-4, Beyrut, ts.
- İBN İSHAK, Ebu Abdillâh Muhammed b. İshâk, **Sîre** (Sîretü İbn İshak el-Müsemma bi-Kitabi'l-Mübtede ve'l- Meb'as ve'l-Meğâzi), tah. Muhammed Hamidullah, Konya, 1981.
- İBN KESÎR, Ebu'l-Fidâ İsmail b. Ömer el-Kuraşî ed-Dimeşkî, **es-Sîretü'n-Nebeviyye**, C 1-4, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2011.
- İBN MÂCE, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid, **es-Sünen**, C 1-2, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
- İBN SA'D, Ebu Muhammed Abdullah b. Müslim, **et-Tabakâtü'l-Kübrâ**, C 1-6, Dâru Sâdır, Beyrut, ts.
- İBNÜ'L-ESÎR, İzzüddin Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed, **Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe**, C 1-8, Beyrut, ts.
- KALLEK, Cengiz, "Biat", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 6, İstanbul, 1992.
- KANDEMİR, M. Yaşar, "Hatice", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 16, İstanbul, 1997.
- KANDEMİR, M. Yaşar "Mu'az b. Cebel", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 30, İstanbul, 2005.
- KANDEMİR, M. Yaşar, "Muhammed", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 30, İstanbul, 2005.
- KARAMAN, Fikret; İsmail Karagöz; İbrahim Paçacı; Mehmet Canbulat; Ahmet Gelişgen; İbrahim Ural, **Dinî Kavramlar Sözlüğü**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2015.
- KARAMAN, Hayreddin; A. Özek; İ. Kâfi Dönmez; M. Çağrı; S. Gümüş; A. Turgut, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meal**, TDV Yayınları, İstanbul, 1982.
- KARAMAN, Hayreddin; M. Çağrı; İ. Kâfi Dönmez; S. Gümüş, **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2012.
- KARAMAN, Hayreddin, **Dert Söyletir**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2002.
- KILIÇ, Taşkın, **Yaşamını Bilgelikle Taçlandırdı**, AZ Kitap Yayınları, İstanbul, 2014.
- KOCA, Ferhat, "İbadet", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 19, Ankara, 1999.
- KUDÂÎ, **Müsnedü's-Şihâb**, tah. Hamdî b. Abdulmecîd es-Selefî, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1986.
- KURTUBÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, **el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur'an**, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 2006.
- MÂLİK b. ENES, **Muvatta**, Çağrı Yayınları, Cilt 1-2, İstanbul, 1992.
- MEB, Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı, Ankara, 2018.
- MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî en-Nisaburî, **el-Camiu's-Sahih**, C 1-3, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
- NESÂÎ, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb, **es-Sünenü'l-Kübrâ**, C 1-8, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
- ÖNKAL; Ahmet, "Amr b. Âs", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991.
- ÖZEL, Ahmet, "Âl", **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 2, İstanbul, 1989.

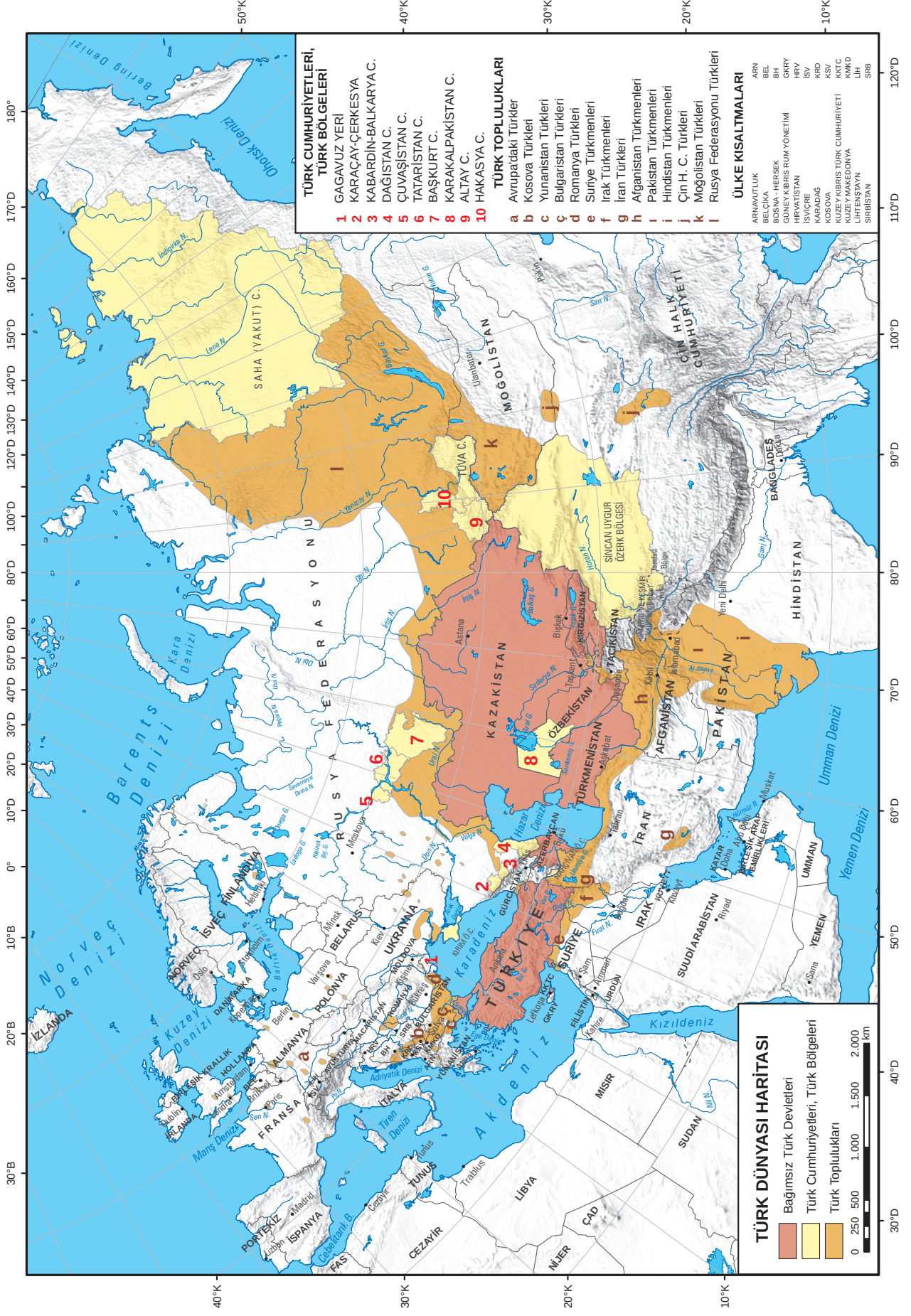
- ÖZEL, Ahmet, “Cihad”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 7, İstanbul, 1993.
- ÖZ, Mustafa, “Ehl-i Beyt”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 10, İstanbul, 1994.
- SARIÇAM, İbrahim, **Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı**, TDV Yayınları, Ankara, 2001.
- SERİNSU, Ahmet Nedim (ed.); SÜRMELİ, Mehmet; ALKAN, Arif; AKYÜREK, Ömer; DELİSER, Bilal; BAŞ-TÜRK, Ayhan; ÇINAR, Ali; MAVİLİ, Yusuf, **Dinî Terimler Sözlüğü**, Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2009.
- SİNANOĞLU, Mustafa, “Teklif”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 40, İstanbul, 2011.
- SİNANOĞLU, Mustafa, “İbadet”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 19, Ankara, 1999.
- SÜHEYLÎ, Ebü'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah b. Ahmed, **Ravdü'l-Ünf fî Tefsîri's-Sîreti İbn Hişâm**, C 1-6, Beyrut, ts.
- ŞENER, Mehmet, “İ'tikâf”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 23, Ankara, 2008, s. 459.
- TABERÂNÎ, Ebü'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, **el-Mu'cemü'l-Kebîr**, C 1-25, Kahire, ts.
- TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr, **Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân**, C 1-24, Beyrut, 2000.
- TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr, **Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk**, C 1-5, Beyrut, 1987.
- TİRMİZÎ, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevrâ, **Sünen**, Mustafa el-Halebî Baskısı, C 1-5, 1975.
- TOKSARI, Ali, “Emanet”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 11, İstanbul, 1995.
- VAHİDÎ, Ebü'l-Hasen Alî b. Ahmed, **Esbâb-ı Nüzulî'l-Kur'ân**, Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, 1991.
- VÂKİDÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Ömer, **Kitabu'l-Meğâzî**, C 1-3, Beyrut, 1984.
- YAŞAROĞLU, Mustafa, “Müddessir Sûresi”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 31, Ankara, 2020.
- Yazım Kılavuzu**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2012.
- YİĞİT, İsmail, “Osman”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 33, Ankara, 2007.
- YİĞİT, İsmail, “Tebük Gazvesi”, **DİA**, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 40, 2011.
- YURDAGÜR, Metin, “Fetret”, **DİA**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 12, İstanbul, 1995.
- ZEHEBÎ, Ebu Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehabî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî, **Siyerü A'lâmî'n-Nübelâ**, Daru'l-Hadis Yayınları, C 1-18, Kahire, 2006.

GÖRSEL, GENEL AĞ VE E-İÇERİK KAYNAKÇASI

Kitaba ait görsel kaynakçaya, genel ağ kaynakçasına ve e-içerik kaynakçasına bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

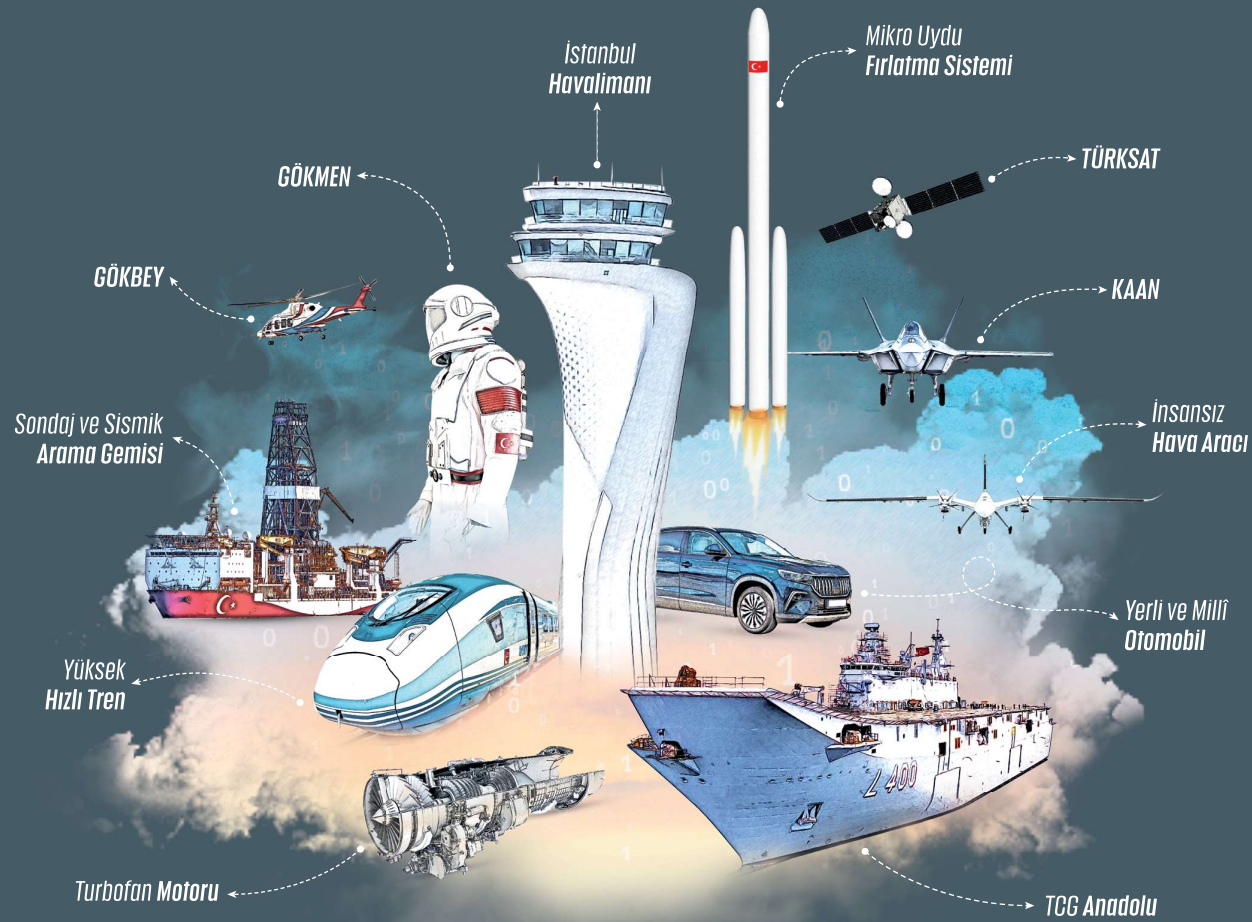
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla
ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

**BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.**

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin
İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşınması Zorunlu Değildir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

DERS KİTABI

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

7. SINIF

